

PANNONTÜKÖR

K U L T U R Á L I S F O L Y Ó I R A T



www.pannontukor.hu

2022|2

EGYMONDATOK

TÓTH KINGA: Január	3
FEKETE VINCE: Februári egymondatok	7

SZÉPIRODALOM

SZEIFERT NATÁLIA: Örökpanoráma	10
NAGY KATA: anyám helye az irodalomban (nem enciklopédikus megközelítésben); tükör és vers	12
FEKETE VINCE: Halálgyakorlatok: <i>(Ebéd); (Homály)</i>	14
CSOBÁNKA ZSUZSA EMESE: Légszomj délután; Spirál	16
KAJÁN ANNA: Az utolsó bögre	18
FINTA ÉVA: Spirálmozgásban; Hangos	19
PÉTERY DOROTTYA: Tiszta szívvel; Nem túlzás; Lélekvándorlás	21
BENE ADRIÁN: öreg; bőrönd; motorosgéza	23
PETRENCSE SÁNDOR: Íhes szalonna	26
FARKAS ÁRNOLD LEVENTE: a tévedés	27
FRIDECZKY KATALIN: Ez így gömbölyű	28
KAKUK TAMÁS: Zsilip a gyermekkori tájban <i>(Tarkovszkij-ismétlések)</i> ; Kimondatlan szavak <i>(Ferlinghetti-futamok)</i>	30
HEITER TAMÁS: Ünnepe	31
OLÁH ANDRÁS: a múlt hangja; mintha mi sem történt volna; napfogyatkozás; örökös lassúságban	34

HELYTÖRTÉNET

MOLNÁR ANDRÁS: A zalabesenyői honvéd százados, Skublics István (1826–1899)	36
--	----

LEGYEN ZALA!

A LEGYEN ZALA! PÁLYÁZAT DÍJNYERTES VERSEI ÉS NOVELLÁI

PÁSZTI LÉNÁRT FLÓRA: Family reunion (Legyen Zala! pályázat, első díj)	56
GERENCSÉR ANNA: Sírkö (Legyen Zala! pályázat, első díj)	58
LOCKER DÁVID: Asszony nélkül a csárdateraszon (Legyen Zala! pályázat, első díj)	62
TAKÁCS NÁNDOR: Rossz vásár (Legyen Zala! pályázat, második díj)	64
MARGETIN ISTVÁN: Ideje megtanulni ultizni (Legyen Zala! pályázat, első díj)	65
REGŐS MÁTYÁS: Strandfürdő (Legyen Zala! pályázat, második díj)	68
BODOR EMESE: Apollón kagylót gyűjt, Ikarosz szintet lép (Legyen Zala! pályázat, harmadik díj)	70
BÖHM NORBERT: Lomtalanítás (Legyen Zala! pályázat, második díj)	71
CSONTOS ÁBEL: Hatamov Havdam (Legyen Zala! pályázat, második díj)	73
BÁNFALAI ZSOLT: Arcok a Pannon tükrében (Legyen Zala! pályázat, második díj)	76
BÁNKÖVI DOROTTYA: Időrés (Legyen Zala! pályázat, harmadik díj)	78
BALOGH GÁBOR: Csodaróka (Legyen Zala! pályázat, harmadik díj)	80
FORGÓ PETRA: metanoia (Legyen Zala! pályázat, harmadik díj)	83

A LEGYEN ZALA! PÁLYÁZAT DÍJNYERTES SZÍNPADI MŰVEI, PUBLICISZTIKÁI, EGYÉB PRÓZAI ÍRÁSAI

PUROSZ LEONIDASZ: Időutazás (Legyen Zala! pályázat, második díj)	85
SEBŐ JÓZSEF: Deák igaza (Legyen Zala! pályázat, második díj)	90
LACKNER LÁSZLÓ: Vizsla-parki éjszaka (Legyen Zala! pályázat, harmadik díj)	94
SZEPESI KORNÉL: Varázserejű növények mélyreható vizsgálata (Legyen Zala! pályázat, első díj)	107
DEMÉNY PÉTER: Magányosok szép kertjei (Legyen Zala! pályázat, első díj)	109
VÁRALJAI VIRÁG: Fekete-fehér emlékek (Legyen Zala! pályázat, második díj)	111
HORVÁTH GÁBOR ISTVÁN: Isten báránya (Legyen Zala! pályázat, második díj)	114
JUHÁSZ KRISTÓF: A göcseji ébergomba (Legyen Zala! pályázat, harmadik díj)	116
BALÁZS RENÁTA: El(ő)tűnőben (Legyen Zala! pályázat, különdíj)	119

A LEGYEN ZALA! PÁLYÁZAT KÉPZŐMŰVÉSZET DÍJNYERTES MŰVEI

ROZNER ANITA: Téli táj sorozat monotípiá (képzőművészet, első díj)	
LEX MIHÁLY: Göcseji tájak (képzőművészet, második díj)	
BARTA ÉRIKA ODETT: Élet a Zala nádasában (képzőművészet, második díj)	
FODOR DÁNIEL: Körtúra (képzőművészet, második díj)	
SIDLOVICS KENDRA: Családommal Zalában (képzőművészet, különdíj)	
TAKÁCS DONÁTA DÓRA: Út a hévízi tündérrózsához (képzőművészet, különdíj)	
NÉMETI PETRA: A hévízi tündére (képzőművészet, különdíj)	
Hírek	
Szerzőink	

IMPRESSZUM

Alapító főszerkesztő: Pék Pál

Szerkesztőbizottság:

Cséby Géza (Keszthely)
Németh János (Zalaegerszeg)

Szerkesztőség:

Bubits Tünde – főszerkesztő
Nagygéci Kovács József – főszerkesztő-helyettes
Bence Lajos – munkatárs
Szálinger Balázs – munkatárs
Vörös István – munkatárs

Rovatvezetők:

Juhász Tibor – vers
Bene Zoltán – próza
Izsó Zita – műfordítás
Ayhan Gökhan – debüt
Móré Tünde – kritika
Molnár András – helytörténet
Kostyál László – képzőművészet
Turbuly Lilla – színház
Tóth László – zene

Szeglet Lajosné Dömötör Annamária –
olvasószerkesztő

Online: www.pannontukor.hu

Online-főszerkesztő: Nagygéci Kovács József

Készült Zalaegerszeg MJV és Nagykanizsa MJV
Önkormányzata, a Magyar Művészeti Akadémia,
Nemzeti Kulturális Alap, Magyar Kultúráért
Alapítvány, és a Petőfi Kulturális Ügynökség
támogatásával.



Szerkesztőségi cím:

Pannon Tükör Szerkesztősége, 8900 Zalaegerszeg,
Landorhegyi út 21.

Tel: 06/92 951-513

E-mail: pannontukor@gmail.com

Kiadja a Pannon Írók Társasága

Felelős kiadó: Gyimesi Endre elnök

A lapszám megrendelhető
a szerkesztőség e-mail címén.

ISSN 1219-6886 (Nyomtatott)
ISSN 2732-0510 (Online)

Lapterv:

Náspáng Grafika
Nyomdai munkák:
Göcsej Nyomda
8900 Zalaegerszeg,
Bajcsy-Zsilinszky tér 2.
E-mail: info@gocsejnyomda.hu



A. TÓTH SÁNDOR: Az 1531-es régi csengő a református Kollégium udvarán
PÁPA, 1972



Tóth Kinga

Egymondatok, január

1. Az új évvel érkezik a teljes kifáradás, náthának álcázza magát, ami idén veszélyes, mert Covidnak néz ki és nem bizonyítható, a negatív teszt is pozitív. Dermesztő hideg, a templomokban sem fűtenek, becsületből azért nyitva hagyják, de ne maradj, zárd magadra a karanténajtót, templomokban fázik a kisdéd, fázom én is.

2. Az alvásban nem különbözödnek a napok, lehet, el sem hagyom D-t, ez lesz az első hónap május óta, hogy nem megyek sehova. Az első, amikor nem történik semmi, kipróbálom a kanapémat, megismerem a lakást. Van egy címem, tíz év óta először, egy postaládám, lábtörlőm és az én nevem van a csengőn. Ha most felhívsz, lehet, hogy azt mondom, halló, tessék, otthon vagyok.

3. Ma van a születésnapom meg Nemes Nagy Ágnesé, neki a századik. Készül is egy német nyelvű kötet Kalász Orsolya és Christian Phillips fordításában, ez az ajándék. A női liturgiáról mint performanszról olvasok, ugyanazon az idegen nyelven, amin most Ágnes beszél az objektbe zárt érzékenységről. Beszél bennem is a nyelv, ez a másik, a választott és nem értem. Kérem a lázat, add vissza a fejemet.

4. Kiszöktem a sarki Apollóba a Mátrixra, még tegnap, de határmosódás van, mert ezt a napot és a következőket is eltakarja a félálom. Van kiút a kábultságból, a Mátrixban Trinity feltámad és őáltala a világ is, ez még nekem is csak a negyedik nap, de tegnap kellett volna kijönni a konnektorból.

5. Tegye fel a kezét, aki nem mondaná ki csak egyszer magában, ha egy napon születne Nemes Nagy Ágnessel, hogy én is akarok emlékévet, de én még fellépni is a századikon! Aznap a színpadon a még élő emlékévem estéjén befejezni valami jó kosztümben. És legyen a házam tábláján Fazekas Mihály mellett a koponyám. Itt laktam, ha becsöngettél, beengedtelek az ajtón.

6. A nagyapám születésnapja, Elvis születésnapja. Tilda Swinton is valamikor most született és Helen Mirren, szép tartású januáriak, rátok mind szeretnék hasonlítani.

7. David Bowie születésnapja. Alszom. A Rémkirályt álmodom, de levágta a haját, fekete ruhában énekl a Christmas Charolt - hogy múlik karácsony, már dobálják a fenyőket. Előbb megöli, feldíszíti, végignézi a

haláltusáját, majd kidobja az erkélyen, ilyen az ember. Valahogy magunktól is el tudjuk bódítani a szemünk elől a világot, ezen gondolkodtam egész decemberben, amikor Kremsben sétáltam a parkon keresztül, ahol nem tudtam kikerülni a hurcolásra váró kivágott fenyőket. Siratom a fenyőfákat, siratom az enyémet is, amit Nyőgérben vágta ki, mikor elköltöztünk, kérlek benneteket, vegyetek cserepest!

8. Freund Éva és Péter Szabina Akvárium-kiállítását zárjuk a budapesti K.A.S. galériában, nyolcan performanszban, a Ceredi Intermédia szekció táncosokkal kibővülve. Képernyőről nézem és hallok meg a hangom, mikor fellépek, négyen izgulunk ágyainkból a többiekért. A performansz egyszeri és megismételhetetlen, még ha konzervben is a hang, mert élőben modulálódik a még egészségesekkel térben-időben-jelenben. Elképzelem, ahogy alganyúlványokkal csápolódunk rá a galéria üvegedényeire, egy-egy akváriumba zárva a betegek, jajkiáltásuk, halk beszédük csak a víz alól, az üvegben. Minden a masteren múlik, akinél összeérnek a kábelek, kit hangosít fel, kit enged ki a palackból. (Bodnár János Kristóf, Bodnár Vajda Dávid, Bolcsó Bálint, Gyöngy Dániel, Kontúr Balázs)

9. Az akvárium folytatódik, egy nagy tóban vagyunk, aztán folyunk be a Dunába valami éren, gyors villanásban Pozsony, Budapest, Krems, mégis végig ugyanazon a tisztáson állunk, jó idő van, már csak póló, filmvágásokkal utazunk, nem kell beugrani a vízbe.

10. Mintha ma ébrednének az emberek, a németek biztosan, frissen a Vízkereztből az első munkanap, homályos emailek. Hirtelen jut eszembe nekem is, hogy egymondatokot írok, visszalépek-előrelépek a naptárban, ebben a valamilyen lázfelhőben összefolyik a megcsináltam, a kell és a fogom.

11. Megjött a taposógép. Készülök a beszámolókra és a Politikai színház órára (Phd-zek a Debreceni Egyetemen), azt találtam ki, hogy a színházi előadások alatt fogok taposni, a könyvespolcon van még hely, oda beteszem a notebookom, elé tolatok a taposóval és remélem, nem esnek a fejemre a virágcserepek, azért ez mégsem a Tom és Jerry.

12. Egy fesztivál miatt frissítenem kell az önéletrajzom, képeket halászok - hogy fért ez mind bele ebbe az évbe és mikor volt az elzárás? Most már értem, miért alszom tízórákat, az elmúlt évben konkrétan nem volt pihenőnap. Itthon nem divat erről hangosan beszélni, mert mit panaszkodnak a művészek, hogy nincs munkájuk, vagy van, csak nem fizetnek, más is nyomorog. Csakhogy ennek nem kellene tömeghullámnak lennie. Szeretnék egyszer büntudat nélkül panaszkodni!

13. „Ne csó légy, hanem kehely” - Bernhard von Clairvaux gondolatát választom a szövegek mottójának, amiket Tóth Réka Ágnessel írunk négykezesben Herbert Anikó 8 felhő emel c. ma nyíló kiállítására a K11-ben. Én is ajándékba kapom ezt a verset, hogy alapjaiban változtasson meg mindent, amit a művész munkájáról gondoltam eddig. Ruth nővér adja a kezembe még novemberben Tutzingban, a Benedikta kolostorban egy elvonuláson. És most a piros kanapém is pont, mint az ottani kisszobai és pont olyan csendben telnek az edények.

14. Már Stuttgartban kellene lennem, Silvia Rosanival készülünk az Eclat-kortárs zenei fesztiválra, de. Vizsgálatok, probiotikumok, vitaminok, növények, friss levegő, elszeparáltság – itt a szabadság országában, ahol mindent csinálhatsz, maszk és igazolvány nélkül szabad az élet és szabad betegnek is lenni.

15. Az első séta a jégben, zszibire megyünk, kell egy kávéfőző egy fogas és valami piros. Ennyi van meg, a mindig félkész lakásba, piros kanapé, piros polc, hajóablakból szórja a fényt a tető, ég az ágytakaró.

16. Rabenmutter vagyok, játszom, eldugom a babákat, sötétben vezetek, ha átveszi a kormányt a véletlen, dagály mellett alszom el, narancsot hámozok nektek – a hónap filmje a *The lost daughter*.

17. Teljes cikket rendel a sajtó a titkos és tiltott kismadár-fogásnak, a méregdrágán és lefüggönyözött étterem hátsó termeiben elfogyasztható védett madárnak, amit a gazdagok esznek. A farhát árát is befagyasztják, azt ehetik nyilvánosan is a szegények.

18. „a napdugós nagy égi hordót fölnyitottam,/ fölnyitottam,/ s ráengedtem a világra” (Tóth Ferenc: Apológia) bárcsak így úszhatnátok vissza mind, akik ebben a hónapban az ég felé indulatok, legyen jó szeletek!

19. Ben-u-ron, Pa-na-dol, C 1000mg- 2000mg, Szentgyörgyi Albertné akár 12.000-re is esküszik. „Gyere, algoflexelj!” (Lil Frakk)

20. Istennek számos neve közül két legszebb a Sophia (bölcsség) és a Ruach (lehelet) is női név.

21. És te mit csináltál a magyar kultúra napján? A kanapédon? A foteledben? Nyisd ki a könyvet magad előtt és nézd meg a 21. sort: „BEVEZETŐ” (Olasz Misztikus Írók)

22. Aki szeret, nem alszik. (Robert Schneider: Schlafes Bruder) A halál az álom testvére, a kettő között pihen a betegség, alattomos ringatót énekel a füledbe.

23. Nem fotózom nem sétálok nem vásárolok, fekszem fürdugóban hát akkor tessék megadom magam legyen vírusakarat, legyen láz.

24. Friss fordításban jelent meg a Sarutlan Kármelita Nővérek és a Jel kiadó gondozásában Avilai Szent Teréz *A belső várkastélya*, aminek az első ötven oldalán azt olvasom, hogyan szerkesztették, írták-fordították át a „túl élőbeszédszerű, szenvedélyes, hétköznapi” stílusban írt kötetet. Az új fordítás viszont megkísérli visszaadni Teréz hangját: „Mert ahogy a madarak, akik beszélni tanulnak, nem tudnak mást, mint amit mutatnak nekik vagy hallanak, és ezt ismétlik sokszor, szó szerint úgy vagyok én is.” (52. old.)

25. „biztos velem akarsz jönni? nehéz egy idegen szeméből megállapítani, készen állsz ezt elengedni, hogy újra lélegezz és ne veszélyben élj” – kérdezi Jonathan Brandis. Hosszú idő után megjelent a K.O.R.N. legújabb száma, a „Start the healing”

26. A huszonhatodik egyhelybennap, de tisztul és most múlik, de akkor menjen az immunerősítőkúrával, az elnapolt repülővel, az elhalasztott-eltörölt koncerttel, szakadjon ki belőlem ugató köhögéssel ez a luxuskötés.

27. A fotón, amit egy barátom küld, a cseh képviselőház frissen beiktatott és a szlovák állam fője fog kezét, két kézbe-feketébe öltözött fiatal erős nő köti össze az épp idén 30 éve szétvált Csehszlovákiát.

28. Videóvers készül egy nemzetközi fesztiválra, Santa Muertéről írok-beszélek, aki a halál az élet és a szabad szeretet nem kanonizált szentje, akinek virágokkal díszített, selymekkel borított csontvázalakjában egyesül az örök körforgás, memento mori és hóvirág.

29. „Hallottátok már bizonyos imádságos könyvekben, hogy azt tanácsolják a léleknek, lépjen be önmagába: nos, hát erről van szó.” – megint Szent Teréz és a küszöbállapot, amikor egy rítus alkalmával-segítségével átlépünk a más-világba, más-térbe (vagy épp az én-térbe). Erről beszél

a modern színházelmélet és ezen a közös küszöbön billegünk-kapaszkodunk ebben a lassan lélegző januárban.

30. „Emelj fel a borzalom nagy hüllői közül” (Tóth Ferenc: Anyám ikrei) Hány búcsúzás még. Végtelen január, engedj ki minket a hóból, ne temess be többet a szeretteimből!

31. Fesztes test kihívás első nap: Harcos vagy, meg tudod csinálni! – a piros kanapén. „Az identitást performatív gyakorlatokkal hozzuk létre” – mondja Foucault (és Butler) nyomán E. Szóval ha nekiállok tornázni, negatív lesz a PCR-em és elrepülhetek.

Ui: hestegvizslatjanuar, hesteggyereelőmedve



A. TÓTH SÁNDOR:
Cím nélkül

Fekete Vince

Februári egymondatok

Február 1.

Elfelejtettem.

Február 2.

Délelőtt kéziratok olvasása, levelezés. Aztán B. interjúkérdéseire válaszolgotok. A Tisztáj kérte, valamikor áprilisban jön. Estefelé kimegyek egy nagy sétára a Városligetbe. Hazafelé telefonhívás, M. rákérdez, hogy a Mondatokat írom-e? Hazajöttem. Írtam.

(Február 1.)

(Utólag) Az este Z-ékkal a Grinzingiben. Idén már második alkalommal. Z. nem iszik alkoholt. Én sem. Megvan, hogy miért. Neki is.

Február 3.

Huszonégy éve mentünk át a kisváros főterén a „megszülető ház” felé. Ma az Akademia Itáliában, a születésnap vacsorán mellettem egy szép fiatal nő, aki Ő.

Február 4.

„Fura gyerek, ez tény.” Ezt mondja Mészöly Tandoriról. Előbbit volt alkalmam látni egyszer Tatán, a kilencvenes évek közepén, második felében.

Február 5.

Talán már felkelt, ül az ágya szélén, várja, hogy jöjjenek, begyűjtson valaki a cserépkályhába, enni adjon, aztán megint magára maradjon a saját tudatának kiszolgáltatott ember rettenetével.

Február 6.

Uram, nyolcvanöt forintot egy kávéra?! Nagy Király vagy! Köszí.

Február 7.

A Puskás Ferenc Stadiontól a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtárig és vissza majdnem kilenc kilométer.

Február 8.

Délután találkozó O-val. A Keleti Károly utcáig gyalogolok, ahol épp egy felvétel készül vele az irodalmi portál húszéves évfordulója alkalmából. A Mammutban ülünk le egy kávéra, mert nem akar belső helyekre menni. Este séta és A világ legrosszabb embere.

Február 9.

„Levest nem lehet késsel enni.” Mészöly Miklós

Február 10.

Az Ilka utcától, át a Városligeten, az Írók boltjáig, gyalog, négy kilométer. Tovább, el a Vígszínház előtt, a Jászai Mari téren, át a Margit-hídon, a Széna térig, nagyjából nyolc kilométer. Vissza, a Déli felé, a Krisztina körúton, az Erzsébet-hídon, 16-17 kilométer.

Február 11.

Együtt indultunk valamikor Kolozsváron. Most mindketten itt élünk. (Én csak félig.) Egyetem,

foci, nagy beszélgetések stb. És eltelt harminc év. Két-három havonta futunk össze egy ebédre a munkahelye közelében. Ma épp a születésnapja volt.

Február 12.

Este a lányommal és a barátjával. Elmaradt ünnepeket pótolunk be. Beszélgetés, evés, ivás hajnalig.

Február 13.

Nem hiszek benne. Nem vagyok babonás. Azt gondolom, hogy...

Február 14.

Pár napja jött a szerkesztőtől kommentekkel, kérdésekkel. Ma küldöm vissza. Nagyon erős, nagyon súlyos kötetet akartam csinálni, ezt írtam a levél végére.

Február 15.

Sokszor akartam naplót írni. Mindig belevágtam, majd nemsokára beleuntam. Ebbe is egyébként. De azért...

Február 16.

Amikor vársz valamire. És tudod, hogy nem lesz. De mégis reménykedsz, hogy igen. És fájni fog, tudod, ha nem. Igazságtalanságnak tartod. És ha igen, ha lesz, akkor úgy érzed, van igazság.

Február 17.

A szomszédos építkezés alatt megyek el éppen, valaki a negyedik emeletről a nevemet kiáltja. Felnézek, ott lógnak „én” a harmadik emelet magasságában, illetve hát a másik, ugyanilyen nevű valaki, mint én.

Február 18.

Halálgyakorlatok, ez a címe. Épp a születésem napján jön ki a nyomdából. És annyi verset tartalmaz, amennyi az éveim száma. A költészet napján mutatjuk be.

Február 19.

Takács úr mesterfodrász a gödöllői dombság egyik falucskájában. Kéthetenként szoktam bejelentkezni hozzá, amikor megyek a faluba hétvégére. Régivágású öregúr, közelebb a nyolcvanhoz, mint a hetvenöthöz. Hétvégén is dolgozik, nagyjából egyharmadéért, mint Pesten.

Február 20.

Hírek anyámról. Felöltözik, felemás cipő, ilyen-olyan ruhák, elveszi a vasárnapi táskáját, amivel templomba szokott menni. Naponta odamegy a szomszédok kapujához, kopog, rányit, ott várakozik. Nem érti, hogy miért nem engedik be. Anu, Tibi, Vilma néni, mind halottak, már évek óta.

Február 21.

Ma lefoglalom a szállást a szülővárosomban. Egykori otthonomtól pár száz méterre fogok aludni a szállodában. A garázstól, ahol az autót tartottam, alig három kőhajításnyira. Azt gondolom, hogyha belefér, évek óta először újra megteszem a nagy kört, ami szinte körbekerüli a kisvárost, ahol egykor éltem.

Február 22.

Semmi. Nem sok. Semmi. Inkább vihar előtti csend.

Február 23.

Készülődés a hazaútra. Holnap reggel nyolcra jönnek értem. Mindig elszorul a torkom, amikor elkezdek készülődni az egykori... hova is? Vajon mi vár otthon? És az otthon vár-e?

Február 24.

Kitört a háború!

Február 25.

Tegnap, a hazaúton, megálltunk egy órára Kolozsváron. Amikor erre járok, mindig felugrom egykori főszerszertőmhöz. Itt is az van, mint otthon: vajon mivel, kivel találok szembe magam, amikor belépek a negyedik emeleti ajtón?

Február 26.

Öcséméknél, a szülőfalumban. Anyám is ott van, majdnem egész délután együtt. Zilált, ideges, valami megmagyarázhatatlan, illetve hát, elég jól megmagyarázható feszültség tépi, rombolja belülről. Éjszaka, a szállodában felébredek, megnézem a telefonom képernyőjét, nem jó, hanem rossz hírek. Egy nagyon közeli nagyon közelijének a halála. Ott, ahonnan eljöttem.

Február 27.

Anyámnál. Elmegyünk a temetőbe a szülei, az anyósáék, a volt férje sírjához. Távolról még a nagyszülei, szülei, testvére sírját megismeri. Amikor ott vagyunk, állunk a keresztek előtt, kérdem, kik vannak itt, tanácstalanul néz rám, majd hirtelen elindul befelé, a sírok közé.

Február 28.

Reggel indulunk vissza a székesfővárosba. A fiam eljön a szállodához elbúcsúzni. Délben ebéd a Laci csárdában, M. és L. is ott van, megbeszélni az őszi, Gyergyószárhegyi Írótalálkozót.

Szeifert Natália

Örökpanoráma

– részlet a készülő regényből –

Egy délután úgy nézett Évára, mintha leélt volna mellette egy egész, hosszú, eseménytelen életet. Éva nem vágyott karrierre, valószínűleg mégis feljutott valami középvezetői szintre a laborban ötvenéves korára, ő hajtotta a sürgősségi ellátást, amíg bírta, esetleg megint átképezte magát, talán ortopédussá, született egy gyerekük, akit aggódva és egyre fáradtabban terelgettek a felnőtt élet felé, iskoláztatták, szidták, dicsérték, amikor lázas volt priznicelték, nyaranta táborba küldték, egy gyerek, élet kettejükből, az emberi lét felfoghatatlan csodája a mindennapok drapp lakossági csomagolópapírjában, egy emberi lény, akit Éva mindennél és mindenkinél jobban szeretett, talán csak ideig-óráig egy-két szeretőjét szerette jobban, mély és valódi lelki-furdalással, aztán a gyerek elköltözött, és ők magukra maradtak a kórháztól gyalog tíz percre fekvő téglaház második emeletén, kissé nyirkos, de otthonosnak mondható lakásukban, ahol az ember egy idő után már csak a ráncait veszi számba, és várja, hogy eltűnjön, ahogy várja a sok lakásra váró, hogy a hely újra üres legyen, és várja maga a lakás, hogy megint jöjjenek valakik, akik kifestik, kiszellőztetik és megtöltik egy másik élet úgynevezett jobbik felével, a letelepedő, családalapító, beérkezett étellel.

Nézte Évát és szégyellte, hogy ez jutott eszébe. Tudta, hogy mostantól sehogy máshogy nem tudja elgondolni a jövőt. Minden sejtje ebbe az irányba fogja vinni az eseményeket, mostantól nem tudhatja biztosan, hogy nem éppen miatta, emiatt a makacsul beivódó képzelgés miatt alakulnak-e úgy a dolgaik, ahogy alakulnak majd. És mindenbe mindig bele fogja látni ezt a pillanatot, mint afféle jósjelet, amelyre hallgatnia kellett volna, ha nem akarja, hogy így legyen. De ugyan mit jelent hallgatni rá, és mit jelent nem akarni, hogy így legyen? Felrúgni mindent, értelmezhető ok nélkül. Cserben hagyni Évát és tulajdonképpen magát is. Hogyan lehetséges hallgatni egy előérzetre, amiben valószínűleg nem is hisz?

Minden lezajlott, úgy tekint ebben a pillanatban a nőre, mintha a múltba nézne. Olyan ez, mint olykor az idős páciensekkel lenni. Kovalics bácsi a feltárás után, egy évvel ezelőtt. Túlzás lenne műtétnek nevezni, az efféle eseteket szívesen hagyta a szakvizsga előtt állóknak a professzor. Ott fekszik Kovalics Elek a sebészeti őrző ágyán, kilúgozódott test, ő figyel a szív-működését, és látja az asszonyát, aki reggel eljön majd hozzá, ahogy minden reggel, az asszony, akivel harminckilenc éve minden reggel együtt ébrednek nehéz dunna alatt, akivel felneveltek két gyereket, eltemettek kettőt, aki hazavárta Kovalicsot, amikor a világ végén a hazáért a szar is belefagyott a lövészárokból, és biztosra vette, hogy soha nem látják többé egymást, és minden idegszálával kapaszkodott a homályosuló képbe, amelyről ugyanakkor biztosan tudta, hogy még látnia kell, az asszonyt, akivel együtt ragyogtak az esküvőjükön, kevés spórolt pénzükből még fényképet is készítettettek, és az asszony, a lány boldogan feszített a vállkendőben, amelyet az anyja hímmzett neki, az esküvőn, ahová meghívták a részeges nagybátyját, aki végül persze összeveszett az öccsével, az örömapával, de amelyet aztán mégis örökké az életük legszebb napjaként emlegettek, ahogy a gyerekek születését, és ahogy legrosszabbkét halott csecsemőikre gondoltak volna, ha magukban nem temették volna már felismerhetetlenül mélyre és távolra, és látja a konyhájukat, a csőrös kávéfőzőt a platnin, amiből reggelente kifolyik a fekete, hallja, ahogy hálát adnak érte, hiszen nem volt ez mindig így, valódi kávé, valódi kenyér valódi lisztből, és látja, hogy hálával hajtják álomra a fejüket este, mert ők is valódiak, akikben van valódi hála, mi mindenük van, amit soha nem hittek volna, konyha, platni, kávé, dunna, és mellettük a másik lassan fakuló teste. Egy pillanat, ahogy nézi az öregembert, aztán az ügyeletes nővér bemondja a vérnyomást, pulzust, bejegyzi a kórlapra, és ő bólint, egy beteg egy ágyon, a másikon egy másik, és holnap újak jönnek, nem mind öregek, de valódiak, és ő áll fölöttük, és nem igazán hiszi, hogy mindez

már hátravan, inkább olyan, mintha csak most kezdődne el, mintha valakinek a jövőjét nézné, szóval vannak ilyen pillanatok. És van megfordítva is, amikor minden, ami el sem jött még, úgy tűnik, mögöttük van, ahogy azon a délutánon néhány másodperc éppen ilyen. Éva macskaszemre húzott szemceruzás szemhéja alól föltekint, ő csak áll, nézi, és szégyelli magát.

– El kell mennem – mondta. Éva behajtott a rejtvényűjságot, de nem csukta be egészen, ujját a lapok között hagyta, jó, fölnezek, de vissza akarok térni ide.

– Csak le, a Lonc klubba – tette hozzá gyorsan. Éva bólintott.

El kell mennem, visszhangzott a fejében. Soha nem jöhetett volna jobbkor Igor vallomása. Nem is pontos vallomás, inkább csak olyan félrészeg morfondírozásként adta elő. Igor nem volt az a típus, aki úgy kezd magáról beszélni, hogy van egy barátom, aki. Igor mindig egyes szám első személyben szólt, ha róla volt szó, Pali ezt nagyon szerette. Most az egyszer azonban úgy kezdte, hogy van egy barátja. Tulajdonképpen elegáns megoldás volt, mindketten tudhatták, miről van szó, mégsem lett olyan az egész, mint egy gyónás.

Pali természetesen nem azon lepődött meg, hogy viszonyuk van, hanem azon, hogy ő maga milyen gondosan kerülte egészen mostanáig, hogy tudomást vegyen róla. Nem volt se bolond, se együgyű, az események minden pontját be tudta azonosítani, tudta, hogy amíg ő ügyel, mi történik, egészen pontosan tudta, csak nem vette tudomásul. Mintha úgy akarta volna intézni, hogy mindenkinek a lehető legkevesebb kellemetlenséggel járjon. A legkisebb kinnal, minimális hazugsággal. A hazugság mérgező, és ezt a mérget akarta kívül tartani a kapcsolatukon. Nem is Évával, inkább Igorral. Megint szégyen és egy kis értetlenség. Szégyelli és nem egészen érti magát. A legfontosabbnak az tűnt, hogy Igornak ne kelljen hazudnia. Tudta, hogy nem is fog. Nem hazudik, ők nem hazudnak egymásnak, legfeljebb elodáznak ezt-azt, ameddig még nem túl kellemetlen. És éppen így tett, most meséli egyes szám harmadik személyben a történetet. Kínzó percek a kiürült konyakospohár és a barna sörösüveg fölött.

– Szóval, elvonné – zárja végre Igor –, de nem tudja, hogy mondja el a legjobb barátjának.

– Elvonnéd? – Igor bólint. Pali int a pincérnek. – Igyunk rá áldomást. Aztán ne beszéljünk egy-két hétig.

Megitták és aztán nem beszéltek néhány hétig. Meg kellett adni Évának is, ami jár.

A tárgyaláson a beszívott és kifújt nagy levegő közben mindezt ismét végiggondolta, és ahogy már a gondolatokkal lenni szokott, sok minden mást is, ugyanabban a töredék kis időben. A professzort, aki mellett még évtizedekig nem végezhetett volna komolyabb műtétet, akkor sem, ha a keze nem hagyja cserben, Schmidtet, akit gyűlölt, és eszébe jutott a volt évfolyamtársa az urológiáról, akinek az apja vidéki körorvos valahol a hegyekben, és a srác a múlt héten a büfében azt kérdezte, nem ismer-e valakit, aki átvenné a praxist. Egyedülálló lehetőség, nem akármilyen nyugdíjas állás.

Végigcsinálta hát a komédiát, az tartotta benne a lelket, hogy amint kilép a házból, egyenesen a Loncba megy, és leissza magát. Egyetlen hanggal, egyetlen rezdüléssel sem árult el semmit a benne fortyogó dühből, elkeseredettségéből, semmit a kételyekből és csalódottságból. Maximálisan szakmai és lojális volt. A tárgyalás után lement a kartonozóba, és a böhmönagy írógépen megírta a felmondását. Még mielőtt a Loncba indult, visszabaktatott az urológiára, megkeresni a volt évfolyamtársát. Hátha nem ment még nyugdíjba a kedves papa.

Nagy Kata

anyám helye az irodalomban (nem enciklopédikus megközelítésben)

anyámnak az 1996 és 2012 közötti időszakban családi házunk 83 m²-én

a következő helyei voltak:

főzőfülke (12 m²) – keleti tájolású, kilátással a homokozóra és a szárítókötélre

franciaágy (200x180 cm) – apámmal és kisgyermekeivel osztozva – alvófelülete 30 cm

varrósarok (1,5x1,5 m) – egy beépített szekrényben

L alakú ülőgarnitúra kisebbik fele – megosztva apámmal

az ebédlőasztal melletti szék –

csak --- egy --- ugrásnyira

a főzőfülkétől,

a só- és borsszórótól, csontostányértől,

a harmadik fogástól,

még egy késtől, még egy kis csípőstől,

egy kis pohár keserűtől

tükör és vers

elhatároztam, hogy újra írni fogok

írni fogok,

miután vajúdtam,

miután ezek a tolófájások

a harmadik emeletről egészen az alvilágba csavarozták a lángra

kapott medencecsontomat,

írni fogok, miután a harmadikat is megszülttem,

s miután végre visszahozták onnan, ahová az engedélyem nélkül

csak vizsgálgatni elvitték,

írni fogok, miután

megszoptattam, megcsókolgattam, az apjának a karjába adtam

és lemosdottam,

írni fogok azok után, hogy felhelyezték a katéttert

egy rémületesen gömbölyű, kőhideg szobában

miután otthonunkba hazatértem

megfőztem, elmosogattam, elpakoltam az asztalról

írni fogok, miután megfürödtem, megfésülködtem és befontam a hajamat

megtisztítottam, majd
bekrémeztem az arcomat,
s a krémtől csillogó tükörképemnek azt mondtam:
GYERÜNK ANYUKÁM

a második kötetemnek azt a címet adom majd, hogy
ANYASEB
de rögtön kétségek gyötörnek a kötet címe, teste miatt,
mi lesz, ha valaki egy értelmetlen beszélgetésben
ANYASEGG-nek fogja érteni,
és kinevet, vagy még csak ki sem nevet?

mi lesz, ha a kritikusok szerint ezek nem is versek lesznek,
hanem autobiografikus plöntyögések
a Rák-telihold alatt?

sőt, még csak el sem olvassák ezeket a sorokat mert ezek a sorok
nem c

s
i
g
o
ly
á
i

a versgerincnek

nem apró túlévelszavak a metaforaerdőben
fényesre csiszolt kavicsok a sodrásban
gyökerestül kitépott hegyek
sem friss sebre lötytyintett vörös pezsgő

csak búcsú a termékenységtől?

Fekete Vince

Halálgyakorlatok

(Ebéd)

Nagy, súlyos asztalnál ülünk mind, édesanyám, édesapám, a testvéreim. De olyan, mintha egy tükör két átellenes oldalán foglalnánk helyet. Én, innen, látom őket, és magamat is, de a másik, a foncsoros túloldalon ők engem nem láthatnak. Egyik legutolsó alkalom ez, amikor még együtt, egy asztalnál ült a család. Mert később a rák, a kópor, ez, az, amaz, nem is mesélem. Némán, hangtalanul diskurálnak egymással, és mindannyian még egészen fiatalok. Ünnepi társaság, fehér ingben, sötét nadrágban, a fiúkon még valami furcsa, színes nyakkendő is van. Valakik kintről behordják az ételeket, nem látom jól, mert moccanatlan ülnek, senki fel nem áll, ki nem megy, az ételek viszont, hogy, hogy nem, mindig újra és újra cserélődnek. Nagy tányérok, ízletes, változatos fogások, kimért, finom, kísérteties mozdulatok. Nem tudom, miért, de hirtelen meg szeretném szólítani, meg szeretném simogatni valamennyiüket. Olyan rég nem voltatok itt, de jó, hogy most igen! Milyen jó, hogy jöttetek, édesapám, édesanyám, Pistu, Béla! Akkor látom csak, hogy körülöttük, mint egy óriási üveghenger, valami van. Mintha csak egy hatalmas befőttesüvegben ülnének mindannyian. Az üveg oldalán meg-megcsillanó parányi fénytörések jelzik csupán feljűk nyújtott kezem, és a szemem, a szemem apró rezdüléseit.

(Homály)

Hány évtizede már? Tele a szoba feketébe öltözött asszonyokkal; kisírt, vöröses szemekkel némelyikük, és mind ott sürgölődnek körülötte, aki egy széken ül, a középső szobában; pohár vízért szalad az egyik, a másik nyugtatókért lohol, a harmadik a homlokát borogatja, a negyedik az első házban fekvő, okkal!, baljóslatú dolgot sejtő öregasszony mellett tesz-vesz némán. Soha nem mozdult olyan nehezen, olyan súlyosan még az az ajtó, pedig könnyű volt, könnyen nyíló, mégis úgy kellett nekifeszülnie kívülről, mintha egy pánccélterembe akart volna bejutni. Látja magát az ájulás határán, elöl, a házban pedig az anyósát, akinek kérdéseire most épp nem felelnek, csak jönnek-mennek körülötte, mint a sírban. Látja a

kövezetet, a csempéket azon a helyen, ahonnan nemrég jött, tkp. hozták, ahogy a valószerűtlenül sima és makulátlan felületek szórják a hideg fényt. Hátról súlyos, mocskosszürke betonasztalon, tetőtől talpig letakarva, elfedve, ott van ő. Ott van a teste. A lepel teljesen eltakarja, csak a dudorodásokból, hegyekből, völgyekből, kiemelkedésekből lehet következtetni, hogy fej, láb, has, a kezek. Látja magát, ahogy hátrahanyatlik. Látja, hogy a fejet mintha külön fektették volna a rideg asztalra. Tudja, hogy ma délután, és tudja: hogy a vonat. Csak sehogy sem akar összeállni fejében a kép. És az ajka merő, vérző seb már, arcbőre tele borsónyi, szítás bevézérésekkel. Haja csapzott és nyirkos, szeme dermesztően hideg és riadt. Benne a felfoghatatlan rettenettel. És képtelen uralkodni mozdulatain. A teste groteszkül, hevesen rángatózik.

A. TÓTH SÁNDOR: Az Ó-kollégium udvara – Pápa, 1932



Csobánka Zsuzsa Emese

Légszomj délután

Addig mentünk, ahol megfordul a folyó.
Az idegen a hidat kereste,
arcába nézve csak tompa fényét láttam.
Mozdulatlanságát a víz törte meg,
ahogy mordult alattam a föld,
elmerült a test árnyékában.

A madár, aki megszólított,
szélesre tárta a szárnyát.
Nézd, ez itt a teremtett világ,
talpaddal rugaszkodj el a földtől.
Benned lel otthonra, ami odafönt vár,
fogadd be az élőket és a holtakat is.

Hátrálni kezdtem, volt már annyi halál.
Súlytalan romok a semmi színével mérten,
bennem és körülöttem is, hát még előttem.
Nehéz áramlat jött a bolyongó lélek felől.
Tünékeny formáját néztem, tátongó torkát a mélynek –
melyik isten vagy, te, aki a rendet csúfolod éppen?

Odébb vánszorogtam, a nap lebukott.
Egy fa göcsörtös gyökerén pihent meg a szárnya.
Néztem, ahogy újra pihetollakkal ékesít fel,
és elhomályosítja a víztükröt,
mielőtt átszakítja a gátat. Hagytam, legyen így.
Krétapor pernyéje szállt a fejem felett.

Az út végén, ahol a folyó a szigetet karolja,
két kerékpár hagyott nyomot a fűben.
Mint egymás felé fordított tükrök,
rajtuk a fény támaszként merengett rendületlen.
Vajon miféle erők forgatják a hidakat?
És aki áthalad, a pilléreket miért felejt el?

A néma hamu álmában koporsókat tört fel,
egy nőt láttam az egyikben forgolódni.
Körülötte mindenhol letört gallyak, ágak,
éjfélkor roppant meg a tojásforma átok.
A szétnyílt törzs végre kész lett befogadni,
amire vétetett. Méhében hordani ki a világot.

Spirál

Aki közeledik, olykor messzire téved.
Visszatérni ahhoz, ami a tiéd,
tudás, nem ígéret,
mert a haladás szívében kerengők laknak,
és ami megfogán,
ciklusok rendjét szalagozza fel.
Lobogó színeket jársz be az erdőben,
megannyi évszakra mért létidőd éled
a távolság biztonságában.

Haladj mindentől messze,
így kerülsz a szívhez közel.
Oltárra emeled, nyíló égben pontod.
Nézed az izzadt bőrt, az anyajegyet,
a megöszült szálakat, a májfoltot.
Nézed az embert, az elmúlás formáit,
a kar, a láb, a nyak
kacsaringó árvaságát.
És csillagrendszert látsz,
fénycsóvát a homlok felett,
valami többet, teljesebbet, fényesebbet,
mint mi érzékszervvel felfogható.

Aztán rájössz, a szépség megengedés,
televényes vaksötét minden más,
emberi hiábavalóság az égbolt alatt.
Tapogatóztál már eleget álmodban,
döntesz, hogy lépsz, vagy megállsz.
A választásod szabad,
így nincs, aki kétségbe vonja benned.
Ennél többet nem tud kitalálni senki emberfia:
élsz, lélegzel,
sétáidban, táncodban gyönyörködnek a fák.

Nem irigyek, csak nézik.
Benned indulnak meg veled és érted,
miközben melléd állnak,
és nem mozdulnak onnan.
Tanúd az ég, a föld,
a benned lombosodó erdő,
tanúd a lét, a tágasság.

Az emberforma lélek a káprázatban
szereti elfelejteni a feltámadást.
Pedig létezik.

Pedig minden élet egy-egy ajtó,
mely a nyílásban és a záródásban tér meg.
Mint a tobozban rejlő mag,
hullása gyógyír, a létezés bizonyítéka.

Kaján Anna

Az utolsó bögre

Reggel összetörtem az utolsó bögrét, amit tőled kaptam. A pöttyöset. Óvatosan szedegettem a cserepeket, nem akartam, hogy megvágjanak. Fájtál már eleget. Az apró darabkákból kis tornyot építettem, úgy vittem a kukához. Kidobtam az összeset. Kidobtalak vele téged is.

Nem mintha annyit gondoltam volna rád. Egészen megfakultál, mint a szülinapi pólómon a minta a mosástól. Szépnek már nem nevezhető, de pont annyira látszik, hogy zavarjon. Ez maradt belőled is, kikopott motivációs idézet az emlékeim között.

Facebookon már régen kikövettelek. Törölni, azt nem, annál felnőttebb vagyok, elbírom a látványod az ismerőseim között. Nem fáj. És ha ezt sokat mondogatom, akkor talán tényleg nem is fog. Csak magamban dühöngök, amiért elvetted tőlem visszamenőleg az egészset. Szépen lassan, mint ahogy én szedegettem össze a bögre cserepeit. Elvetted az első csókot, az első éjszakát, az összes nyálasan sztereotipikus „első”-t, ami nekem mind te voltál. Elvetted, ami számított, lekapartad róla a márkajelzést, és megmutattad, hogy ennyi az egész: bővli.

Napközben szellemeket kergettem. Mintha a bögre cserepei közé lettek volna zárva eddig, és most a töréssel kiszabadultak. *Jászai*. A kis cukrászda, ahol eleted előlem az utolsó szelet Eszterházy-tortát. Kóstolót sem adtál, azt mondtad, nem akarsz ilyen hamar elkényeztetni. *Blaha*. Itt törtük össze azt az esernyőt, kitepte a kezemből a szél, neked is csak pár méterrel később sikerült elkapnod. *Astoria*. A kocsmá, ahova a barátaiddal jártatok, és én sose mehettem veled. Azt mondtad, nem tudnád elengedni magad, ha folyton rám kéne vigyáznod. *Kálvin*. Itt vesztünk össze először úgy igazán. *Fővám*. Ahol mindig néztük a Dunát meg az elúszó hajókat. A villamos félbeszakított minden második mondatot, valahogy mégis az lett a mi helyünk.

Már nem maradt semmin, ami tőled származott: a reggeli bögre nem csak a bögrék közt volt az utolsó. Üresnek tűnt a lakás, pedig semmi más nem hiányzott. Teli polcokkal és zsúfolt fiókokkal néztem farkasszemem. Nem hiányzott semmi. Te tűntél el.

Reggel összetörtem az utolsó bögrét, amit tőled kaptam. Újra szabad lettem.

Finta Éva
Spirálmozgásban

benne vagyok a jövőben
úton újra megint
szaladoznak az árnyékok körülöttem
és nincs térképem az érkező terepről
a terek időképletet kaptak
pillanatról pillanatra alakulnak
az eltűnésben csak egy látvány hologramja vetül mögém
előttem egy spirális galaxis mintázata
ahogy utazom belső világom mennyezet nélküli terében
szárnyak nélkül emelkedve kertem házam fölé
világom következő szintjének idejébe terébe
a fizika minden cáfolatába
a szétvált dolgok találkozáspontjához
ahol majd magamra ismerek
megújultan
talán ismeretlen tekintetek tükrében
tenyeremben az öröm megőrzött kincsével
mert adni kapni is tudtam tudok
és tanulom az elfogadást
mint újszülött a beszédet a járását
a hozzánk koppanó tárgyak ismeretét
a velünk összekoccanó világok képét

2021. II. 28.

Hangos

Hangos az ördög, rettentően hangos!
Belekiabál Bachba, a *Miatyánkba*,
az *Üdvözlégy Máriába*, a *malasztal teljesbe*,
hangos az ördög, rettentően hangos.

Már nemcsak kilóg, tehát a lóláb,
már dübörög patája az életünk grádicsain,
beleordít a tudatalattinkba is, nemcsak a fülünkbe,
belehipnotizálja szánkba a sültet.

És nemcsak a galamb pirított kis húsát,
de házat, kanapét, utazást, körömgombakenőcsöt,
pirulákat és utazásokat, tengerpartot és luxust, ringatót,
és mutatja az utat új templomunk, oltárunk bejáratához,

melyben a pénz ül a trónon, a homlokzaton bankó a felirat,
és hiába költöznénk a Cseresznyefa utca legszerényebb házába,
a legszebb villát kecsegteti elénk, ami egyszer,
egy távoli jövőben majd miénk lehetne –

és minden: a tó, a folyó, a völgyek, a hölgyek,
a férfiak és a szaladgáló kis aprónépek a játszótéren,
karnyújtásnyira a kikalkulált Éden,
és nyomtatják, vetítik, postázzák hozzá a meghívókat.

2021. 07. 14.

cia- és agyi aktivitást növelő kezeléseken, a külső- és belső tartás kifejlesztésén, a saját testünkben rejlő örömforrások és az érintés gyógyító erejének felfedezésén, az élethosszig tartó tanuláson, a markánsan eltérő kultúrák megismerésén, azok elfogadásán, a szegregáció leküzdésén, az inklúzió és a sokszínűség láthatóvá tételén, a negatív gondolatok elengedésén, a kifogástalan erkölcsi bizonyítványon, a jótékonykodáson, az önátadáson, az önreprodukción és az önfeláldozáson, a csakranyitáson, az előző élet táboron, az auratisztításon, a gyomorgyúrún, a ráncfelvarráson, az írisz diagnosztikán és a testrészeket nagyobbító vagy kisebbítő műtéteken, az állagmegőrző beavatkozásokon, a környezetvédelmen és a megújuló energiaforrások használatára való áttéréseken, lábnyomunk elzöldülésén, intuíciónk feltérképezésén, a belső erőnk, legbelsőbb valónk, sors- és életfeladatunk megtalálásán, a bennünk lakozó gyermek felszínre hozatalán, a spirituális ébredésen, a transzcendensbe vetett hiten, az egymásra épülő elvonulásokon és a lelki gyakorlatokon, a halál átmenetiségén és a reinkarnáció lehetőségén, láthatjuk, hogy ezt az életet bizony még senki nem élte túl.

Lélekvándorlás

A múltkor is áthajolt a kerítésen a szomszéd és javasolta, hogy térjek jó útra, mert ha rosszat teszek, az tuti visszaüt, mivel ez a karma, bár biztos rosszul tud valamit, mert nálunk csak kamra van, de nem szóltam neki, hogy nincs igaza, mert aztán mondott valamit a lélekvándorlásról, és hát az viszont tényleg van. Minden reggel 8:30-kor indul, amikor kinyit a Kappan a sarkon, mondjuk komplett idióta, aki ilyen nevet ad egy talponállónak, hétfégenként meg 16:30-kor, elvégre az embernek aludnia is kell valamikor. A Sanyi szokott az első lenni, gondolnád, mert ő a pultos, de nem, csak amíg volt állása, pék volt és hozzászokott a hajnali keléshez. Legalábbis mindig ezt válaszolja, ha valaki megkérdezi, mégis miért, miközben mi tudjuk, hogy igazából pornózik: a számítógépnél ül és továbbítja a kívánságokat a kamera előtt teljesítő lányoknak, vagy hölgyeknek, ahogy ő hívja őket, ennél fogva éjjel él és nappal alszik, tehát a műszakot zárja a Kappanban, vagyis hogy épp azt nyitja a Robival, akié a Kappan, talán őt kéne megkérdezni, miért is ez a neve. Robi úgy véli, a Kappan egy bisztró, mert lehet ott enni is kapni, például ropit meg sós mogyorót, ami tök jól jön, ha nem akarsz elázni, de hát az se normális, aki azért megy a Kappanba, mert távol áll tőle a berúgás gondolata. Ez afféle íratlan szabály. Olyan, ami apáról fiúra száll: ezen a világon mindennek megvan a maga oka és rendeltetése, és a Kappané pont az, hogy ott egy pötttyet szétcsúszszál, de tényleg csak egy icipicit. Zaki is jól tudja ezt, általában ő a harmadik Robi meg Sanyi után. Ő a postás a kerületben. Gyorsan szétdobja a leveleket és már pattintja is ki a kempingbicikli támaszát a Kappan előtt. Zaki persze nem azért Zaki, mert mondjuk Zakariás a neve, hanem mert annyit zakózik a cangával, hogy nem is kell lelakatolnia, mert annyira lestrapált már az a bringa, hogy nem kell az az indiánoknak sem. Zakit egyszer leütötték és megpróbálták elvenni tőle a táskáját, hátha van benne valami jóféle nyugdij vagy zsíros Erzsébet utalvány, de csak néhány csekk volt meg nemzetikonzultációs Tisztelt Honfitársam és azóta inkább békén hagyják. A legtöbbet velük iszom. Sanyival inkább feleseznék, neki végül is jól fizet a munkája, Zakival meg egymás után dobjuk be a söröket; egy zöldet és egy barnát, ha nem működik a csap, utána meg újfent egy zöld üvegeset, hogy meglegyen a sorminta, és nem hazudok, már van úgy, hogy dél körül azt érzem, én már nem is én vagyok, hanem a Zaki vagy a Sanyi, amivel nincs is semmi baj, mer' a csajokat szeretem és postásként is lát az ember ezt-azt, hogy mondjuk pongyolában nyitnak ajtót vagy egy pöttöm bugyiban, egy kicsike tangában, ami még akkor is beindítja a fantáziád, ha az illető férfi. Egyszer volt csak pocsek lélekvándorolni, akkor viszont állatira. Rákoskeresztúrról jött valami Rezső, mert azt mondta, megy az anyjához a temetőbe, visz neki virágot, noha nincs még halottak napja sem, és miért ne nézett volna be hozzánk, hiszen útba estünk, az anyja pedig nem siet, már nincs hová, biztosan megvárja ott, ahol van. Rezső nem kertelt; kivágta a jattal együtt, hogy neki a foglalkozása az, hogy alkoholistá, és úgy közölte mindezt, mintha száz éves lenne, holott nem volt több negyvennél, közben meg tényleg száznak nézett ki, plusz-mínusz kettő. Mellesleg hat lánya van, tette hozzá, és ez az ő szerencséje, mert ha egyetlenegy fia is lenne, az utánamenne a kocsmába, akár hozzánk is, a Kappanba, és arcon köpné, az hét szentség, amit meg is értene, mert egy ilyen alak többet nem is érdemel. Így mondta, pont így. Egy ilyen alak. Na, ezután volt az, hogy aznap gyűlöltem hazamenni Rezsőként.

Bene Adrián

öreg

két egymás utáni évben
tele az öreg körtefa ritka
talán a vesztét érzi terem
nem pihen hullik
szedni kell szelni
a hordókban forr a cefre
pedig nem is issza már a pálinkát
túladd mindenem ami felesleges
ne legyen kísértés
kocsin békán csörlőn spanifereken
egy éve még dolgozott
gyanús volt hogy vékonyodik a karja
aztán műteni kellett a szívét
vissza kellett vegyen
csak orvosilag egy pohár vörösbort
este
sose félt pedig
most sokat gondolkodik
megunja a könyvet
ül néz túl
lassan megy az idő
panaszodik
ez tehát a mulandóság

bőrönd

Safa'a 1980-ban került ösztöndíjjal Romániába
Irakból jött ahol sokkal jobb volt az életszínvonal
viszont ekkorra talán már kitört a háború
aminek van némi köze az Al-Hassani család továbbtanulási döntéseihez
Kolozsváron jó volt arab egyetemistának lenni
pénze volt lemezeket vásárolt és levette a lábukról a román lányokat
nyelvtanulásnak sem rossz megoldás
megjelölte sorszámozta őket
erős honvágya volt
harmadik lemeze a Savoytól az Anotimpuri
az IRAQ.3 öntapadós szalag ragyog zöld-fehéren a szürke Electrecord címkén
arab és latin betűkkel a név és az otthon Basrah Irak a borítón
Victor Socaciu Câruița cu flori című lemezén
1983-ban már mérnöki bélyegző Eng. Safa'a Al-Hassani
aztán összekerült egy magyar nővel
Magyarországra költöztek amikor romlott a helyzet
gyarapodott a lemezgyűjtemény Szűcs Judit Neoton Famíliá
aztán véget értek a boldog évek

megszűnt a nehézipar Safa'a pénzváltó lett
halála bekerült a bűnügyi hírekbe
a lemezek a panelház tárolójába
egy jugó nyomású Queen volt a legértékesebb
háromezret adott érte valaki a megtalálónak
mi lett volna ha egyetemi docens lesz
boldogan élne
csak a költözéskor elhagyott bőrönd hiányozna neki
tele zenével fiatalsággal
Tudor Gheorghe
Mihai Costantinescu
Theodor Munteanu
messze
messze Bászra

motorosgéza

6750 ft volt az új simson ára
sajnos el kellett adni
a bukó megvan csilivil
a szekrényben eltéve
lesz még nekem
olyan hangja volt mint a stihlnek
nálam az is rendbe van tartva
29 éves de patyolat
egy rántásra indul
a lemezejátszóval most valami gond
van ott az utcában egy műszerész
precíz nem iszik nem dohányzik
volt tegnap a családsegítő
patika rend van meg lehet nézni
hozott egy kenyeret de olyan volt
hogy elgörbítette a kést ugye
szépen lesarlóztam az udvarban
kiszellőztettem főztem egy kis
paprikáskrumplit hét szem két napra
most nincs kajázás a büfésonon
nem jött meg a segély
se kávé pedig az nekem
létszükséglet megszoktam
egy-két hónapig nem fogok tudni
jönni a vásárba
nem lesz bérletre
drága
megveszem a gyógyszert meg
a tartozásokat elrendezem
a rallyra se tudok bányásznapon se
elvoltam otthon a ház körül
nekem ahány motorom volt
mind meg lehetett nézni

indultam minden versenyen a homokbányában
volt bennem bátorság
meg tudás is kell
egyszer a rádióban is voltam
egyszer
utána vasason a kocsmában ingyen
ittam egész hónapban itattak a bányászok
csak egyszer tudnék elhelyezkedni
58-as vagyok
itt van a kezemen
félretenni egy kis pénzt motorra
nem baj ha akármilyen
szépen rendbe raknám
tennék rá yamaha karbit
egy simson elég az jobb mint
ezek a robogók ha egyszer elromlik
ki lehet dobni
szoktam ám motorokkal álmodni
ahogy beindítom jönnek azok a szép hangok
az a boldogság
kérem szépen
az az egy hiányzik

A. TÓTH SÁNDOR: Ácsok a kispáston – Rimaszombat, 1925



Petrence Sándor

Íhes szalonna

Eccer csak, mi közben
mívejsem a tályat,
jó filozófijás
gondolatom támatt!

Mi vón ha a repce
tekéntene reám,
embernek-e láttna?
Fílek hogy: de nem ám!

S ha az íg vón alul,
tudnák-e repúni?
A patak ki fojna?
S szík fog ralytam ülni?

Ís ha az íletünk
vígín kezdúдне el,
s a bába meg palykos
kis nyugdíjjast nevel?

Mi lenne ha minden
meg-fordítva vóna,
s Íngöm sütögettne
az íhes' szalonna?!

Oszt mi van, ha minden
fordítva van tίνyleg,
s megint meg-fordítva
tenmagába tír meg?! ...

Vagy csak minden dolog
pont az ami, oszt kíz...
– míg eszt kifundátam,
el fogyott a koszt píz.

Farkas Arnold Levente

a tévedés

igazság, pócsmegyer, huszonegy
január tizenhárom, szerda,
egy elrejtetlen hangalakra
gondol a helytartó, amihez
bizonytalan jelentés tapad,
kezet mos a köves udvaron,
amit héberül is neveznek
valahogy, végül pedig a szó
megadja magát az írásnak

zaklatás, szigetmonostor,
huszonegy január tizenhárom,
szerda, az eltévedt tévedés
nem jegyzi meg a létezést,
ez a vers is csak arra
szolgál, hogy eltakarja
a valóságot, a mondhatatlan
mondhatót, bűn volna
ez a számodra való
hallgatás, ezért a hallgatás

töredék, pócsmegyer, huszonegy
január tizenkettő, kedd, ha
nincsenek szavak, szavak nélkül
a szavak hiánya vak, talán
a tévedés történetét kert
rejtí majd, a néma kert neve,
levedlett kígyóbőr illata
a hallgatás, de türelmetlen,
mint tavasszal a levélhullás

Frideczky Katalin

Ez így gömbölyű

Balázs késve érkezett a hajóra, ahol éppen Judit születésnap meglepetésbulija zajlott. A vendégek már átestek az ajándékozási ceremónián, a pezsgős koccintásokon, és most kisebb csoportokra szakadva üldögélnek, beszélgetnek, falatoznak. Halk szalonzene szól. A hajó egyelőre a kikötőben vesztegel. Csak sötétedéskor fog elindulni, amikor a kivilágított város teljes pompájában felragyog. A fiú tekintetével az apját keresi. Mikor felfedezi, odaint neki és elindul felé. Géza egy négytagú társasággal ül egy asztalnál, cigiznek, söröznek. Balázs leül középük. – Anya? – Ott hon maradt, fáj a feje. Túl sok beszélőnivalójuk nem akad ezután. Balázs feláll, hogy megkeresse az ünnepeltet és átadja neki az ajándékát. Egy képet hozott, amit ő festett. Balázs idén végez a Képzőművészeten. 24 éves, nyúlánk, sápadt, ideges fiú. Már nem lakik a szüleiével. Elköltözött hazulról. Nem bírta az otthoni áporodott levegőt. A szülei, mint a zombik, évek óta csak némán kerülgetik egymást. Balázs a saját neméhez vonzódik. Kamasz kora óta tudja. Sosem próbálta elnyomni magában. Nem tüntet vele, de nem is titkolja. Döntött és vállalja. A barátjával bérelnek közös lakást. Ő is, akár az egész család, jó barátságban van az apja első feleségével, Judittal, aki éppen ma töltötte be a hatvanadikát. Szép, kerek évforduló. Vagy, ahogy Judit mondaná, *gömbölyű*. Amilyen ő maga is. Judit vérbő, harsány, kortalan teremtés. Abból a hatvanból tízet bízást letagadhatna. Vannak szépen öregedő nők. Judit is közülük való. Fiatalkorukban rövid ideig házasságok voltak Gézával. Mint tűz és víz. Géza visszafogott, csendes, melankolikus figura, Judit nyughatatlan, mohó hedonista. Hál' istennek sikerült időben elválniuk, és Judit azóta is boldog házasságban él Géza legjobb barátjával, akit ő maga mutatott be neki. Géza is újránősült később, onnan vannak a gyerekek. Balázs a legidősebb, de van két lány is. Azok most nincsenek itt. Az egyik külföldön tanul, a másik éppen kisbabát dajkál. Az első adandó alkalommal elmenekültek a szülői ház nyomasztó légköréből. Géza második felesége pár évvel idősebb Gézánál. Józan, dolgozó, kemény asszony, aki hajdani hamvát elvesztve ma már csak a kötelességének él. Vannak férfiak, akik egész életükben szívélyes viszonyt ápolnak elvált feleségükkel és azon fáradoznak, hogy új családjukkal is összehozzák őket. Nyilván szeretnék egyben tartani a *háremet*. Géza családja és Juditék gyakran összejárnak, közös programokat szerveznek, megülik egymás ünnepeit. Mindenki mindenkivel jóban van, a felnőttek is, a gyerekek is. Ez így gömbölyű.

Egy nő áll magányosan a hajó orrában és a vizet bámulja. Nem fiatal már, de az alkonyi fényben kirajzolódó sziluettje vonzza a szemet. A hajóhoz öltözött. Matrózcsíkos trikó feszül formás mellére, feszes halásznadrágja kiadja izmos vádlóját. Úgy áll ott, mint egy fából faragott sellő a viking vitorlásokon. Mereven kifeszíti magát a víz fölé, csak egy kötélbe kapaszkodik. Senki nem szól rá, nem háborgatják. Egyedül akar lenni. Nem igazán érzi jól magát itt. Csak Géza kedvéért jött. Géza azt képzelte, hogy ő és Judit, az *egyeske*, azonnal jó barátnők lesznek. – Nem hinném – mondta Éva, és folyton kibúvókat keresett a találkozás előtt. Érezte, hogy soha nem tudna jóban lenni Géza exével. Mindre féltékeny volt. Judittal idővel megbékélt, de a jelenlegi feleséget, a *ketteskét*, még egyszer sem látta. Nem is akarja. Nem kíváncsi rá. Géza gyerekeivel azonban többször találkozott már. A fiú és a kisebbik lány kifejezetten ellenséges vele, de a nagyobbikkal kölcsönösen szimpatizáltak. Géza néha nagy túrákat szervez, melyben több barát és családtag is részt vesz. A természetjárás ártatlan közeg, turista bárki lehet. Nyilvános hely, ahol Éva is elvegyülhet. Ott találkozott a gyerekekkel. Az anyjuk soha nem jött el. Rendszerint fejfájásra hivatkozva kimentette magát. Géza dugdossa Évát, egyedül a volt feleségéhez, Juditékhoz viszi el néha. Ők pártolják a kapcsolatukat. Évának drukkolnak. Éva szenved ettől a sok feleségtől, *egyeske, ketteske...* Mikor látja be Géza végre, hogy mindegyik tévedés volt? Három a magyar igazság! Éva akar a *hármaska* lenni. De Géza, bár évek óta tart már a viszonyuk, még egyszer sem szánta rá magát, hogy tiszta vizet öntsön a pohárba. A hajó lassan eltávolodik a parttól. A színes lampionfűzér tükörképe megtörve locspocsol a hullámzó vízen. A motor egyenletesen dohog, gépolaj szaga

terjeng. Hangos tánczene szól. A táncparkett már feketélik a pároktól. Géza felkéri az időközben előkerült Évát. A nő nem emlékszik, vajon táncoltak-e együtt valaha is. Nem feltételezte a férfiről, hogy egyáltalán tud táncolni, de Géza meglepően jól mozog, és őt is határozottan vezeti. Éva átadja magát a tánc örömeinek, lassan oldódik benne a görcs. A lassú számok alatt odaadóan simul Gézához. Boldog és nyugodt. Jó helyen vannak. Biztonságban érzi magát. Bárcsak mindig így maradna! Lehunyja a szemét, homlokát a férfi vállgödrébe fúrja. Mélyeket szippant a férfi illatából. Mikor felpillant, szerelemtől párás szeme Balázs tekintetével találkozik. A fiú már egy ideje figyelni őket. Nem mosolyog. Egyik cigiről a másikra gyújt, keze remeg a fojtott feszültségtől. Mit keres itt ez a nő? Hogy van pofája idejönni, mikor az anyámnak kéne itt lennie? Egyáltalán, miféle szemérmetlen, nyílt provokáció ez? Balázs alig várja, hogy befejezzék a táncot. Odalép Évához és félrevonja.

- *Éva, én valamit nem értek. Hogyhogy te itt?*
- *Apád hívott. Juditnak születésnapja van.*
- *Ez egy családi ünnep! Te nem tartozol a családhoz. Anyámnak volna itt a helye.*
- *Apád nyilván velem akar lenni.*
- *Eleget vagytok ti együtt máshol. Azt hiszed, nem tudom, mi van köztetek?*
- *Nem tudom, van-e közöd hozzá, de közlöm veled, hogy anyukád még sehol sem volt, mi már ismerjük egymást apáddal. Csak aztán elsodort az élet bennünket egymástól.*
- *Föl nem foghatom, hogy bírod ezt csinálni?*
- *Én szabad ember vagyok.*
- *Szabad? Egy nős ember szeretőjének lenni szabadság? Hiszen az rabság! Megalázó! Téged nem zavar, hogy innen is haza fog menni? Miért nem veszed rá, hogy váljon el, ha annyira szeret téged?*
- *Ez nem az én dolgom. Az ő döntését neki kell meghoznia. Elnézést, de nem hiszem, hogy ezt a kérdést veled kéne megvitatnom, fejezzük be ezt a beszélgetést!*

Géza ezalatt újabb sört rendel, és visszaül a barátai közé. Fél szemmel látja, hogy Balázs és Éva a korlátnak támaszkodva élénken gesztikulál. – Nem baj, szokják csak egymást! – gondolja. – Nélkülem is tisztázódik a helyzet. Majd ők elintézik! Nem hiányzom én oda! – Néha fél szemmel odapislant, karját összefonja enyhén gömbölyödő pocakján, s magában elégedetten nyugtázza, hogy azok ketten ott, helyette is megvívják a maguk harcát.

Kakuk Tamás

Zsilip a gyermekkori tájban

(Tarkovszkij-ismétlések)

a mélység vonzásában a fából ácsolt
zsilip gerendáján egyensúlyoztak,
botcsinálta kötél táncosok a szürkén
habzó víz felett, a kertek alján rozoga
kerítések védték az almafák korpuszait,
a tüzek Káin-füstje nem szállt az égbe,
rideg alkony ereszkedett rájuk, nem
számoltak a veszteséggel, csak futottak,
hátrahagyni az elátkozott Édent

patakba dőlt a platánfák árnyéka,
a mederben az emlékezés kövei,
amiből a folyónál menhírt építettek
a parti homokba, lesték a lomha
uszályok kicsapó hullámait, ahogy
elragadják ifjúságuk síremlékét,
a Nap vigasztaló sugarában
bizakodtak, fényévek távolában
nem őket várják a holt galaxisok

ezek a napok szédülések, elsuhanó
sirályok fehér teste az ige, emberek ülnek
a szélvédett teraszokon, arcuk erről a
bolygóról való, az alvó vadkacsákat
nézik, nem veszik észre az ijedt őzeket

Kimondatlan szavak

(Ferlinghetti-futamok)

vállig érő hajjal járták az utcákat,
lesték a sietős lányokat, kérték
őket, hogy várjanak a városi parkban,
egész éjszaka a kényelmetlen padokon
szédültek, gyémánttengelyén forgott
velük a világ, aztán egyes szám negyedik
személyben rájuk virradt, kimondatlan
szavakkal a némán didergő hajnal

Heiter Tamás

Ünnep

Most meglesz, érzem, mert most mindenki velem van, segítenek nekem, megbeszéltük. Kimegyünk és nekem újra lesz telefonom, ebben biztos vagyok.

Épphogy besötétedik máris átugrunk a kerítésen, és amikor visszanézek, még látom, hogy hadonászik az ablakból az a nő, a nevét se tudom, de nem is érdekel, nekem most egy telefon kell. Essen ki az ablakon, vigyázott volna, hogy ne lopják el a telefonomat, az a dolga, hogy vigyázzon, nem vigyázott, az ő hibája. Ne integessen nekem senki. Ki is engedhetett volna minket telefonért, de nem engedett. Bár úgyse mondtuk volna el, hogy miért megyünk.

A főúton túl már nem is futunk, úgy sétálunk, mint itt bárki más az utcán, akit nem akadályoznak meg abban, hogy azt csináljon, amit csak akar. Minket meg mindig szívatnak. De utálok ezt.

Otthon se csinálhattam azt, amit szeretek. Szerettem cigarettázni, azt se lehetett, meg papírzsebkendőket felgyújtani. Az nagyon szép volt, ahogy a papírzsebkendő füstölt, sejtelmesen izzott, amikor már nem lángolt, mint egy igazi ördög, olyan volt. Egy ördög, akinek izzik a teste és füstöl. Anyám ordított velem és felpofozott, amikor a tengerimalacot beletettem egy nagy üvegbe, abba, amibe nyáron a kovászos uborkát szokta érlelni és én nem uborkát raktam bele, hanem teleraktam az üveget papírzsebkendővel a malac mellé és meggyújtottam. Nagyon jó volt, de az anyám megvert érte. Pedig, hogy égett a zsepi a malaccal együtt. Füst volt ugyan a konyhában, de vigyáztam, hogy ne legyen belőle baj.

Az egészet a mosogatóban csináltam, akármikor el tudtam volna oltani a tüzet, ha kell, de nem akartam. A dunsztosüveg az valósággal szétrobbant a lángoktól, én persze nem ijedtem meg, a malac se szökött ki. Nagyon nagy lánggal égett az egész mosogató ott a konyhában. Gondoltam nem baj, ha eltörött az üveg, mert szépen égett az a pár zsebkendő is, így legalább egy egész százas csomag zsebkendőt tudtam még beledobálni a mosogatóba, egyiket a másik után, hogy életben tartsam a tüzet. Én feleltem érte. A malac tisztára olyan volt, mint az a lángoló medve abból a tűzoltós filmből. Nagyon szép volt.

Anyám nem értette meg, hiába magyaráztam neki. Pedig semmi veszély sem volt, óvatos voltam, nem vagyok én hülye, a kétéves öcsém ott aludt a másik szobában, én vigyáztam rá. Persze anyám kihívta a rendőrséget meg a tűzoltókat, hiába hazudta, hogy nem ő volt, hanem a felső szomszéd, tudom, hogy ő csinálta. Azért, mert nem szeret és meg akart tőlem szabadulni, most már tudom. Ezért is adott be ide az otthonba, azt mondta, hogy egy kis időre, persze ez nem igaz, mert már eltelt kis idő, majdnem egy év. És most még telefonálni se tudok neki, mert ezek itt, hagyták, hogy ellopják a telefonomat.

Lemegyünk a sétányra, sok ember kevereg ott. Miért nem szabad akkor nekünk is ott lenni. Vannak rendőrök is, ott áll a rendőrautó a bejárat mellett. Jegyet se kell venni, csak bemenni, szól a zene, nagy tűzijáték lesz majd itt éjfélkor.

Várom a tűzijátékot, szeretem a tüzet nézni. Hegesztő akarok lenni, mert a hegesztő dolgozhat a lánggal, és az anyja nem szólhat rá, hogy ne játsszon a tűzzel.

Ott álldogál egy hajléktalan a pult mellett és cigarettázik. Mi is rágyújtunk, amikor az Alex szól, hogy szerezzünk egy kis piát, bort, mi is igyunk valamit.

Mondom, hogy jól van, szerezzünk, de nekem csak annyi pénzem van, hogy cigit tudjak venni. Az Alex kiröhög engem, egyszer még leverem ezért, azt mondja, tud egy helyet, ahol van pia meg minden.

Menjünk oda, mondja.

Én is megyek velük. Átvágunk a tömegen és gyorsan a plázs végéig érünk, és ott balra megyünk tovább. Már nincs senki, aki látna minket.

Az Alex akkor előhúzza a zsebéből a gázt, olyat, amivel az öngyújtót lehet megtölteni, és azt mondja, hogy én is szívhatok belőle, és szívom is befelé akkor a gázt. Jó szaga van. Az Alex fogja a

flakont, és csak úgy enged szívni, nem engedi, hogy én fogjam, pedig szeretném. Aztán elveszi, és ő is szívja, odaadja a Józsikának és a Zsoltinak is. Csak nekem nem engedi, hogy egyedül fogjam.

Szédülök és le kell ülnöm, pedig érzem, hogy most nagyon erős vagyok. El tudnám venni a flakont is az Alextől, de most nem akarom, hanem nevetgélek és hanyatt fekszem a fűben. Oldalra fordulok, a fűszálak csiklandozzák az orromat meg a szememet. Belőlem nőnek ezek a füvek, és én is fű vagyok. Semmi nem érdekel most, még az anyám se, meg a telefon se, de aztán felülök, mert az Alex azt mondja, hogy menjünk tovább a piáért. Ott van nem messze. Menjünk már, mondja, meg azt is, hogy köcsögök vagyunk.

Nehezemre esik felkelni, de aztán felpattanok. Az Alex megígéri, hogy kapok majd újra a gázból, de most már menjünk. Már nem vagyok olyan erős, mint az előbb, és azt érzem, hogy a szívem nagyon dobog, kalapál, nagyon hangosan kalapál.

Elindulok a többiekkel, de hirtelen nem tudom, hogy hol járunk. Amikor megállunk, akkor már nem szédülök, a szám ki van száradva.

Ide jöttünk piáért, mutat egy bódéra az Alex. Be kell valahogy jutnunk, mondja. Körbe kell mennünk, hogy találjunk egy olyan ablakot, vagy rést, amin be tudunk jutni oda. Hátral egy kicsi ablak van, de túl magas, nem érem el. Az Alex azt mondja, álljak bakot neki, odatartom az összekulcsolt kezemet, hogy beelépjem, nem is nehéz az Alex. Feszegeti az ablakon azt a felcsavart rácst, hamar le tudja szakítani, nem dobja el, hanem azt mondja a Józsikának, hogy vegye el a kezéből és tegye le a földre, de óvatosan. Odanyújtja a rácst. Tegyé le, szól nekem. Leteszem.

Ez a geci elvágta a kezemet, mondja az Alex, szívja a kezéből a vért és aztán kiköpi. Belöktem az ablakot, mondja, és szól a Józsikának, hogy álljon bele a tenyerembe, és másszon be az ablakon, és adogassa ki, amit talál. A Józsika be is mászik.

Ez a vécé, kiabál kifelé.

Fogd be a pofád, mondja az Alex, menj ki a vécéből, és hozd, adogasd kifelé az üvegeket.

Az Alex feláll a nyakamba, és úgy néz befelé az ablakon, és szedegeti el a Józsikától az üvegeket, és adogatja lefelé a Zsoltinak. Sok üveg italunk van már. Az Alex kihúzza az ablakon keresztül a Józsikát.

Az üvegek nagy részét eldugjuk a bokorban, meg levisszük a híd alá a többit, belerakjuk a vízbe, nem fogja látni senki sem. Ez lesz a raktárunk.

Hirtelen durrogni kezd a tűzijáték a plázson, szerettem volna közelről látni, de az Alex nem engedi, hogy elmenjek. Leülünk és egy üveg vodkát nyit ki az Alex, és körbe kínálja, és én is iszom belőle, nagyon szomjas voltam már.

Köhögni kezdek a vodkától, röhögnek rajtam, és iszom egy kis kólát, mert azt is szajrézott a Józsika. Aztán bort iszom inkább.

Szédülök, de közben röhögöm kell, szaladni szeretnék, de orra esek. Nem fáj, pedig hallom, hogy koppan az arcom a földön, a fogam is összekoccan. Az se fáj. Hanyatt fordulok és nézem a tűzijátékot, ami még mindig tart.

Az Alex azt mondja, hogy tovább kell innen mennünk, mert különben le fogunk bukni. Elindulunk, borosüveg van a kezünkben. Visszasietünk a diszkóhoz, ahol sok ember van, mire odaérünk, akkorra már régen vége van a tűzijátéknak. Diszkó van helyette. A szél elkezd fújni. Felállok egy padra, olyan érzés, mintha elrepülnék.

Szívjunk gázt, mondom az Alexnak, azt válaszolja, hogy faszszopó vagyok, ezért egyszer meg fogom verni, vagy megölöm inkább.

Igyam a boromat, szól a Józsika. Iszom a borból, de már nem érzem olyan finomnak, mégis iszom, mert szomjas vagyok.

Azt mondja az Alex, hogy ne legyünk itt a tömegben, mert itt vannak a rendőrök is. Inkább menjünk át a vasútállomás felé, és ott szívhatunk gázt is, ha akarunk. Elindulunk.

Átvágunk a parkon, az egyik padon meglátom azt a hajléktalan bácsit, akit már a bejáratnál láttam délután, észreveszem, hogy nekünk magyaráz, integet, hogy menjünk oda. Az Alex elindul felé, a férfi azt mondja, hogy adjunk neki egy kis pénzt.

Nincs pénzünk, válaszol az Alex, és tovább akar menni. A férfi akkor azt akarja, hogy adjunk neki inni a borból, az Alex kiabálni kezd vele.

Bort akarsz kutya, ezt mondja neki, bort, akkor ugass kutya, a férfi dühösen káromkodik, és azt mondja, hogy a kurva anyánkat.

Ilyet miért mond? Ideges vagyok, és megütöm akkor azt a hajléktalant, nem érdekel, hogy felnőtt.

Az Alex azt mondja, hogy hagyd, de azért megütöm még egyszer. Az Alex odamegy hozzá, és fordulásból fejbe rúgja, és a férfi még mindig magyaráz valamit, de nem értem.

Látom, hogy világít a tenyere, telefon van nála. Elveszem tőle, minek ennek telefon, most már az enyém lesz, majd felhívom anyámat, ha visszamentünk az otthonba. Nézem, szar, régi Nokia telefon, még csak nem is lehet vele facebookozni. Mindegy, azért jó lesz, ameddig nincsen másik.

A hajléktalan nyöszörög valamit, hogy vérzik a füle, tényleg vérzik, hamar otthagyjuk, és elindulunk a vasút felé. Az állomáson sietve bemegyek a vécébe, és eldugom a csövek mögé a telefont. Ott nem találja meg senki se, mert ott lejár a burkolat, és be tudom alá csúsztatni. A többiek is bejönnek, de addigra már eldugtam.

Az Alex megengedi, hogy gázt szívjunk. Mindenki szív. Várunk egy kicsit, aztán megyünk, és az aluljáróban találkozunk azzal a sráccal, aki oda járt iskolába, ahová mi is járunk, de ő tavaly kimaradt. Megismer minket, de nem köszön.

Az Alex rászól, hogy nem tudsz köszönni, csicska, az meg azt válaszolja, hogy buzi cigány.

Az Alex kirúgja akkor a gyerek lábát, és mi meg összeverjük, és én elveszem tőle a telefont. Samsung Galaxy J5, tök új. Az Alex elnyomja a gyerek nyakán a cigarettacsikket, és elfutunk, mert halljuk, hogy jönnek lefelé a lépcsőn valakik, és ez meg nagyon ordít.

Én a Józsikával elindulok vissza az otthonba, lassan megyünk, mert nem akarjuk a bort kiönteni és meg akarjuk inni, de nem vagyunk már szomjasak. Hányingerem is van, de akarattal visszatartom, azért se hányok, csak köpködök. Megállunk, és jól megnézem az új telefonomat. Ki kell majd cserélni benne a sim-kártyát. Azt tudom, hogy így le lehet nyomozni. Lehalkítom, hogy ne csörögjön, mert akkor kiderül, hogy nálam van a telefon, és aztán akkor újra ellopják majd. Fel van töltve majdnem teljesen. Szereznem kell egy töltőt hozzá. Elrejttem a nadrágomban, bemegyünk, de a portás nem kérdez semmit, nem is ébred fel, látom, mert a tévé megvilágítja az arcát. Felmegyünk az emeletre, ott már más nevelő van, azok csak nyolc óráig dolgoztak, akiktől megszöktünk.

Az éjszakás nevelő azt mondja, hogy szerencsénk van, hogy magunktól visszajöttünk, és nem a rendőrök kaptak el, mert már leadták ellenünk a körözést. Nagy baj lett volna, mondja.

Lefekszem aludni, forog velem az ágy, az ajtó fölötti ablakot is kettőnek látom. Felülök, hogy jobban legyek, így ülök sokáig, anyámra gondolok, és aztán elnyom az álom.

Oláh András

a múlt hangja

haláltusáját vívja a cseresznyefa
egyetlen ép ága van csupán
a többi évekkel ezelőtt elhalt
kérgét is levetkőzte
visszavágva imbolyog
de ez az ág még
kapaszkodik a fénybe
mankót keres
a kertet rendezni kéne – nincs helye
csupasz karú félhalottnak –
de a szív erősebb mint a szándék
rigók raknak fészket
önfeledt csivitelésük új életet támaszt

mintha mi sem történt volna

ma komorabb képét mutatja a híd
a deres korláton lakatok dideregnek
szapora cipőtálpak alatt szalad az
út leszegett fejfel mint a vak
a hullámzó víz nem tükör
szétmázolja az emlékeket
már nem számolod a lépteket
tanulsz tilalmak közt élni
örökös áramingadozásban
de a szív néha túlzásra hajlamos
nehéz a tévedést távol tartani
ahogy a szavakat is egymástól
tele van sírással az alkonyat
– haláltusáját vívja fönt a nap

napfogyatkozás

nézed a falumúzeumi iskolapadot
tele mindenféle firkával rajzzal
vallomással az egyikhez
keltezés is tartozik
ezerkilencszázhatvanegyben
karcolt szívet a név köré
egy szerelmes kiskamasz
a barázdák évtizedek
titkait hordozzák
hol lehet az az Éva s vajon tudta-e
hogyan valaki körmére suhintó

vonalzót kockáztatott érte
a folyópart jut eszedbe
ahol homokba rajzoltad te is
egy lány nevét de a hullámok
elmosták nyoma sem maradt
– örökös napfogyatkozás következett
amelyből ez az öreg iskolapad
karcolt föl homályos emlékeket

örökös lassúságban

folyton rossz vonatra szállsz
életed érvénytelen
tele vagy töréssel csorbulással
megértél a szanálásra
de kíméld magad a sajnálkozó
ragaszkodástól a szánakozástól
másnapos emlékek foglyaként
kenyéren és vízen
matatni a mennyezetig
érő emlékek között
bámészkodni sorban állni
a pazarló időben
irigyelni az előtted haladót
mégis visszavágyani a sor végére
örökös lassúságra kárhóztatva



SKUBLICS ISTVÁN fényképe az 1860-as évekből (MNL SML)

Molnár András

A zalabesenyői honvéd százados, Skublics István

(1826–1899)¹

Szerencsés lesz egész életében – tartotta a népi hiedelem arról az emberről, aki burokban született.² Édesapja feljegyzése szerint Skublics István Jehudiel Ádám is kedvező előjelnek számító körülmények között, hártával betakarva jött a világra a Nyitra megyei Veszélén, 1826. december 22-én éjjel $\frac{3}{4}$ 12-kor, s másnap délelőtt 11 órakor keresztelték meg a „magyar hazának boldogulására”.³ Skublics Istvánon azonban – miként az alábbiakból kiderül – az 1850-es években kis híján egy másik hiedelem teljesedett be: aki burokban születik, kötélen fog meghalni.⁴ Írásom a szabadságharc leverését követően halálra, majd „kegyelemből” várfogságra ítélt, s a Zalaegerszeghez tartozó Zalabesenyő temetőkápolnájának kriptájában nyugvó honvéd százados, valamint testvérei, Skublics Gábor és Rafael reformkortól a 19. század végéig terjedő pályafutását foglalja össze.⁵

A Besenyői és Velikei Skublicsok Horvátországból származtak; legkorábbi ismert ősök, Likai Scoblich György királyi ember volt 1423-ban. A 16. század végén a török elől Vas megyébe menekültek, ahol megvetették lábukat s a familia egyik tagja, Skublith György már vasi szolgabíró volt 1634-ben.

¹ A kutatáshoz nyújtott segítségért ezúton is köszönetet mondok Hermann Róbert barátomnak, a HM Hadtörténelmi Intézet és Múzeum parancsnoka tudományos helyettesének, Kemény Krisztiánnak, a Hadtörténelmi Levéltár levéltárosának, Polgár Tamásnak, a Magyar Nemzeti Levéltár Somogy Megyei Levéltára igazgatójának és Németh Györgynek, a Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára levéltárosának. Hermann Róbertnek köszönettel tartozom kéziratom átnézéséért, korrigálásáért is!

² Magyar néprajzi lexikon 1977. I. köt. 392. p.; vö. O. Nagy Gábor 1976. 108. p.

³ MNL SML Skublics cs. ir. I. d. 3.5. Skublics Sándor feljegyzése a fia születéséről; Veszeli római katolikus plébánia keresztelési anyakönyve, 1826. (Ezt és a többi egyházi anyakönyvet is a FamilySearch adatbázisából használtam.)

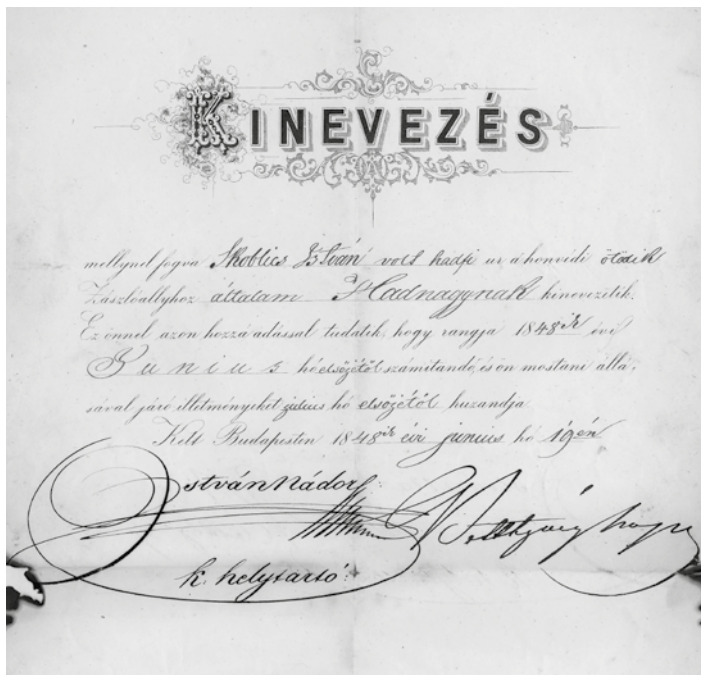
⁴ Magyar néprajzi lexikon 1977. I. köt. 392. p.; vö. O. Nagy Gábor 1976. 108. p.

⁵ Skublics István korábbi, rövid életrajzai: Bona Gábor 1987. 294. p.; Béres Katalin 1999. 148–149. p.; Bona Gábor 2015. 2. köt. 515. p. (A születési, illetve keresztelési dátum mindegyikben pontatlan, 1826. december 25.) Skublics Rafaelről: Bona Gábor 2009. 2. köt. 345. p.

III. Károly Bécsben, 1738. szeptember 11-én új adományt adott Skublics Sándornak több Vas megyei és a zalai besenyői birtokra (mely utóbbiról vette a család az egyik előnevét). A 18. század közepén a szerteágazó Skublics famíliának Vas és Zala mellett már Győr, Komárom és Veszprém megyében is voltak birtokai, illetve éltek tagjai.⁶

Skublics István honvéd százados nagypapa, a Vas megyei Söptérol származó Skublics János táblabíró 1780-as évek végén a Zala megyei, Zalaegerszeg melletti Besenyőn élt három fiával, köztük a már Besenyőn, 1773. május 27-én született Sándorral.⁷ Skublics Sándor Zalaegerszegen, 1809. november 1-jén vette feleségül Schuster Annát,⁸ akivel a Nyitra megyei szlovák faluba, Veszelére költözött, ahol közbirtokosként gazdálkodott. Skublics Sándornak és Schuster Annának Veszelen öt gyermeke született: 1812. február 11-én Mária Anna, 1815. május 29-én Gábor Rudolf Márton, 1818. március 4-én Rafael Károly, 1823. június 16-án János Ignác József, végül az 1826. december 23-án keresztelt István.⁹

Zala vármegye 1829. évi nemesi katasztere még a Nyitra megyei Veszelen vette számba Skublics Sándort a négy fiával, Gáborral, Rafaellel, Jánossal és Istvánnak együtt,¹⁰ a következő évben, 1830. február 17-én azonban, életének 57. évében elhunyt a családfő.¹¹ Özvegye a továbbiakban egyedül nevelte, taníttatta gyermekeit. Skublics István valószínűleg a Nyugat-Felvidék katolikus oktatási intézményeiben, a lakóhelyéhez közeli nyitrai piarista gimnáziumban, vagy bátyját követve a nagyszombati bencés gimnáziumban végezte középfokú tanulmányait. (Skublics Gábor az



1826/1827-es tanévben az utóbbi gimnázium harmadik grammatikai osztályának ösztöndíjas növendéke volt, s kitűnő érdemjegyet szerzett.)¹²

Skublics Sándor négy fia közül a harmadik, János az özvegy édesanyja mellett maradt, s házastársával élete végéig Veszelen lakott és gazdálkodott.¹³ A legidősebb fiú, Skublics Gábor megyei hivatalt vállalt, amikor Nyitra vármegye 1840. október 20-ai tisztújításán a vágújhelyi járás aladószedőjévé választották,¹⁴ míg a második és a legfiatalabb fivér, Skublics Rafael és István katonai pályára lépett. Utóbbiak pályaválasztásában minden bizonynyal szerepet játszott, hogy apai nagynénjük, Skublics Paula férjének, Gerliczy Mihály báró

SKUBLICs ISTVÁN
honvéd
hadnagy
kinevezése,
1848. június 19.
(MNL SML)

6 Kempelen Béla 1932. 11. köt. 558–559. p.; Szluha Márton 2012. 2. köt. 514. p.

7 MNL ZML Nemesi kataszter 1790. 170. p.; Veszélei római katolikus plébánia keresztelési anyakönyve, 1773.; vö. Szluha Márton 2012. 2. köt. 517. p. (A keresztelési dátumot pontatlanul adja meg, május 17-ét ír.)

8 Zalaegerszegi római katolikus plébánia házassági anyakönyve, 1809.; vö. Szluha Márton 2012. 2. köt. 517. p.

9 Veszélei római katolikus plébánia keresztelési anyakönyve, 1812., 1815., 1818., 1823., 1826. Vö. Szluha Márton 2012. 2. köt. 516–517. p. (Szluha csak a születési évet adja meg Máriaának, Rafaelnek és Jánosnak.)

10 MNL ZML Nemesi kataszter 1829. 230. p.

11 Veszélei római katolikus plébánia halotti anyakönyve, 1830.; Vö. Szluha Márton 2012. 2. köt. 517. p. (Szluha csak a halálozás évét adja meg.)

12 Nagyszombati bencés gimnázium értesítője 1827. 6. p.

13 MNL SML Skublics. cs. ir. I. d. 3.17. Tanúsítvány Skublics (Schuster) Anna és fia, Skublics János forradalom alatti magaviseletéről, Veszéle, 1855. január 10.; Szluha Márton 2012. 2. köt. 516. p.

14 Hirnök 1840. november 2. (88. sz.) [I. p.]; Jelenkor 1840. november 7. (90. sz.) 358. p.



SKUBLICS GÁBOR
portréja
(MNL SML)

belső titkos tanácsosnak, temesi főispáni helytartónak a testvére, Gerliczy József báró császári királyi ezredes az 1830-as években a cs. kir. 61. sorjalogezred parancsnoka volt.¹⁵

Skublits Rafael 17. életében, 1834. november 18-án még tanulóként lett a cs. kir. 61., Franz Saint Julien gróf (1836-tól Georg Rukawina báró) nevét viselő, itáliai törzsállomáshelyű magyar gyalogez-

red kadétja. 1835. december 16-án zászlóssá, 1838. augusztus 1-jén másod alhadnaggyá, 1841. augusztus 1-jén pedig első alhadnaggyá léptették elő.¹⁶ 1843-ban szabadságoltként szerepelt a cs. kir. hadsereg névtárában,¹⁷ 1844 nyarán pedig az itáliai Bresciában teljesített szolgálatot, onnan adományozott kisebb összeget a tudományos akadémiának, Reguly Antal uráli felfedezőútjának támogatására.¹⁸ Végül 1848. április 19-én főhadnaggyá nevezték ki az ezred 3. zászlóaljához, mely az alakulat toborzóközpontjában, Temesváron állomásozott.¹⁹

A közepes termetű, hosszúkás arcú, szürke szemű, barna hajú Skublics István 18 évesen – a gimnázium után valószínűleg a líceumot is elvégezve – követte a bátyja példáját: 1844. július 16-án lett a cs. kir. 61. Rukawina gyalogezred kadétja. Bátyjához hasonlóan az ezred 3., temesvári zászlóaljában, annak is a 8. századában szolgált Damjanich János kapitány parancsnoksága alatt. Mivel azonban háromévi szolgálat után is csak hadfi volt, nem léptették elő, s nem látott reményt az előmenetelre, 1847. szeptember 30-án obsitoként lépett ki a cs. kir. hadseregből.²⁰ Leszerelése után előbb édesanyjához, a Nyitra megyei Veszélére ment, azután pedig apja szülőföldjére, Zalába, az ekkor már Besenyőn élő másik bátyjához, Gáborhoz vezetett az útja. (Teljesen légből kapott tehát, amit a „Zalamegye” című lap írt a nekrológiájában, hogy tudniillik Skublics István „Olaszországból, mint osztrák tiszt” szökött át 1848-ban a magyarokhoz.)²¹

Skublics Gábor legkésőbb 1844 első félévében feladta fel Nyitra vármegyei hivatali karrierjét, mert a nagybátyjától, Skublics Imrétől örökölt besenyői családi birtokot átvéve Zala megyébe költözött. (Skublics Imre, Zala vármegye egykori főjegyzője és országgyűlési követe 1830. október 17-én nőtlenül és magtalanul hunyt el, így javai testvérenek gyer-

15 Gerliczy Mihályról: Pálmány Béla 2002. 1127. p. A Gerliczy családról: Nagy Iván 1853. 4. köt. 374–383. p. A Gerliczy-Skublics rokonságról: Fára József 1930. 2. p.; Szluha Márton 2012. 2. köt. 517. p. Gerliczy Józsefről: Militár-Schematismus 1836. 225. p.

16 KA Grundbuch 61. LIR 1841–1860. Abg. Kl. 2. 1/44. (vö. Bona Gábor 2009. 2. köt. 345. p.); Militár-Schematismus 1836. 227. p., 1840. 226. p.

17 Militár-Schematismus 1843. 226. p.

18 Nemzeti Ujság 1844. augusztus 14. (26. sz.) 114. p.; vö. Mult és Jelen 1844. szeptember 3. (71. sz.) 282. p.

19 KA Grundbuch 61. LIR 1841–1860. Abg. Kl. 2. 1/44. (vö. Bona Gábor 2009. 2. köt. 345. p.); Militár-Schematismus 1848. 233. p.

20 KA Grundbuch 61. LIR 1841–1860. Abg. Kl. 2. 1/198. (vö. Bona Gábor 2015. 2. köt. 515. p.); Militár-Schematismus 1845. 233. p. (itt tévesen, Rafaelként szerepel a kadétek között), 1846. 234. p., 1847. 234. p., 1848. 234. p. Damjanich János által aláírt, Temesváron, 1847. október 7-én kelt minősítése: MNL OL H 92. ONöHt 1848:711. Melléklet. Josef Wutzel von Wutzelburg őrnagy, zászlóaljparancsnok által Temesváron, 1847. szeptember 2-én kiállított obsitlevele és 1848. február 28-án kelt személyleírása: MNL SML Skublics cs. ir. 1. d. 3.17.

21 Zalamegye 1899. január 29. (5. sz.) Melléklet a „Zalamegye” 1899. évi 5-ik számához. E téves híresztelést vette át: Magyarország 1899. január 31. (31. sz.) 7. p.

mekeire szálltak).²² Skublics Gábor jelenlétét először 1844. június 10-én regisztrálta Zala vármegye nemesi közgyűlése; ekkor többek között – rokonával, Skublics Lászlóval együtt – őt is a megye táblabírójává nevezte ki a zalai főispán, Batthyány Imre gróf.²³ Zala megye nemességének 1845-ben elkészült katasztere már a Zalaegerszeg melletti Besenyőn vette számba fiával, Sándorral együtt,²⁴ két évvel később, 1847 nyarán pedig a zalai liberális ellenzék meggyőződéses tagjának számított.²⁵

A civil életbe visszatért Skublics István a bátyjánál, Besenyőben tartózkodhatott 1848 márciusában, amikor a zalai megyeszékhelyre megérkezett a pesti forradalom híre, s amint március 21-én Zalaegerszegen is megkezdődött a nemzetőrség szervezése, az elsők között, saját kezűleg írta be nevét a város önkéntes nemzetőreinek névjegyzékébe.²⁶ Miután azonban az áprilisi törvények végrehajtása során, május folyamán Zala megyében is megszervezték az állandó helyi nemzetőrséget, melyben a kötelező jelleg váltotta fel az önkéntességet, a törvény értelmében felállított nemzetőrség – valamikor június 5. előtt elkészített – névsoraiban már sem Zalaegerszegen, sem Besenyőben nem szerepelt Skublics István neve.²⁷ Nem került be június elején a népképviselői országgyűlésre összeírt választók besenyői névsorába sem, noha május vége körül maga is Besenyőt valotta lakóhelyének.²⁸ Bátyja, Skublics Gábor

ugyanekkor besenyői birtokos nemesként nyert választójogot, és tagja lett a Besenyőben szervezett állandó nemzetőrségnek is.²⁹ Miután július elejétől a zalai nemzetőrség mozgóvá tett zászlóaljait több váltásban a Dráva-vonalra vezényelték tábori szolgálatra, a horvát határszél védelmére,³⁰ Skublics Gábor nemzetőr századosként a zalaegerszegi nemzetőrzászlóalj Letenyén állomásozó 1. századának parancsnoka volt az első váltás idején, július 5-étől augusztus 6-áig.³¹

Amikor gróf Batthyány Lajos miniszterelnök és báró Baldacci Manó ezredes, az Országos Nemzetőrségi Haditanács elnöke 1848. május 16-án felhívást tett közzé egy tízezer főből álló rendes nemzetőrség, azaz az első honvédszászlóalj felállítására, másnap pedig a seregredek tisztikarát, valamint a kilépett vagy nyugalmazott tiszteket szólították fel, hogy jelentkezzenek szolgálatra az újonnan szervezendő alakulatokhoz,³² e felhívások hírére, május vége felé Skublics István is tollat ragadott. Június 5-én az alábbi kérvénye érkezett be az Országos Nemzetőrségi Haditanács elnökéhez: „Méltóságos Ezredes Úr! Alulírt 1844. évi július 16-án a 61. számú magyar gyalog seregnél mint kadét lépett be, és ottan egész 1847. évi szeptember 30-dik[áig] szolgált, semmi alkalmat el nem mulasztván, hogy a katonai szolgálatra magát alkalmatossá tegye, de nem látván reményt az előmenetelre, e szolgálatból ideiglen kilépett, most pedig t[el-

22 MNL SML Skublics cs. ir. 1. d. 3.17. A Skublics testvérek osztálylevele a családi birtokok felosztásáról. Szentmihály, 1864. január 15. Skublics Imre életrajzáról és vármegyei tisztségeiről: Zala megye archontológiája 472. p.; Pálmány Béla 2019. 1. köt. 821. p.

23 MNL ZML kgy. jkv. 1844:1859. (13. p.)

24 MNL ZML Nemesi kataszter 1845. 386. p.

25 MNL OL P 626. SZIGy 10. cs. 24–32. sz.; Molnár András 2009. 150. p.

26 MNL ZML Zalaegerszeg v. régi lt. 405. sz. Zalaegerszeg mezőváros önkéntes nemzetőreinek névjegyzéke, 1848. március. A zalaegerszegi nemzetőrség szervezésének kezdetéről: Molnár András 1998/a. 24–27. p.

27 MNL ZML Nemzetőri összeír. Egerszegi járás, Zalaegerszeg mezőváros és Besenyő község. Zalaegerszeg állandó nemzetőrségéről: Molnár András 1998/a. 29–32. p.

28 MNL ZML Közp. Vál. ir. 1848. Zalaegerszegi választókerület, Besenyő község.; MNL OL H 92. ONöHt 1848:711. Skublics István kérelme az ONöHt elnökéhez, keltezés nélkül.

29 MNL ZML Közp. Vál. ir. 1848. Zalaegerszegi választókerület, Besenyő község.; MNL ZML Nemzetőri összeír. Egerszegi járás, Besenyő község.

30 Molnár András 1998/a. 34–38. p.

31 MNL ZML Farkas cs. ir. 5. doboz. Farkas Imre szolgabíró hivatalos iratai, 1848. A Zalaegerszegi járás nemzetőrzászlóalja 1. századának számadása, Letenye, 1848. augusztus 6.; vö. Molnár András 1998/a. 36. p.

32 Urbán Aladár 1973. 228–235. p.

jes] c[ímű] Főkörmánynak felszólítása következtében egy tiszti helyért esedezik, az újon felállítandó őrseregnél érezvén magát az ily hivatal elviselésére alkalmasnak.” Kérelmére Csuha Antal őrnagy, az Országos Nemzetőrségi Haditanács gyalogsági osztályának vezetője aláírásával a következőket vezették rá: „Jels tulajdoni végett hadnagynak ajánlható a honvédsereghez, annyival is inkább, miután ezredétől elbocsájtatását csak abba[n a] reményben tette, hogy itt alkalmaztasson.” (Ez utóbbi nem felelt meg a valóságnak, mert – miként maga is írta kérelmében – már 1847 szeptemberében elbocsátották az ezredétől.)³³ Fenti kérelme alapján István nádor királyi helytartó Batthyány Lajos miniszterelnök ellenjegyzésével június 19-én (június 1-jétől számítandó ranggal és illetménnyel) hadnagynak nevezte ki Skublics Istvánt a Győrben alakuló 5. honvédszászlóaljhoz.³⁴ (A „Közlöny” című hivatalos lap közleménye szerint „Skoblics István volt hadfi” alhadnagyi kinevezést kapott.)³⁵

Az 5. honvédszászlóaljat Győr, Komárom és Esztergom megye önkénteseiből szervezték, s a toborzás június 4-én kezdődött meg Győrben. Mivel a verbuválás e megyékben vonatottan haladt, s nem akadt elég jelentkező, július második felében Pestről irányítottak át 455 önkéntest Győrbe, így érte el az alakulat létszáma augusztus 1-jére az 1094 főt. 1848 júniusában az 5. honvédszászlóalj tisztje lett többek között Görgei Artúr százados, Sztankó Soma, a miniszterelnök hadügyi és nemzetőri titkára, vagy Máriássy János, a későbbi honvéd ezredes is, míg az alakulat első parancsnoka őrnagyként Horváth Dániel nyugállományú százados volt. A zászlóalj fegyverei július második felében érkeztek meg, a szíjzatatot és

tölténytáskákat augusztus első napjaiban kapták, felruházásukkal viszont nehézségek voltak, így augusztus elején még csak zubbonyal rendelkeztek, köpennyel nem.³⁶

Mivel július közepén Győrben már nem volt elegendő férőhely a növekvő létszámú alakulat elhelyezésére, július 18-án Komáromba rendelték őket. Az indulásra július 24-én került sor, s a zászlóalj kétnapi gyalogmenet után, 26-ától már a komáromi erődben látott el várszolgálatot, illetve helyőrségi feladatokat. Néhány nappal később, augusztus elején a kormány elrendelte, hogy az 5. honvédszászlóalj induljon a szerb lázadók által veszélyeztetett Délvidékre. Az alakulat augusztus 3-án gőzhajón Bajára indult, ahova 5-én este érkezett meg. Onnan szekereken Verbászra, majd 10-ére Futakra vonult, a szerbek által megszállt Szenttamás augusztus 19-ei sikertelen ostroma után pedig visszatért Verbászra. A hónap végén ismét Futakra rendelték őket, s a Duna túlsó oldaláról áttörni akaró szerbekkel küszködve ott is maradtak október közepéig. Akkor megint Verbászra vezényelték a zászlóalj honvédeit, s a továbbiakban ott szolgáltak 1849 januárjáig.³⁷

Skublics István 1848 szeptemberének végéig hadnagyként osztozott az 5. honvédszászlóalj önkénteseinek sorsában. Szolgálatának részleteit nem ismerjük, mert róla nem tesznek említést a zászlóaljra vonatkozó hivatalos iratok, és az alakulat egykori közlegénye, Simstich (Hetvényi) István sem említi későbbi visszaemlékezésében.³⁸ Skublics István tiszti teljesítményével mindenesetre elégedettek lehettek a felettesei, mert szeptember 22-én (október 1-jétől számítandó ranggal és illetménnyel) az 5. honvédszászlóalj főhadnaggyá nevezte ki

33 MNL OL H 92. ONöHt 1848:711. Skublics István kérelme az ONöHt elnökéhez, keltezés nélkül.

34 A kinevező okirat: MNL SML Skublics cs. ir. 1. d. 3.17. Közli: Degré Alajos – Kerecsényi Edit 1974. 127. p. Vö. Bona Gábor 2015. 2. köt. 515. p.

35 Közlöny 1848. június 21. (13. sz.) 49. p.; vö. Pesti Hirlap 1848. június 23. (89. sz.) 397. p.; Urbán Aladár 1969. 169. p.; Urbán Aladár 1973. 408. p.

36 Urbán Aladár 1969. 163–171. p.; Urbán Aladár 1973. 259., Hermann Róbert 1998/d. 20–22. p.

37 Urbán Aladár 1969. 171–174. p.; Urbán Aladár 1973. 321. p.; Varsányi Péter István 1983. 471–473. p.; Hermann Róbert 1998/d. 22. p.

38 Varsányi Péter István 1983. 471–473. p.

Mészáros Lázár hadügyminiszter a miniszterelnök távollétében.³⁹ Nem egészen két hónappal később, november 18-án (november 16-ától számítandó ranggal és illetménnyel) ismét előléptette, illetve az alakulat századosává nevezte ki a hadügyminiszter.⁴⁰

1848 nyarán és őszén Skublics István bátyja, Skublics Rafael cs. kir. főhadnagy is a Délvidéken teljesített harctéri szolgálatot. A cs. kir. 61., Rukawina gyalogezred 3. zászlóaljával Versec védelmére vezényelték, s ott előbb alakulatának tisztjeként, július 12-étől pedig a temesi önkéntes nemzetőrök, majd Versec város nemzetőrségének parancsnokaként vett részt a szerb felkelők elleni harcokban.⁴¹ (Miután később a 61/3. zászlóalj nagy része átállt a császáriakhoz,⁴² Skublics Rafael viszont a magyar oldalon maradt, ezredéből a „rebellisekhez” való átlépését hivatalosan november 1-jével rögzítették a katonai törzskönyvi lapján.)⁴³

Amikor a szerb csapatok augusztus 19-én megtámadták Fehértemplom városát, annak védői Maderspach Ferenc őrnagy vezetésével sikeresen visszaverték a támadókat. A Közlöny tudósítója a védők hősei között említette Skublics hadnagyot is a Rukawina ezredből, aki a temesi önkéntes nemzetőröket vezetve kitűnő ügyességet és bátorságot tanúsított.⁴⁴ Az összecsapásról a Kossuth Hírlapjának beszámoló résztvevő, Tormási Kálmán Temes megyei szolgabíró szintén nagy dicsérettel emelte ki Maderspach és Skublics kapitányo-

kat: „az utóbbi a zádorlaci nemzetőrökkel két óráig tüzelt a rácok ágyúira, úgy, hogy ez idő alatt közeledni sem mertek ágyúikhoz. [...] Skublicsot a temesvári nemzetőrök már a múlt héten őrnagyul kérték a ministeriumtól; nehezen is lesz a hazai nemzetőröknek sok ily derék őrnagyuk!”⁴⁵ A Fehértemplom hősi védelméről Vukovics Sebő királyi biztos beszámolójából értesülő pénzügyminiszter, Kossuth Lajos augusztus 23-án azonnal lépéseket tett, hogy Skublicsot nevezzék ki századosává.⁴⁶

Skublics Rafael egy ideig még Fehértemplomban maradt, s augusztus 24-én a magyar tárgyaló küldöttség tagjaként, a fehértemplomi polgárok nevében utasította vissza a szerbek ajánlatát, hogy a magyar csapatok ürítsék ki a várost és harc nélkül adják át a szerbeknek.⁴⁷ Skublics kapitány szeptember 23-án érkezett Versecre, s ekkor vette át ténylegesen a helyi nemzetőrség feletti parancsnokságot.⁴⁸ Mészáros Lázár hadügyminiszter ugyan október 19-én (október 16-ától számítandó ranggal és illetménnyel) a 29. honvédszászlóalj századosává nevezte ki, de ő előbbi beosztásában maradt, így november elején századosként is a mintegy 1200 főnyi verseci nemzetőrség parancsnoka volt.⁴⁹ Skublics Rafael kapitány, „annyi csatának hőse” decemberben a Kiss Ernő vezérőrnagy vezette bánási magyar csapatok kötelékében vett részt a Tomasevác elfoglalására indított támadásban, s halálos sebet kapott az alibunári szerb tábor bevétele-

39 Kinevező okirata: MNL SML Skublics cs. ir. 1. d. 3.17. Kinevezését közli: Közlöny 1848. október 6. (118. sz.) 597. p.; vö. Nemzeti 1848. október 8. (128. sz.) 508. p.; Kossuth Hírlapja 1848. október 12. (89. sz.) 401. p.; Bona Gábor 2015. 2. köt. 515. p.

40 Közlöny 1848. november 20. (163. sz.) 778. p.; vö. Kossuth Hírlapja 1848. november 22. (124. sz.) 543. p.; Bona Gábor 2015. 2. köt. 515. p.

41 Bona Gábor 2009. 2. köt. 345. p.

42 Barcy Zoltán – Somogyi Győző 1986. 19., 30. p.

43 KA Grundbuch 61. LIR 1841–1860. Abg. KI. 2. 1/44.

44 Közlöny 1848. augusztus 25. (77. sz.) 391. p. Temesvár, aug. 21. Vö. Horváth Mihály 1871. 1. köt. 385. p.; Vukovics Sebő 1894. 287. p.; Olchváry Ödön 1902. 61. p.

45 Kossuth Hírlapja 1848. augusztus 26. (49. sz.) 223. p. Temesvár, aug. 21-én.

46 KLÖM 12. köt. 780. p. Kossuth Lajos rendelete Vukovics Sebő királyi biztoshoz, Budapest, 1848. augusztus 23.

47 Horváth Mihály 1871. 1. köt. 387–388. p.; Vukovics Sebő 1894. 290. p.; Borovszky Samu 1914. 430. p.

48 Nemzeti 1848. október 7. (127. sz.) 505. p.

49 Közlöny 1848. október 31. (143. sz.) 698. p. (vö. Kossuth Hírlapja 1848. november 3. /108. sz./ 680. p.); Bona Gábor 2009. 2. köt. 345. p.; Kemény Krisztián 2013. 114. p.

nél december 12-én. Sérüléseibe Nagybecskerekben halt bele, 1848. december 30-án.⁵⁰

Az 5. honvédszászlóalj tevékenységére vonatkozóan, az alakulat 1849 elején, a Délvidék kiürítése után Szabadkára vonult vissza, márciusban pedig részt vett a Bácska és Bánország felszabadítására indított hadjáratban.⁵¹ A hivatalos jelentések szerint január 8-án még Verbászon, február 23-ától március 2-áig pedig már biztosan Szabadkán voltak.⁵² A császári haditörvényszék későbbi hadbírói előterjesztése szerint Skublics István százados valamikor március folyamán előőrsi szolgálatra ment Szabadkáról a szerbek ellen Újvidék irányába, és a Topolyánál történt összecsapásban a jobb lábán puskagolyótól sebesülést szenvedett. Szekéren szállították vissza Szabadkára, ahol március végéig ágyban fekvő beteg volt.⁵³ Erre, vagy egy korábbi kiküldetésére vonatkozhat Szabadka város tanácsának 1849. június 11-ei, Bács-Bodrog megye másodalispánjához írt levele, mely szerint „Skublics 5-ik honvédszászlóalj százados [...] Topolya tájára az ellenség ereje kémlelésére kiküldetvén”, Topolyáról Szabadkára vitte a szeghegyiektől korábban beszedett hadisarcot, s azt átadta a város hadipéntárának.⁵⁴ Mivel Skublics százados a sebesülése folytán átmenetileg alkalmatlanná vált a fegyveres harctéri, illetve tábori szolgálatra, április elején más, irodai jellegű feladatot kapott, noha továbbra is az 5. honvédszászlóalj tisztii állományában maradt.⁵⁵

Az Országos Honvédelmi Bizottmány a délvidéki polgárháború során elkövetett bűntettek megtorlása érdekében február elején törvény-

javaslatot terjesztett a debreceni képviselőház elé a rögtönítélő bíróságok (véstörvényszékek) felállításáról, amit az országgyűlés február 13-án fogadott el. A törvény felhatalmazta az OHB-t öt tagból álló rögtönítélő hadi és polgári vegyes bíróságok alakítására, melyeknek ítélkezési jogköre kiterjedt a magyar haza és alkotmány ellen fegyvert fogókra vagy arra izgatókra, az ellenséggel együttműködőkre, a hadsereg mozgását vagy ellátását akadályozókra, valamint az országgyűlés és annak határozatai ellen izgatókra. Ha a bíróság bűnösnek találta a vádlottat, csak halálos ítéletet szabhatott ki, ellenkező esetben viszont szabadon kellett bocsátani a felmentett vádlottat. 1849 márciusától júniusáig 18 ilyen véstörvényszék működött az országban. Ezek összesen 367 ügyet tárgyaltak, melyek során 122 halálos és 107 felmentő ítéletet hoztak, 138 személy ügyét pedig a rendes bíróságoknak adták át. A halálos ítéletek több mint harmada a szabadkai véstörvényszéken született, ahol 49 személyt állítottak kivégzőosztag elé.⁵⁶

A szabadkai halálos ítéletek nagy számát az indokolta, hogy a rendkívül véres délvidéki polgárháború vádlottjainak túlnyomó része felett ez a bíróság ítélkezett. Az elítéltek között 44 szerb, négy német és egy magyar nemzeti-ségű volt, legnagyobb részük a délvidéki fegyveres felkelésben s az azt követő rablásokban és gyilkosságokban vett részt, így a rögtönítélő bírósági eljárás során megalapozottan találhatták őket bűnösnek.⁵⁷ A szabadkai véstörvényszék 1849. március 30-án kezdte meg munkáját, s abba április 11-én mint katonai

50 Nemzeti 1848. december 22. (192. sz.) 758. p.; Közlöny 1848. december 22. (195. sz.) 917. p.; Közlöny, 1848. december 23. (196. sz.) 921. p.; Horváth Mihály 1872. 2. köt. 104. p.; Gracza György 1898. 5. köt. 1425. p.; Kalapis Zoltán 2006. 156–157. p. (Kalapis – nyilván születési helye és nevének hangzása miatt – „szláv származású”-ként említi Skublicsot, ami két és fél évszázaddal azután, hogy ősei elhagyták Horvátországot, nem felelt meg a valóságnak.); Bona Gábor 2009. 2. köt. 345. p.

51 Hermann Róbert 1998/d. 22. p.

52 MNL OL H 75. HM Ált. 1849:25.102.; Hermann Róbert szíves közlése.

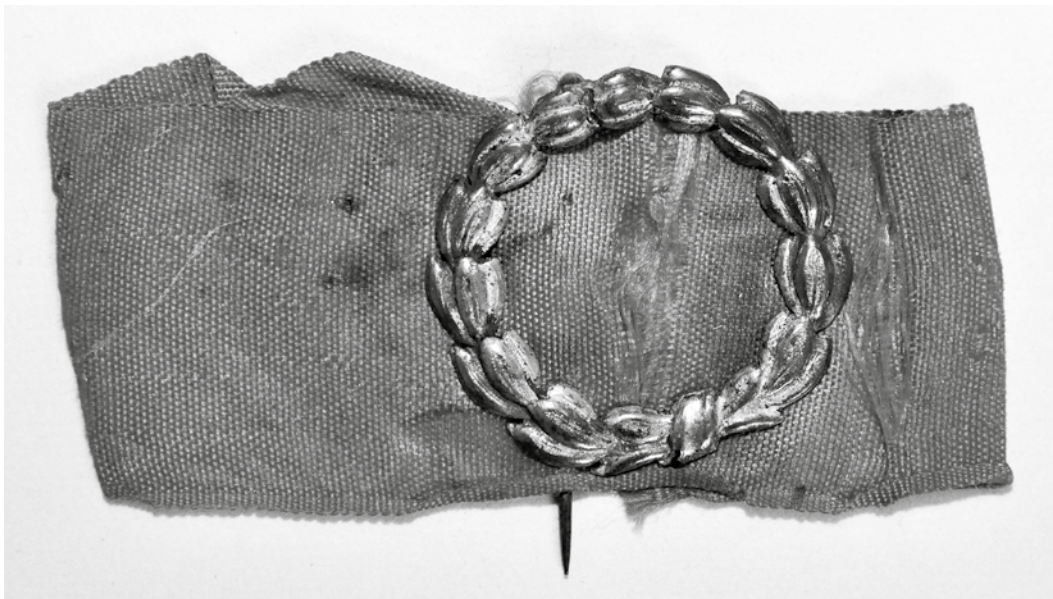
53 HL Pesti kat. tvsz. ir. 1852–7/67. Votum informativum. (Más adatok szerint április elején sebesült meg, ami ellentmond a hadbírói előterjesztésnek. Vö. Bona Gábor 2015. 2. köt. 515. p.) Topolyánál történt sebesülését (dátum nélkül) említi még: HL Zalai honvédek törzskönyve 1492. sz.; vö. Novák Mihály 1906. 378. p.

54 Iványi István 1886/b. 192. p.

55 MNL OL H 75. HM Ált. 1849:13.374. Bethleni János századosnak, az 5. honvédszászlóalj ideiglenes parancsnokának felterjesztése a Hadügyminisztériumhoz az alakulat tisztikarának névjegyzékével. Piros, 1849. május 1.

56 Sarlós Béla 1959. 171. p.; Hermann Róbert 2000/b. 84. p.

57 Sarlós Béla 1959. 215–216. p.



SKUBLICS ISTVÁN 1849-es kítüntetése, a Magyar Katonai Érdemrend III. osztálya (MNL SML)

ülnök kapcsolódott be Skublics István százados.⁵⁸ Hadbírói előterjesztése és haditörvényszéki ítélete szerint ettől a naptól június 1-jéig közbíróként összesen 30 halálos ítélet meghozatalának, illetve ennyi „jóérlmű” (császárhű) személy golyó általi kivégzésének volt a részese. Skublics István százados a szabadkai véstörvényszék feloszlását követően, június elején visszatért alakulatához, mely akkor Újvidék térségében állomásozott.⁵⁹

Az 5. honvédszászlóalj parancsnoka, Alemann László őrnagy a kovilszentiváni táborból, 1849. június 2-án terjesztette fel a Hadügyminisztériumhoz az alakulatában lévő, őrnagyi előléptetésre alkalmas főtisztok jegyzékét. Ebben elsőnek Skublics István századost nevezte meg, s az alábbi megjegyzéssel ajánlotta valamelyik másik zászlóalj őrnagyául: „Jó igyekezete s bátorságánál fogva az előmenetelt megérdemli.”⁶⁰ Miközben az 5. honvédszászlóalj június 6-án Újvidéken, 19-én és 21-én Óbecsén, július 1-jén pedig Csantavéren tartózkodott – e tele-

pülésekről küldte jelentéseit Alemann őrnagy a Hadügyminisztériumnak⁶¹ – Skublics István továbbra is az alakulat századosa maradt, így vette számba a IV. hadtest tisztkarának július 2-ai névjegyzéke is.⁶²

Guyon Richárd tábornok, aki július 2-án vette át a Délvidéken harcoló IV. hadtest parancsnokságát, július 14-én Kishegyesnél győztes ütközetet vívott Jellačić császári csapataival. A győzelemnek részese volt Skublics István alakulata is; a hadtest hadműveleti naplója szerint a Ferenc-csatornán való átkelés során „az 5-ik honvédszászlóalj ritka elszántsággal rohamtámadást intézett a jobbszárnyon levő főhídra. A már végrehajtott átkelés és az 5-ik honvédszászlóalj merész rohama által elbátortalanodott ellenség minden oldalról szaladt ki Verbászból.”⁶³ Guyon tábornok július 23-án Mosorinnál, Kamennél és Perlasznál indított támadást a IV. hadtesttel – sorai közt az 5. honvédszászlóaljjal – a Titelt védő szerb és cs. kir. csapatok ellen, azok azonban visszaverték

58 Iványi István 1886/a. 465. p.; Hegyesi Márton 2000. 109. p.; Bona Gábor 2015. 2. köt. 515. p.

59 HL Pesti kat. tvsz. ir. 1852-7/67. Votum informativum, Urteil.

60 MNL OL H 75. HM Ált. 1849:19.137.

61 MNL OL H 75. HM Ált. 1849:21.234., 22.020., 31.699. (Hermann Róbert szíves közlése.)

62 MNL OL H 75. HM Ált. 1849:31.207. Közli: Hermann Róbert – Németh György – Süli Attila 2015. 280. p.

63 Deák István 1981. 572-573. p.

a magyar sereget. A tábornok aznap délután négy óra tájban ismét támadásra vezényelte csapatait, rohamot intézett a mosorini sáncok ellen, hogy kikémlelje a sáncok mögött lévő védősereg erejét. A felderítő támadásban részt vett alakulatával Skublics István százados is, akinek helytállásáról így emlékezett meg a IV. hadtest hadműveleti naplója: „Ez alkalommal Kublits százados az 5-ik zászlóaljtól igen kitüntette magát.”⁶⁴ Ekkor már nem Alemann László őrnagy, hanem Skublics István százados lehetett az 5. honvédszászlóalj parancsnoka, bár az erre utaló legkorábbi s egyetlen iratot Skublics csak öt nappal később, július 28-án, Magyarokanizsáról küldte fel a Hadügyminisztériumhoz.⁶⁵

Vetter Antal altábornagy, a magyar déli hadsereg parancsnoka Beodrán, augusztus 2-án kelt előléptetési felterjesztésében Skublics István százados őrnaggyá és az 5. honvédszászlóalj parancsnokává való kinevezését javasolta a Hadügyminisztériumnak,⁶⁶ annak azonban nincs nyoma, hogy a kinevezés a fegyverletétel előtt ténylegesen megtörtént volna. (Az előterjesztésben csak egy rövid, piros ceruzás ügyviteli feljegyzés található, ami arra utalhat, hogy Skublics őrnagyi ragját és illetményét július 1-jétől vagy 15-étől számíthatták volna.) Skublics István nem tudott az esetleges őrnagyi kinevezéséről, élete végéig honvéd századosnak vallotta magát, és kivétel nélkül így emlegették az egykorú, 1849 utáni kéziratok vagy nyomtatott források is. (Bona Gábor ugyan úgy értelmezte Vetter előterjesztését,

hogy az altábornagy őrnaggyá léptette elő Skublicsot,⁶⁷ Vetter ezt azonban csak a csatatéren, harci érdemek alapján tehette volna, s ahhoz is kellett volna a Hadügyminisztérium megerősítése.)

Az 5. honvédszászlóalj Vécsey Károly V. hadtestének maradványaihoz csatlakozva Borosjenőnél, 1849. augusztus 20-án tette le a fegyvert.⁶⁸ Ott esett hadifogságba Skublics István százados is, akit honvéd bajtársaihoz hasonlóan császári sorozóbizottság elé állítottak, a bizottság azonban – valószínűleg még teljesen be nem gyógyult lábsérülése miatt – alkalmatlannak találta a katonai szolgálatra, és hazaengedte az otthonába.⁶⁹

Skublics Istvánnak sikerült hazacsempésznie az 5. honvédszászlóalj Máriás-címeres lobogóját, melynek ünnepélyes zászlószentelését a távollétében, 1849 májusának végén, a zsabylai táborban tartották. Skublics Borosjenőnél derekára tekerve mentette meg a zászlót, rajta az alakulatnak bátor, együttes helytállásáért a gyulai táborban, Vetter és Guyon tábornokok jelenlétében adományozott kitüntetéssel, a Magyar Katonai Érdemrend III. osztályával. (A százados a kiegyezést követően az érdemrenddel együtt a Győr megyei Honvédegyletnek ajándékozta a zászlót, annak azonban a győri múzeumban a második világháború végén nyoma veszett.)⁷⁰ Skublics István irathagyatékában fennmaradt a III. osztályú Érdemrendnek egy másik példánya,⁷¹ amit a százados valószínűleg személyes bátorságáért kapott,⁷² azt azonban nem tudjuk, hogy mikor, milyen

64 Deák István 1981. 580–581. p.

65 MNL OL H 147. Vegyes ir. 12. doboz. (Hermann Róbert szíves közlése.) Egyes adatok szerint Skublics már június 2-ától zászlóaljának parancsnoka volt (Bona Gábor 2015. 2. köt. 515. p.), ezt a tisztségek azonban az egykorú iratok tanúsága szerint július 2-áig biztosan Alemann László őrnagy látta el. (MNL OL H 75. HM Ált. 1849:21.234.)

66 MNL OL H 88. HM Nem ikt. ir.

67 Bona Gábor 2015. 2. köt. 515. p.

68 Hermann Róbert 1998/d. 22. p.

69 HL Pesti kat. tvsz. ir. 1852–7/67. Votum informativum. Vö. Bona Gábor 2015. 2. köt. 515. p.

70 A zászlószentelésről: OSZK Kt. Fol. Hung. 1419. I. köt. Dátum szerint. A zászló sorsáról: Győri Közlöny 1874. október 15. (83. sz.) 340. p.; Kerekes Zoltán 1972. 295. p.

71 MNL SML Skublics cs. ir. 1. d. 3.17. (A papírra tűzött kitüntetés gépelt aláírása: „valószínűleg velikei és besenyői Skublics Istvánnak adományozott Kossuth-féle III. osztályú érdemjel”.)

72 A Skublics iratai között található érdemrend nem lehet azonos az 5. honvédszászlóalj részére adományozott kitüntetéssel, mert az utóbbi állítólag még 1874-ben, azt követően is a zászlón volt „szemléltető”, hogy a százados a lobogót a győri Honvédegyletnek adományozta. Vö. Győri Közlöny 1874. október 15. (83. sz.) 340. p.

érdemeiért adományozhatták neki.⁷³

Skublics István a császári hadseregbe való kényszerbesorozás alóli felmentését követően, 1849 augusztusának végén a Zala megyei Besenyőn élő bátyjához utazott.⁷⁴ Skublics Gábor a zalai nemzetőrség táborigazdálkodó utána, 1848 őszétől birtokára visszavonulva gazdálkodott, a szabadságharc idején nem vállalt sem katonai, sem politikai szerepet. Mint „jóérzelmű” alattvalót, 1849 végén – hivatalosan 1850 áprilisában – kinevezték a Zalaegerszegi megalakított cs. kir. törvényszék ülnökévé, azaz bírójává. E tisztségét 1851 májusáig látta el, akkor visszavonult a hivatalviselésből, s a továbbiakban minden idejét a gazdálkodásnak szentelte.⁷⁵ Ebben két éven át, 1849 szeptemberétől 1851 szeptemberéig háborítatlanul segíthette az öccse is; arról azonban, hogy Skublics István e két esztendő alatt pontosan hol tartózkodott, egymásnak ellentmondanak a hivatalos igazolások. Míg Bogyay Lajos zalai megyefőnök szerint 1849 júliusától szeptemberéig, majd 1850 augusztusától 1851 szeptemberéig a bátyjánál, a Zala megyei Besenyőn és Szentmihályon volt,⁷⁶ báró Mednyánszky Géza, Árva megye cs. kir. megyefőnöke (1850-ben még a Nyitra megyei Lipótvári járás cs. kir. főbírója) arról állított ki igazolást, hogy Skublics István 1850 októberétől 1851 októberéig az ő járási székhelyén, a Nyitra megyei Veszelen tartózkodott az édesanyjánál.⁷⁷ (Mednyánszky szintén Veszele szülötte volt, így gyermekkorától jól ismerhette Skublicsot.)

Skublics István már megnyugodhatott, hogy elkerülte a császári hatóságok megtorló gépe-

zete, amikor 1851 szeptemberében váratlanul őt is haditörvényszék elé idézték. A Magyar Hírlap 1851. szeptember 23-ai számában megjelent – előző napon kiadott – végzés szerint a pesti cs. kir. haditörvényszék vizsgálatot rendelt el számos, felségárulással vádolt „szökésben levő” egyén, köztük a Szabadkán felállított forradalmi rögtönítélő bíróság tagja, „Skublics István, mintegy 22 éves volt honvédkapitány” ellen. Skublicsnak olyan ismert személyiségekkel együtt kellett megjelenni 90 napon belül a haditörvényszék előtt, mint Pulszky Ferenc képviselő, Kossuth londoni megbízottja, báró Mednyánszky Cézár táborigazdálkodó, Rónay Jácint főpap, valamint Lukács Sándor, Noszlopy Gáspár és gróf Teleki Sándor kormánybiztosok.⁷⁸

Mivel a vádlottak egy része 1849-ben emigrált, ellenük csak távollétükben járhatott el a cs. kir. hadbíró, Skublics István viszont nem térhetett ki a felelősségre vonás elől. 1851. október 18-án arról kért és kapott igazolást Bogyay Lajos zalai megyefőnöktől, hogy 1849 augusztusának végétől 1851 októberéig folyamatosan a bátyjánál tartózkodott Besenyőben. Ez idő alatt a testvére gazdálkodását segítette, nem volt szökésben, magát a hatóságok megelégedésére példásan és becsületesen viselte, ellene semmi panasz vagy gyanú nem merült fel.⁷⁹ Skublics kérésére hasonló igazolást adott ki október 29-én a politikai és erkölcsi magaviseletéről az őt veszelei tartózkodása idején közelről ismerő árvai megyefőnök, báró Mednyánszky Géza is.⁸⁰

A pesti cs. kir. haditörvényszék eljárása 1851.

73 Skublics István és az 5. honvédszázalaj kitüntetésének ténye, valamint az érdemrend Skublics iratai közt fennmaradt példánya nem szerepel a szabadságharc kitüntetett hőseinek adattárában. Vö. Makai Ágnes 2001. 117–175. p.

74 MNL SML Skublics cs. ir. 1. d. 3.17. Skublics István kérelme Bogyay Lajos megyefőnökhöz, Zalaegerszeg, 1851. október 18.

75 MNL SML Skublics cs. ir. 1. d. 3.17. Bogyay Lajos megyefőnök igazolása Skublics Gábor magaviseletéről, Zalaegerszeg, 1855. január 20. Skublics Gábor törvényszéki ülnöki kinevezése: Pesti Napló 1850. április 12. (28. sz.) [2. p.]

76 MNL SML Skublics cs. ir. 1. d. 3.17. Bogyay Lajos megyefőnök igazolása Skublics István magaviseletéről, Zalaegerszeg, 1855. január 20.

77 MNL SML Skublics cs. ir. 1. d. 3.17. Báró Mednyánszky Géza árvai megyefőnök igazolása Skublics István magaviseletéről, Alsókubin, 1851. október 29.

78 Magyar Hírlap 1851. szeptember 23. (568. sz.) 2609. p. Idéző végzés, Pest, 1851. szeptember 22.

79 MNL ZML Megyefőnöki ált. ir. 45. doboz. 1851. VI. 5770. (A megyefőnöki igazolás fogalmazványja.) Skublics kérelmének magyar és német nyelvű másodpéldányai: MNL SML Skublics cs. ir. 1. d. 3.17.

80 MNL SML Skublics cs. ir. 1. d. 3.17. Báró Mednyánszky Géza árvai megyefőnök igazolása Skublics István magaviseletéről, Alsókubin, 1851. október 29.

november 12-én indult meg Skublics István ellen, s a procedura mindössze egy hétig tartott. Az ügyében november 17-én megfogalmazott hadbírói előterjesztés szerint Skublics alakulata, a 8. honvédszászlóalj nem vett részt egyetlen jelentősebb ütközetben sem, ezért a százados honvédtiszti tevékenységét érdemben nem is vizsgálták. Annál inkább szabadkai vészbírósi ténykedését, melynek kapcsán azzal vádolták, hogy vészbírói tiszttségében összesen 30 „jóérzelmű” személy feletti halálos ítélet meghozatalában vett részt.⁸¹ Ügyében két nappal később, november 19-én egyhangú ítéletet hozott a cs. kir. haditörvényszék: a forradalom alatt elkövetett bűneiért vagyonekobjzásra és kötél általi halálra ítélték.⁸² Az uralkodó, I. Ferenc József a halálos ítéletet 1852. március 27-én kegyelemből 10 év várfogságra enyhítette. Az újabb ítéletet Budán, 1852. április 10-én hirdették ki, és Skublics büntetése – a vizsgálati fogságban töltött közel hat hónap beszámításával – május 5-én vette kezdetét.⁸³

Skublics István ekkor már a komáromi erődben raboskodott; 1852. március 25-én onnan írt levelet az édesanyjának.⁸⁴ A továbbiakban 1853 őszéig biztosan Komáromban töltötte várfogságát, mivel onnan levelezett – német nyelven, hogy császári hatóságok ellenőrizni tudják a levelek tartalmát – 1849. január 1. óta Budán, báró Gerliczy Mihálynál tartózkodó testvérével, Skublics Máriával,⁸⁵ valamint Csertán Sándor zalai 1848/1849-es képviselő

és kormánybiztos feleségével, a Zala megye Apátiban élő Szládovits Borbálával.⁸⁶ Ebben az időszakban ugyanis Komáromban raboskodott az 1850 novemberében halálra, majd 1851. szeptember 19-én hat év várfogságra ítélt Csertán Sándor is,⁸⁷ akit ott időnként meglátogathatott a felesége. Az egyik ilyen, 1853 októberében történt látogatása előtt Skublics István bátyja, Gábor arra kérte Csertánét, kézbesítse majd öccsének Komáromban az általa küldött két sonkát és két darab faragni való fát.⁸⁸ Skublics István komáromi várfogsága idején valóban fafaragással múlatta az időt: tudjuk például, hogy később Deák Ferencnek ajándékozta azt a tubákos szelencét, amit „Komárom várának kutya-szorítójában” készített tiszafából.⁸⁹

Skublics István fogságának utolsó időszakát a csehországi Josefstadt várbörtönében töltötte.⁹⁰ Nem tudható, hogy pontosan mikor került oda, mert az eddig ismertté vált josefstadi naplóban, visszaemlékezésben és fogolynévsorokban nem szerepel.⁹¹ Mivel ezeknek többsége csak az 1856 nyaráig terjedő időszakra vonatkozik, feltételezhető, hogy Skublics azután, 1856 nyarán vagy őszén kerülhetett oda. Áthelyezése talán azzal állt összefüggésben, hogy I. Ferenc József 1856 júliusában – hitvese szerencsés szülése alkalmából – kiadott kegyelmi rendelete értelmében Skublics István büntetéséből is elengedtek két évet.⁹² Fogságának az uralkodó 1857. május 8-án – második magyarországi körútja során

81 HL Pesti kat. tvsz. ir. 1852–7/67. Votum informativum.

82 HL Pesti kat. tvsz. ir. 1852–7/67. Kriegsrechts-Protocoll, Urtheil. Vö. Bona Gábor 2015. 2. köt. 515. p. (Pontatlan, 1851. november 16-ai dátummal.)

83 HL Pesti kat. tvsz. ir. 1852–7/67. Urtheil. Vö. Bona Gábor 2015. 2. köt. 515. p.

84 MNL SML Skublics cs. ir. 1. d. 3.17. Skublics István levele Skublics Annához, Komárom, 1852. március 25.

85 MNL SML Skublics cs. ir. 1. d. 3.17. Skublics István levelei Skublics Máriához, Komárom, 1852. június 28., 1852. július 8., 1853. január 14. Skublics Mária budai tartózkodásáról: MNL SML Skublics cs. ir. 1. d. 3.17. A budai cs. kir. főszolgabíró és ideiglenes polgármester igazolása, Buda, 1855. január 7.

86 Csertán Sándor ir. Skublics István levelei Csertán Sándornéhoz, Komárom, 1852. október 13. – 1853. július 2. Vö. Szakál István 2002. 101. p.

87 Vajda Lászlóné 1994. 240–241. p.

88 Csertán Sándor ir. Skublics Gábor levele Csertán Sándornéhoz, Szentmihály, 1852. október 9. Idézi (kissé félreértve, Csertán Sándorral azonosítva a küldemények címzettjét): Vajda Lászlóné 1994. 241. p.

89 Az 1980-as években Takáts Gyula irodalmár kaposvári otthonában, íróasztalán őrizte ezt a szelencét. Vö. Takáts Gyula 2005. 11., 106., 108. p.

90 MNL ZML Megyefőnöki eln. ir. 691. doboz. 1857. VI. 1321.

91 Földy János 1939. 107–319. p.; Deák Farkas 1985. 61–115. p. Az 1853. februári fogolynévsor: BJA DXA Náray Imre levele. Melléklet: A josefstadi várfoglyok jegyzéke. 1856 júniusáig terjedő josefstadi fogolynévsorok: Kolozsvár 1888. december 24. (298. sz.) Melléklet: A „Kolozsvár” karácsonyfája 1888. [4. p.]; Egyetértés 1900. március 29. (87. sz.) [1–2. p.]

92 Budapesti Hírlap 1856. július 15. (163. sz.) [1. p.] Vö. Pesti Napló 1856. július 15. (1926. sz.) [2. p.]; Politikai Ujdonságok 1856. július 16. (29. sz.) 246. p.

– Budán kiadott általános amnesztiarendelete vetett végett.⁹³ Skublics öt nappal később, május 13-án, az erdélyi Deák Farkassal együtt szabadulhatott a josefstadi várbörtönből, s másnap kelhetett útnak hazafelé.⁹⁴

Skublics István a szabadulását követően, 1857 nyarán a bátyjánál, Skublics Gábornál, a Zala megyei Szentmihályon tartózkodott.⁹⁵ A Gerliczy Mihály báró, valóságos belső titkos tanácsos és Skublics Gábor között – az előbbi által 1848. november 1-jén gyermektelenül elhunyt feleségétől, Skublics Paulinától örökölt javakat illetően – Budán, 1848. december 6-án kötött ajándékozási szerződés értelmében Szentmihály az addig haszonélvezettel rendelkező Gerliczey 1854. október 8-án bekövetkezett halálát követően került Skublics István testvérének birtokába.⁹⁶ Skublics Gábor ezután költözött át Besenyőből Szentmihályra, s a Magyar Gazdasági Egyesületnek 1858-tól már ottani földbirtokosként volt a tagja.⁹⁷

Skublics István Szentmihályon ismerkedett meg a település másik birtokosa, Tolnay Károly 18 éves lányával, Irénnel, akit azután feleségül vett Kisgörbön, 1858. május 3-án.⁹⁸ (Apósa a reformkorban a zalai liberális ellenzék oszlopos tagja volt, Deák Ferenc is nagyra tartotta. 1847 novemberétől Zala vármege követeként vett részt a pozsonyi diétán, 1848 júliusától decemberéig pedig a keszthelyi választókerületet képviselte a pesti népképvisleti **országgyűlésen**.)⁹⁹ Az ifjú pár Besenyőben telepedett le,¹⁰⁰ s ott született hét gyermekük: 1859. december 16-án Skublics Károly, 1869.



július 1-jén Géza, 1871. január 14-én Zoltán, 1873. október 1-jén Irén, 1875. október 1-jén István, 1876. december 9-én Gizella, végül 1878. október 19-én János.¹⁰¹

Skublics István 1858-tól önállóan gazdálkodott a nagybátyjától, Skublics Imrétől örökölt

Politikai foglyok szabadulása a josefstadi várbörtönből az 1850-es években (Wien Museum Online Sammlung)

93 I. Ferenc József rendelkezését közli: Politikai Ujdonságok 1857. május 13. (19. sz.) 174. p. Skublics kegyelemben részesítéséről: Bona Gábor 2015. 2. köt. 515. p.

94 Skublics Josefstadtból való szabadulásáról: MNL ZML Megyefőnöki eln. ir. 691. doboz. 1857. VI. 1321. A május 13-ai szabadulás körülményeiről: Deák Farkas 1985. 110–114. p.

95 MNL ZML Megyefőnöki eln. ir. 691. doboz. 1857. VI. 1321.

96 MNL SML Skublics cs. ir. 1. d. 3.9. Gerliczy Mihály báró és Skublics Gábor ajándékozási szerződése, Buda, 1848. december 6. Gerliczy Mihályról: Pálmány Béla 2002. 1127. p.; Szluha Márton 2012. 2. köt. 517. p.

97 Gazdasági Lapok 1858. július 15. (28. sz.) 398. p.

98 MNL SML Skublics cs. ir. 1. d. 3.17. Tolnay Károly és Horváth Mária, valamint Skublics István és Tolnay Irén házassági szerződése. Nagygörbő, 1858. május 3.; Skublics István és Tolnay Irén házassági anyakönyvi kivonta. Kisgörbő, 1931. augusztus 13.; Szluha Márton 2012. 2. köt. 517. p.

99 Molnár András 2002. 906–907. p.; Pálmány Béla 2011. 1. köt. 1203–1204. p.; Miklósi-Sikes Csaba 2016. 544. p.

100 Skublics István 1858. augusztus 19-én már besenyői lakosként kapott fegyverviselési engedélyt (egy kétsővű vadászpuskához). Vö. MNL ZML Megyefőnöki ált. ir. 160. doboz. 1858. VI. E. 10.271.

101 Szluha Márton 2012. 2. köt. 516–517. p.

SKUBLICS ISTVÁNNÉ
Tolnay Irén
fényképe
(MNL SML)



besenyői családi birtokon.¹⁰² Az állattenyésztés terén már gazdálkodásának első éveiben kiváló eredményeket ért el. A Zala megyei Gazdasági Egyesület 1861. június 2–3-ai zalaezerszegi kiállításán tenyészbikájával és tehenével dicsőítő okleveles kitüntetést, pejlóvával pedig pénzbeli díjat nyert.¹⁰³ Skublics István 1864. január 15-én – tulajdonképpen a fennálló helyzetet szentesítve – hivatalosan is megosztott testvéreivel az apjuktól és rokonaiktól örökölt családi birtokokon. A Szentmihályon, édesanyjuk jelenlétében és jóváhagyásával aláírt osztálylevélben foglaltak értelmében apjuk Nyitra megyei (veszelei és bori) birtokai az

addig is azokon gazdálkodó Skublics Jánosé lettek, nagynénjük, báró Gerliczy Mihályné Skublics Paula szentmihályi birtoka továbbra is Skublics Gábor kezén maradt, nagybátyjuk öröksége, Besenyő pedig tulajdonjogilag is Skublics Istvánnak jutott. Utóbbinak 361 magyar holdból és 1053,5 négyszögölből álló osztályrészét 45.000 osztrák értékű forintra, János 413 magyar holdas és 969 négyszögöles osztályrészét 60.000 forintra, Gábor 292 magyar holdas és 429 négyszögöles osztályrészét pedig 30.000 forintra becsülték, ezért az értékek kiegyenlítése érdekében János 15.000 forintot tartozott fizetni Gábornak.¹⁰⁴

A Skublics fivérek az 1867-es kiegyezést követő évtizedekben Zala megye legeredményesebben gazdálkodó földbirtokosai közé tartoztak. Skublics Gábor mintegy 2000 állatból álló szentmihályi merinói juhnyáját az 1870-es évek elején országSZerte ismerték és nagyra becsülték,¹⁰⁵ gazdaságának további fejlesztésére azonban már nem maradt elég ideje, mert életének 59. évében, 1873. november 12-én elhunyt Zalaszentmihályon.¹⁰⁶ Skublics István ebben az évtizedben már nemcsak saját besenyői birtokán gazdálkodott, hanem ő bérelte és művelte meg másik nagynénje, Sztankovánszky Andrásné Skublics Terézia leszármazottainak Zala megyei szentmihályi, pölöskefői és gógánfai, valamint Baranya megyei mocsoládi birtokait is.¹⁰⁷

Skublics István földbirtokosként és haszonbérliként összesen 577 katasztrális holdon gazdálkodott életnek utolsó évtizedében, az 1890-es években. Ekkorra már a kor technikai színvonalának megfelelő, viszonylag gazdag eszköz- és gépparkkal rendelkezett. Eszközeit ugyan jobbra még állati erő hozta működésbe, volt azonban már fával vagy szénnel fűtött „lokomobil”-ja is, mely a cséplőgépet hajtotta. Mindezek fejlett növénytermesztésre

102 MNL SML Skublics cs. ir. 1. d. 3.17. A Skublics testvérek osztálylevele a családi birtokok felosztásáról. Szentmihály, 1864. január 15.; Szakál István 2002. 101. p.

103 Gazdasági Lapok 1861. június 30. (26. sz.) 411. p.

104 MNL SML Skublics cs. ir. 1. d. 3.17. A Skublics testvérek osztálylevele a családi birtokok felosztásáról. Szentmihály, 1864. január 15.

105 Gazdasági Lapok 1870. augusztus 21. (34. sz.) 469–470. p. (A szentmihályi juhászat részletes bemutatása.)

106 OSZK Gyászjelentések. Skublics Gábor gyászjelentése, Zalaszentmihály, 1873. november 13.; vö. Zala-Somogyi Közlöny 1873. november 16. (92. sz.) [3. p.]

107 Szakál István 2002. 108. p.; Gál Zsuzsanna 2009. 72. p.

engednek következtetni, emellett nagymértékben értékesített hízóállatokat jelentős (126 szarvasmarhából, 140 sertésből és 20 lóból álló) állatállományából is. Svájcból származó, Besenyőben létrehozott szimentáli tehenészete a megye egyik nevezetes állattenyésztete volt.¹⁰⁸ Terményeinek és állatainak könnyebb és gyorsabb értékesítése érdekében az 1880-as években ő is szorgalmazta a zalai megyeszékhelyt érintő vasútvonal építését: 1883 nyarán tagja volt a vasútügy legbuzgóbb támogatóiból alakított zalaegerszegi bizottságnak s anyagiilag is támogatta az előkészületeket,¹⁰⁹ 1884 decemberében pedig egyike volt azoknak, akik felhívást tettek közzé a szentiván–zalaegerszegi vasút megépítése ügyében.¹¹⁰

Ami Skublics István közéleti szerepvállalásait illeti, a volt honvéd százados már önálló gazdálkodásának kezdetétől, az 1850-es évek végétől tagja lehetett a Zala megyei Gazdasági Egyesületnek, az egyesület 1867. március 12-ei közgyűlésén pedig megválasztották a második alelnöki posztra.¹¹¹ 1872 februárjában ő volt az egyesület tényleges vezetője, ügyvezető elnöke,¹¹² az 1876. májusi közgyűlésen pedig ismét második alelnökké választották.¹¹³ E társadalmi tisztségei mellett 1869. szeptember 21-étől választott tagja volt a Zala megyei nemesi és alapítványi választmányának,¹¹⁴ húsz évvel később, a Válickavölgyi Vizi Társulat 1889. szeptember 4-ei közgyűlésén pedig besenyői földbirtokosként egyhangúlag a Válicka patak völgyének vízrendezését végző társulat elnö-

kévé választották, s még 1896 áprilisában is ő viselte e tisztséget.¹¹⁵

Skublics István egykori honvéd századosként tagja lett a kiegyezést követően, az egyesület 1867. augusztus 6-ai közgyűlésén megalapított Zala megyei Honvédegyletnek.¹¹⁶ 1868 tavaszán a volt honvédek igazolására felállított egyesületi bizottmány elnökeként tevékenykedett Zalaegerszegen,¹¹⁷ az alapító elnök, Bezerédy Lajos honvéd alezredes¹¹⁸ halálát követően, a zalai Honvédegylet 1868. április 25-ei zalaegerszegi közgyűlésén pedig az egyesület elnökévé választották.¹¹⁹ Ugyanabban az évben a következőképpen jegyezték be a Zala megyei Honvédegylet törzskönyvébe: „Skublics István, 40 éves, önkéntes, 5. honvédszázalóalj, százados, jelen állapota jó, nős, 1858-ban házasodott, földbirtokos. Sebesült Topolyánál, Bácsban.”¹²⁰

Skublics István – gazdálkodása és különféle társadalmi tisztségeinek ellátása mellett – 1861-től kezdődően aktív szerepet vállalt Zala megye politikai közéletében is. (Erre ösztönözte az 1850-es évektől Szentmihályon élő apósának példája is. Tolnay Károly reformkori meggyőződéséhez, elveihez hűen mindvégig Deák Ferencet követte: 1861-ben a Felirati Párt, 1865-ben és 1872-ben pedig a Deák-párt képviselőjeként, a keszthelyi választókerületből jutott be a parlamentbe, és 1897-ben bekövetkezett haláláig a Szabadelvű Párt híve volt.)¹²¹ Skublics az alkotmányos rend átmeneti visszaállításakor, 1861 februárjában tagja

108 Szakál István 2002. 105–108. p.

109 Farkas Tamás 2012. 247. p.

110 Foki Ibolya 2011. 156–158. p.

111 Budapesti Közlöny 1867. április 4. (20. sz.) 209. p.; vö. Kiss Zsuzsanna 2003. 117. p.

112 Pesti Napló 1872. február 15. (37. sz.) [3. p.]

113 Pesti Napló 1876. június 15. (137. sz.) Melléklet [3–4. p.]

114 Hoffmann Mór 1896. 281. p.

115 Zalamegye 1889. szeptember 8. (36. sz.) [2. p.]; Pesti Napló 1896. április 2. (92. sz.) 10. p.

116 Mikár Zsigmond 1869. 106. p.

117 MNL ZML Alisp. ir. 1870:4778. „Kimutatás a polgári állásból az 1848/4-iki honvédseregbe lépett, s ellátási díjban részesítésért folyamodott egyénekről.” Igazolás Andalits János örmester és Korpits Mihály közvitéz számára. Zalaegerszeg, 1868. március 28.

118 Életrajzát lásd: Bona Gábor 2015. 1. köt. 195–196. p.

119 Pesti Napló 1868. április 30. (5404. sz.) [2. p.]

120 HL Zalai honvédek törzskönyve 1492. sz.; vö. Novák Mihály 1906. 378. p.

121 Toth, Adalbert 1973. 330. p.; Balogh Elemér 1987. 176–177. p.; Molnár András 2002. 907. p.; Miklósi-Sikes Csaba 2016. 544. p.

lett a zalaegerszegi választókerület választói névjegyzékét összeállító küldöttségnek,¹²² 1861. március 18-án pedig ő volt a levezető elnöke a zalai megyeszékhelyen lezajlott országgyűlési képviselőválasztásnak, melynek során közfelkiáltással választották a zalaegerszegi kerület képviselőjévé Szabó Samu ügyvédet, volt honvéd századost.¹²³ Nem tudjuk, hogy volt-e bármilyen szerepe Skublicsnek a következő, 1865. november 23-ai, botrányba fulladt zalaegerszegi képviselőválasztás, illetve a december 9-én tartott, ismét Szabó Samu győzelmével végződő pótválasztás során. Amikor a kiegyezést követően újjászervezett igazságügyi minisztériumba osztálytanácsossá kinevezett Szabó lemondott parlamenti mandátumáról, 1867 augusztusában ismét pótválasztást tartottak Zalaegerszegen, melynek során a száműzetésből hazatért Perczel Mórt, a balközép párt ellenzéki képviselőjét juttatták be a képviselőházba.¹²⁴

A „haza bölcsének” nevével fémjelzett Deák-párt az 1869 tavaszán esedékes újabb képviselőválasztáson vissza kívánta szerezni az ellenzékétől a zalaegerszegi mandátumot, ezért egy közismert, köztiszteletben álló jelöltet kerestek. A Zala megyei Deák-kör 1868. november 24-ei gyűlésén jelentették be, hogy Skublics Istvánra esett a választásuk,¹²⁵ és Skublicsot, mint a kormánypárt képviselőjelöltjét, „szepőlötelen tiszta hazafias érdemei[nél] és jelleménél fogva” ajánlották a választóközönség figyelmébe a zalai Deák-kör december 15-ei értekezetén és estélyén.¹²⁶ A Deák-párt minden kétkedés nélkül bízott Skublics választási sikerében; „nagy reményünk van nekünk a győzelemhez” – nyilatkozott például

a kormánypártiak nevében a Deák Ferenc tárnoki rokonságához tartozó Kozáry László 1869 februárjának elején.¹²⁷ Reményeikben azonban csalódnuk kellett, mert a Zalaegerszegen 1869. március 22-én délelőtt 10 órakor kezdődött, és a folytonos esőzés mellett másnap délután 2-kor befejezett voksolás során a deák-párti Skublics Istvánra csak 1662, ellenfelére, a balközép párti Nagy Károlyra viszont 163-mal több, 1825 szavazat esett, így ismét az ellenzék nyerte el a zalaegerszegi képviselői mandátumot.¹²⁸

Közel három évvel később, Zala vármegye 1872. január 9-ei tisztújítása alkalmával viszont szó-, illetve szavazattöbbséggel választották Skublics Istvánt a Zalaegerszegi járás szolgabírójává.¹²⁹ Tisztségét határozottan, erélyesen látta el, katonás eljárása miatt azonban a magukat sértve érző politikai ellenfelei panaszt emeltek ellene a vármegyénél, és feljelentették a belügyminisztériumnál is.¹³⁰ (Egyik feljelentője a sértődött zalai ellenzéki politikus, Thassy Miklós volt, aki 1872 júniusában botrányos körülmények között lett Zala megye baksai választókerületének országgyűlési képviselője, ezért megsemmisítették a mandátumát, s novemberben kormánypárti képviselőt választottak a helyére.)¹³¹ Mivel a vármegye a panaszok kivizsgálása érdekében kénytelen volt fegyelmi vizsgálatokat indítani Skublics ellen, a szolgabíró a méltatlan támadások miatt alig egy év elteltével, 1873 tavaszán le kívánt köszönni hivataláról. A Deák-párt egyik prominense, a baksai választókerület Thassy Miklóst legyőző országgyűlési képviselője, Királyi Pál 1873. május 4-én a következő táviratot küldte neki Pestről: „Pártunk központja köszönet-

122 Balogh Elemér 1987. 180. p.

123 Pesti Napló 1861. április 3. [1. p.] Szabó Samuról: Béres Katalin 2021. 174–190. p.

124 Béres Katalin 2021. 182–185. p.

125 Pesti Napló 1868. december 4. (5494. sz.) [2. p.]

126 Budapesti Közlöny 1868. december 23. (295. sz.) 2933. p. Skublics István képviselő-jelöltségéről lásd még: Pesti Napló 1868. december 20. (5507. sz.) [1–2. p.]; Politikai Ujdonságok 1868. december 23. (52. sz.) 630. p.

127 MNL ZML Kozáry cs. ir. Kozáry László levele a fiához, Kozáry Kálmánhoz, Tárnok, 1869. február 1. Részletét közli: Bekő Tamás 2021. 137. p.

128 Zala-Somogyi Közlöny 1869. március 27. (13. sz.) [2. p.]; Bojthor Endre 1869. 62. p.; Balogh Elemér 1987. 173., 177. p.

129 MNL ZML Törvh. Biz. jkv. 1872:4.; Zala-Somogyi Közlöny 1872. január 11. (4. sz.) [1. p.]; vö. Zala megye archontológiája 349., 473. p.

130 Pesti Napló 1873. november 12. (260. sz.) [1. p.]

131 Thassy Miklósról lásd: Bekő Tamás 2021. 138–139. p.



SKUBLICS ISTVÁN idősebbkori portréja (MNL SML)

tel fogadja az áldozatot, ha lemondásodat legalább egy évre visszavevén, ezáltal a jövő választás jó kimenetelét helyeznéd kilátásba.”¹³² Másnap maga Deák Ferenc is hasonló, marasztaló tartalmú táviratot intézett hozzá a fővárosból: „Kérlek szívesen, ameddig lehet, tartsd meg hivatalodat. Ezt a közügy érdekében igen óhajtom.”¹³³ Skublics István e kéréseknek eleget téve hivatalban maradt még közel egy esztendeig; szolgabírói tisztségéről 1874 áprilisának közepén köszönt le, s azt május 4-én adta át utódjának.¹³⁴ Némi elégteltelt jelentett Skublics számára, hogy két évvel

később, 1876-ban, a megalakulásakor tagja lett Zala vármegye Közigazgatási Bizottságának. A bizottság munkájában – szolgabíró tapasztalatait is kamatoztatva – „buzgó és tevékeny” részt vállalt, s e tisztségéről 1889 decemberének végén mondott le.¹³⁵

Skublics István szolgabírói hivataláról való leköszönését követően, törvényhatósági bizottsági tagként sem hagyott fel a pártpolitikával, így továbbra is szerepet vállalt az országgyűlési képviseléválasztások előkészítésében és lebonyolításában. 1875-ben a zalaegerszegi választókerület I. számú összeíró küldöttségének elnöke volt,¹³⁶ 1881 októberében pedig az a hír röppent fel róla a Fővárosi Lapokban, hogy – Trefort Ágoston lemondása folytán – megint ő lesz a kormánypárt zalaegerszegi képviselőjelöltje.¹³⁷ A hír kacsának bizonyult, mert a zalaegerszegi kormánypárti jelölt valójában Modrovics Gergely zalaapáti bencés apát volt, akit az október 29-ei választáson legyőzött a függetlenség párti Farkas Dávid.¹³⁸

Skublics István utoljára az 1892. évi országgyűlési képviseléválasztás alkalmával vállalt szerepet. A Szabadelvű Párt hívei Skublics elnökletével tanácskoztak a január 17-én Zalaegerszezen tartott előkészítő értekezletükön, s ott nevezték meg képviselőjelöltjüket, Radocza Jánost.¹³⁹ Skublics elnökölt a január 28-ai zalaegerszegi képviseléválasztás alkalmával is, ahol Radocza visszalépése miatt kénytelen volt megszüntetni a már órák óta tartó szavazást, s ellenfelét, a függetlenségi és 48-as párti ifjabb Pázmány Dénest mondta ki győztesnek.¹⁴⁰

A mozgalmas és tevékeny életet élt Skublics István 73 évesen, 1899. január 21-én, gutatűzés következtében hunyt el a lakóhelyén,

132 MNL SML Skublics cs. ir. 1. d. 3.17. Királyi Pál távirata Skublics Istvánhoz, Pest, 1873. május 4.

133 MNL SML Skublics cs. ir. 1. d. 3.17. Deák Ferenc távirata Skublics Istvánhoz, Pest, 1873. május 5.

134 Zalai Közlöny 1874. április 19. (32. sz.) [3. p.]; Zala megye archontológiája 349., 473. p.

135 MNL ZML Törvh. Biz. jkv. 1889:1186.; Zalamegye 1895. december 8. (49. sz.) [2. p.]; Zalai Kálmán 1896. 69. p.

136 Bekő Tamás 2021. 140. p.

137 Fővárosi Lapok 1881. október 25. (243. sz.) 1441. p.

138 Zalai Közlöny 1881. október 27. (86. sz.) [2. p.], 1881. október 30. (87. sz.) [3. p.]

139 Pesti Hirlap 1892. január 18. (18. sz.) 6. p.; Zalamegye 1892. január 24. (4. sz.) [4. p.]

140 Zalamegye 1892. január 31. (5. sz.) [3. p.]

Besenyőben.¹⁴¹ Gyászjelentése¹⁴² és a haláláról beszámoló korabeli sajtóhíradások egyaránt kiemelték 1848/49-es honvéd századosi múltját és Zala vármegyei törvényhatósági bizottsági tagságát,¹⁴³ a „Zalamegye” című lapban megjelent nekrológja pedig röviden megemlékezett zalaegerszegi szolgabírói tisztségéről és képviselő-jelöltségéről, valamint arról is, hogy a megboldogult Zalában „a Szabadelvű Párt végrehajtó bizottságának több választásokon keresztül buzgó elnöke volt”. Január 23-án, a besenyői temető kápolnájának szentélye alatti kriptában helyezték örök nyugalomra. Temetésére Zalaegerszegről és a környékbeli falvakból sokan összesereglettek, hogy leróják tiszteletüket „a derék férfiú irányában”, s kegyelettel adózott emlékének a testületileg megjelent Zala megyei Honvédegylet is.¹⁴⁴

Rövidítések jegyzéke

Levéltári és kéziratári források

BJADXA – Biblioteca Județeană „Alexandru D. Xenopol” Arad (A. D. Xenopol Megyei Könyvtár, Arad)

Náray Imre levele – Ltsz. 408SCS. Náray Imre Arad sz. k. város volt országgyűlési képviselőjének a jós[e]fstadti fogságból írt levele. Josefstadt, 1853. március 1.

Csertán Sándor ir. – Csertán Sándor kormánybiztos iratai. Csertán Ferenc birtokában, Zalaegerszegen

HL – Hadtörténelmi Levéltár

Pesti kat. tvsz. ir. 1852–7/67. – Cs. kir. Pesti Katonai Törvényszék iratai 1852–7/67. Skublics István haditörvényszéki perének iratai
Zalai honvédek törzskönyve – Zala Megyei Honvédegylet iratai. Zala megyei 1848–49. évi igazolt honvédek törzskönyve, 1867–1903

KA – Kriegsarchiv, Wien

Grundbuch 61. LIR 1841–1860. Abg. Kl. 2. 1/44. – GBBL Linien Infanterie Regiment No. 61. 1841–1860. Abgang Klasse 2. Heft 1. Seite 44. Skublics Rafael törzskönyvi lapja

Grundbuch 61. LIR 1841–1860. Abg. Kl. 2. 1/198. – GBBL Linien Infanterie Regiment No. 61. 1841–1860. Abgang Klasse 2. Heft 1. Seite 198. Skublics István törzskönyvi lapja

MNL OL – Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára

H 75. HM Ált. – H 75. Hadügyminisztérium. Általános iratok

H 88. HM Nem ikt. ir. – H 88. Hadügyminisztérium. Aradi iratok. Nem iktatott iratok

H 92. ONŐHt – H 92. Országos Nemzetőrségi Haditanács. Közösen kezelt általános iratok

H 147. Vegyes ir. – H 147. Az 1848/49-i minisztériumi levéltár. Vegyes iratok, 1848–1849

P 626. SZIGy 10. cs. 24–32. sz. – P 626. Széchenyi család levéltára. Széchenyi István Gyűjtemény. 10. csomó. 24–32. sz. Zala megye nemességének politikai minősítése, 1847.

MNL SML – Magyar Nemzeti Levéltár Somogy Megyei Levéltára

Skublics cs. ir. 1. d. – Skublics család iratai 1. doboz

MNL ZML – Magyar Nemzeti Levéltár Zala Megyei Levéltára

Alisp. ir. – Zala vármegye alispánjának iratai

Állami anyakönyvek – Zala megye anyakönyvi kerületei állami anyakönyvi másodpéldányainak gyűjteménye

Farkas cs. ir. – Farkas család iratai

kgy. jkv. – Zala vármegye nemesi közgyűlésének iratai. Közgyűlési jegyzőkönyvek

Kozáry cs. ir. – Kozáry család iratai

Közp. Vál. ir. – Zala vármegye Központi Választmányának iratai

Megyefőnöki ált. ir. – Zalai cs. kir. Megyehatóság iratai. Megyefőnöki általános iratok

Megyefőnöki eln. ir. – Zalai cs. kir. Megyehatóság iratai. Megyefőnöki elnöki iratok

141 MNL ZML Állami anyakönyvek. Besenyő község halotti anyakönyve, 1899. Vö. Bona Gábor 2015. 2. köt. 515. p.

142 OSZK Gyászjelentések. Skublics István gyászjelentése, Besenyő, 1899. január 22.

143 Zalamegye 1899. január 29. (5. sz.) Melléklet a „Zalamegye” 1899. évi 5-ik számához.; Keszthelyi Hírlap 1899. január 29. (5. sz.) 4. p.; Vasárnapi Ujság 1899. január 29. (5. sz.) 81. p.; Magyarország 1899. január 31. (31. sz.) 7. p.

144 Zalamegye 1899. január 29. (5. sz.) Melléklet a „Zalamegye” 1899. évi 5-ik számához. Márványtáblára véssett sírfeliratának fotóját közli: Béres Katalin 1999. 148–149. p.

Nemesi kataszter 1790. – Zala vármegye nemesi közgyűlésének iratai. Nemességi ügyek. Catastrum Nobilium Comitatus Zaladiensis de Anno 1790

Nemesi kataszter 1829. – Zala vármegye nemesi közgyűlésének iratai. Nemességi ügyek. Catastrum Nobilium Comitatus Zaladiensis de Anno 1829

Nemesi kataszter 1845. – Zala vármegye nemesi közgyűlésének iratai. Nemességi ügyek. Tekéntetes nemes Zala vármegye kétségtelen nemességének lajstroma, 1845

Nemzetőri összeír. – Zala vármegye nemesi közgyűlésének iratai. Katonaállítási iratok. A nemzetőrségre és honvédségre vonatkozó iratok, 1848–1849

Törvh. Biz. jkv. – Zala vármegye Törvényhatósági Bizottságának iratai. Közgyűlési jegyzőkönyvek

Zalaegerszeg v. régi lt. – Zalaegerszeg város régi levéltára

OSZK – Országos Széchényi Könyvtár
Gyászjelentések – Gyászjelentések gyűjteménye
Kt. Fol. Hung. 1419. I. köt. – Kézirattár. Fol. Hung. 1419. Galsai Kovách Ernő: Naplóm. I. rész. Az 1848/9 évi magyar szabadságharcból és fogságom első részéből Zimonyban

Irodalom

Barcy Zoltán – Somogyi Győző 1986. – Barcy Zoltán – Somogyi Győző: A szabadságharc hadserege. 1848/49 katonai szervezete, egyenruhái és fegyverzete. Bp., 1986.

Bekő Tamás 2021. – Bekő Tamás: Nemzetőr kapitányból honvéd százados: Deák Lajos (1817–1879) életútja és emlékezete. In: Órnagyok, századosok, hadnagyok. A 47. honvédszászlóalj tisztjei, 1848–1849. (Zalai Gyűjtemény 85.) (Szerk. Molnár András) Zalaegerszeg, 2021. 122–157. p.

Béres Katalin 1999. – Béres Katalin: Az 1848–49-es forradalom és szabadságharc emlékhelyei Zala megyében. In: A szabadságharc emlékei Zalában 1848–1849. 2. jav. bőv. kiad. (Szerk. Béres Katalin) Zalaegerszeg, 1999. 53–167. p.

Béres Katalin 2021. – Béres Katalin: Szabó Samu, a 47. honvédszászlóalj századosa. In: Órnagyok, századosok, hadnagyok. A 47. honvédszászlóalj tisztjei, 1848–1849. (Zalai Gyűjtemény 85.) (Szerk. Molnár András) Zalaegerszeg, 2021. 174–190. p.

Bojthor Endre 1869. – Az 1869-ik évi április 20-ára összehívott országgyűlés képviselőháza tagjainak betűsoros név- és lakjegyzéke törvényhatóságok és párt szerint is rendezve. (Összeállította Bojthor Endre) Pest, 1869.

Bona Gábor 1987. – Bona Gábor: Tábornokok és törzstisztek a szabadságharcban, 1848–49. 2. bőv. jav. kiad. Bp., 1987.

Bona Gábor 2009. 2. köt. – Bona Gábor: Századosok az 1848/49. évi szabadságharcban. II. kötet. L–ZS. Bp., 2009.

Bona Gábor 2015. 1–2. köt. – Bona Gábor: Tábornokok és törzstisztek az 1848/49. évi szabadságharcban. 4. bőv. kiad. Miskolc, 2015. I–II. kötet

Borovszky Samu 1914. – Temes vármegye. (Magyarország vármegyéi és városai.) (Szerk. Borovszky Samu) Bp., [1914.]

Deák Farkas 1985. – Deák Farkas: Részint megőrültek, részint állandó kedélynyavalyába estek. In: A föld megőszült. Emlékiratok, naplók az abszolutizmus (Bach) korából 2. (Szerk. Tóth Gyula) Bp., 1985. 9–117. p.

Deák István 1981. – Deák István: Guyon Richárd délvidéki hadjárata a szabadságharc utolsó heteiben egy kiadatlan hadtest-napló tükrében. 1849. június 26–július 30. In: Századok 1981. 3. sz. 557–586. p.

Degré Alajos – Kerecsényi Edit 1974. – Az 1848–49. évi szabadságharc zalai történetére vonatkozó iratok. (Közléteszi Degré Alajos és Kerecsényi Edit.) In: Zalai Tükör 74. I. kötet. 1848/49. zalai eseménytörténete. Zalaegerszeg, 1974. 105–140. p.

Fára József 1930. – Fára József: Skublics Imre. In: Zalamegyei Ujság 1930. december 25. (294. sz.) Melléklet: Zalamegyei Ujság karácsonya. [1–2. p.]

Farkas Tamás 2012. – Farkas Tamás: Zalaegerszeg küzdelme a vasútért (1865–1890). In: Zalai Múzeum 20. Közlemények Zala megye múzeumaiból. (Szerk. Béres Katalin, Megyeri Anna) Zalaegerszeg, 2012. 245–253. p.

- Foki Ibolya 2011. – Riválisok polgárosodása. Források Zalaegerszeg és Nagykanizsa történetéhez, 1867–1918. (Zalai Gyűjtemény 70.) (Sajtó alá rend. Foki Ibolya) Zalaegerszeg, 2011.
- Földy János 1939. – Világostól Josephstadig 1849–1856. (Földy János naplótöredékeiből közreadta Balassa Imre) Bp., 1939.
- Gál Zsuzsanna 2009. – Gál Zsuzsanna: Adzsenti születése. A Tolna megyei reformkori középbirtokos nemesség átalakulása a neoabszolutizmus és a dualizmus korában. Szekszárd, 2009.
- Gracza György 1898. 5. köt. – Gracza György: Az 1848–49-es magyar szabadságharc története. V. kötet. Bp., [1898.]
- Hegyesi Márton 2000. – Hegyesi Márton: Bihar vármegye 1848–1849-ben. (A Hajdú-Bihar Megyei Levéltár közleményei 24.) (Szövegét gondozta, a mellékleteket szerkesztette az utószót írta Ruzsoly József) Debrecen, 2000.
- Hermann Róbert 1998/d. – Hermann Róbert: Győr város és megye hadtörténete 1848–49-ben. Győr, 1998.
- Hermann Róbert 2000/b. – Hermann Róbert: Az 1848–1850. évi kivégzések. In: Aetas 2000. 1–2. sz. 82–131. p.
- Hermann Róbert – Németh György – Süli Attila 2015. – Hermann Róbert – Németh György – Süli Attila: Iratok Tóth Ágoston 1848–1849. évi működésének történetéhez. In: Tóth Ágoston honvéd ezredes, a katona és a térképész 1812–1889. (Szerk. Hermann Róbert és Tóth László) Bp., 2015. 191–301. p.
- Hoffmann Mór 1896. – Hoffmann Mór: A zalamegyei „nemesi magán alapítvány”. In: Zala-vármegyei évkönyv a millenniumra. (Szerk. Halis István és Hoffmann Mór) Nagykanizsa, 1896. 274–281. p.
- Horváth Mihály 1871. 1. köt., 1872. 2. köt. – Horváth Mihály: Magyarország függetlenségi harcának története 1848 és 1849-ben. Második kiadás. Első kötet. Pest, 1871.; Második kötet. Pest, 1872.
- Iványi István 1886/a. – Iványi István: Szabadka szabad királyi város története. I. rész. Szabadka, 1886.
- Iványi István 1886/b. – Szabadka és vidéke 1848/49-ben. Okirattár. (Gyűjtötte Iványi István) Szabadka, 1886.
- Kalapis Zoltán 2006. – Kalapis Zoltán: Nemzeti ösztönzések az Alvidéken. In: Kalapis Zoltán: Az Alvidék évszázadai. Újvidék, 2006. 143–173. p.
- Kemény Krisztián 2013. – Kemény Krisztián: Indokolatlan kegyetlenség vagy „keserű szükség”? A „Professzor” és a „Nagy Renegát” konfliktusa 1848 novemberében. In: Aetas 2013. 3. sz. 92–117. p.
- Kempelen Béla 1932. II. köt. – Kempelen Béla: Magyar nemes családok. XI. kötet. Bp., 1932.
- Kerekes Zoltán 1972. – Kerekes Zoltán: Az 1848–49-es forradalom és szabadságharc hadi zászlói. II. rész. In: Hadtörténelmi Közlemények 1972. 2. sz. 286–332. p.
- Kiss Zsuzsanna 2003. – Kiss Zsuzsanna: A Zala Megyei Gazdasági Egyesület megszervezése a neoabszolutizmus korában. In: Korall 13. 2003. szeptember. 107–124. p.
- KLÖM 12. köt. – Kossuth Lajos az első magyar felelős minisztériumban. 1848 április – szeptember. (Kossuth Lajos Összes Munkái XII.) (Sajtó alá rend. Sinkovics István) Bp., 1957.
- Magyar néprajzi lexikon 1977. I. köt. – Magyar néprajzi lexikon. Első kötet. A–E. (Főszerk. Ortutay Gyula) Bp., 1977.
- Makai Ágnes 2001. – Makai Ágnes: „Hű vitézségért...”. Az 1848–1849-es magyar szabadságharc kitüntetett hőseinek emlékére. Bp., 2001.
- Mikár Zsigmond 1869. – Honvéd schematismus, vagyis az 1848/9-es honvédseregből 1868-ban még életben volt főtiszteknek névkönyve. (Összeállította Mikár Zsigmond) Pest, 1869.
- Miklósi-Sikes Csaba 2016. – Sümegi ismeretek tára I. Életrajzok, családtörténetek. (Összeállította Miklósi-Sikes Csaba) Sümeg, 2016.
- Militär-Schematismus 1836., 1843., 1845., 1846., 1847., 1848. – Militär-Schematismus des österreichischen Kaiserthumes. Wien, 1836., 1843., 1845., 1846., 1847., 1848.
- Molnár András 1998/a. – Molnár András: Zalaegerszeg 1848–1849-ben. (Zalaegerszegi Füzetek 5.) Zalaegerszeg, 1998.
- Molnár András 2002. – Molnár András: Tolnay Károly. In: Az 1848–1849. évi első népképviselői országgyűlés történeti almanachja. (Szerk. Pálmány Béla) Bp., 2002. 906–907. p.
- Molnár András 2009. – Molnár András: A zalai nemesség politikai erőviszonyai 1847-ben.

- Kováts László kimutatása Széchenyi István gróf számára. In: Zalai történeti tanulmányok 2009. (Zalai Gyűjtemény 67.) (Szerk. Paksy Zoltán) Zalaegerszeg, 2009. 131–158. p.
- Nagy Iván 1853. 4. köt. – Nagy Iván: Magyarország családai címerekkel és nemzedékrendi táblákkal. Negyedik kötet. Pest, 1853.
- Nagyszombati bencés gimnázium értesítője 1827. – Juventus regii gymnasii Tyrnaviensis ord. S. Benedicti [...] Anno MDCCCXXVII. [Nagyszombat, 1827.]
- Novák Mihály 1906. – Novák Mihály: Zalavármegye az 1848/49. évi szabadságharcban. 2. bőv. kiad. Zalaegerszeg, 1906.
- O. Nagy Gábor 1976. – O. Nagy Gábor: Magyar szólások és közmondások. 2. kiad. Bp., 1976.
- Olchváry Ödön 1902. – Olchváry Ödön: A magyar függetlenségi harc 1848–1849-ben a Délvidéken. Bp., [1902.]
- Pálmány Béla 2002. – Az 1848–1849. évi első népképviselői országgyűlés történeti almanachja. (Szerk. Pálmány Béla) Bp., 2002.
- Pálmány Béla 2011. I. köt. – Pálmány Béla: A reformkori magyar országgyűlések történeti almanachja 1825–1848. Bp., 2011. I. kötet
- Pálmány Béla 2019. I. köt. – Pálmány Béla: A magyar rendi országgyűlések történeti almanachja 1790–1812. Bp., 2019. I. kötet
- Sarlós Béla 1959. – Sarlós Béla: Az 1848/49-es forradalom és szabadságharc büntetőjoga. Bp., 1959.
- Szakál István 2002. – Szakál István: Besenyő ezer éve. Zalaegerszeg, 2002.
- Szluha Márton 2012. 2. köt. – Szluha Márton: Vas vármegye nemes családjai. II. kötet. L-ZS. Bp., 2012.
- Takáts Gyula 2005. – Takáts Gyula: Öt esztendő Drangalagban 1981–1985. Naplójegyzetek. Pécs, 2005.
- Toth, Adalbert 1973. – Adalbert Toth: Parteien und Reichstagswahlen in Ungarn 1848–1892. (Südosteuropäische Arbeiten 70.) München, 1973.
- Urbán Aladár 1969. – Urbán Aladár: A győri 5. honvédszászlóalj toborzása 1848-ban. In: Arrabona II. A győri múzeum évkönyve. (Szerk. Dávid Lajos) Győr, 1969. 163–174. p.
- Urbán Aladár 1973. – Urbán Aladár: A nemzetőrség és honvédség szervezése 1848 nyarán. Bp., 1973.
- Vajda Lászlóné 1994. – Vajda Lászlóné: Cser-tán Sándor, Zala megye kormánybiztosa (1809–1864). In: Zalai történeti tanulmányok 1994. (Zalai Gyűjtemény 35.) (Szerk. Bilkei Irén) Zalaegerszeg, 1994. 215–242. p.
- Varsányi Péter István 1983. – Varsányi Péter István: Hetvényi István emlékirata. Részletek egy 1848-as honvéd visszaemlékezéséből. In: Hadtörténelmi Közlemények 1983. 3. sz. 468–489. p.
- Vukovics Sebő 1894. – Vukovics Sebő emlékiratai Magyarországon való bujdosása és száműzetésének idejéből. (Sajtó alá rend. Bessenyei Ferenc) Bp., 1894.
- Zala megye archontológiája – Zala megye archontológiája 1138–2000. (Zalai Gyűjtemény 50.) (Szerk. Molnár András) Zalaegerszeg, 2000.
- Zalai Kálmán 1896. – Zalai Kálmán: Zalamegye közigazgatása. In: Zalavármegyei évkönyv a millenniumra. (Szerk. Halis István és Hoffmann Mór) Nagykanizsa, 1896. 67–69. p.

Pászti Lénárt Flóra

Family reunion

I.

Bolondok és egy dátum alatta,
érkezéskor írják. Beleragad a bőrünkbe. Bevándorlók és városiak
vagyunk,
ide csak születéssel jön bárki, hogy benne is a menekülés izmai fejlődjenek,
hogy ne tanulja meg a maradás méltóságát.

Futóversenyt szerveznek a határban, hogy eltűnésük tervezetlen legyen.
A szülők azt mondják, véletlenül eresztették el a kezüket, és ők elfutottak,

vagy igáslóvá változtak.
Akiknek sikerül a szökés, máshova rajzolják a pálya oválisát. Átmetszik Londont,
de a falunál nem
bukkannak fel.

2.

Fehérre festjük a kerekeket. Felezővonalat kap a tó, a térképen könnycsepp, a kocsiülésen hon-
vágó a Balaton. Ez az utolsó nyár, hogy bársonypapucs nélkül léphetünk a házba, és nem feszé-
lyez minket a függönyök közé szorult por. Hogy nem érezzük az uszály súlyát és az abroncsot
szavainkon.

Ez még a nagycsaládos apartmanház, ahol a nap süti le szemét. Hárman játszunk a kertben.
Anyánk nem engedi, hogy szénsavasat igyunk, belenövünk az ő hallgatásába. A felnőttek sört
isznak a csend mögött, hogy beszédükkel ne keltsenek benyomást. (Nem játszanak, csak sört
isznak. Kifröcskölük a vizet.)

Halottnak tetteti magát a csend, a tolóajtó tükrében
nem látjuk, hogyan néznének ki gyerekeink,
de tudjuk, testükön visszaverődne a fény, szellemhangokkal énekelnék teli a kertet. A túlpárt
vendégét
viszont elnyelnék.

Egyikőjük sem tudná a dal első sorát
(befejezni sincs mit).
A túlpárt vendégét, az ekhót viszont elnyelnék.

3.

Az időt centikben mérni. Kiszorít minket a volánról, késő lesz
csigaházba bújni az öregedés elől. Hiába kemény a héjunk, ha darabokra törünk így is.
Átreped az üvegfal.

A mi generációnk az osztódásé, nem az összetartásé, így mondják majd. Lázmérőből kiszökő higany vagyunk. Összetörük felettünk az ég, nekünk sincs több okunk együtt lenni. Kifeszítjük a téridő pokrócát, árnyékot vet a domborzati képre. Egy fehér állatról ismerem a rohanó folyót, éjszakára marad a szűz dombokon. A strandolók nézik, ahogy sebeket ejtünk a tájon.

4.
Egyedül állok a Kálvinon, másként nem tehetek. Varasodnak az emlékeim, visszakaparom, hogy ne tűnjenek el a felszínről. Legalább heg maradjon, ha csak ide rajzolhatom a kört, a villamosmegálló és a Deák tér vonalára. Ha vágnék sem térhetnék vissza a lovak közé. Marad a villamos vágatása. Vajon jó lóra fogadtam? Itt állok, másként nem tehetek.

5.
Mi a csukott szem pillanatát ismerjük, a pislogás lassított felvételét, az elalvás és ébredés közti időt. Lesütjük szemünket, tojássárgaként világítanak az üvegen. Ezen a nyáron nincs képviselőfánk, és nem játszunk senkivel. Részegen sem szavakkal dobáljuk az ablakot.

(Legyen Zala! pályázat, első díj)

LEX MIHÁLY: Göcseji tájak (képzőművészet, második díj)



Gerencsér Anna

Sírkő

Látod, fiam, ezt teszi az alkohol az emberrel. A pacsai nagykanyarban ferdén esnek át az esti fények a fák között, becsíkozzák az utat, levelek a földön, dér a földön, sár a földön, csúszkál az autó, keréknyomokat szaggat az őszi levelekbe, dérbe, sárba, és apám a kormányra csap, látod, fiam, ezt teszi az alkohol az emberrel, kutyának való halál egy kutyának is szar élet után.

Béla, kérlek. Anyám pirul, púdertől, haragtól, a vastag kabáttól, amit Keszthely után le akart venni, aztán mégsem vette, mindjárt ott vagyunk, erre a kis időre minek annyit cihelődni. Rézsút a fejtámlák között látom, ahogy a ferde fények végigsiklanak az arcán, az utolsó levelek árnyéka a homlokára hullik. Ne a gyerek előtt.

Legalább megtanulja, a kutya úristenit. A fák közül előfolyik egy dombhát, a dombhát mögül Szentmihály első házai. A dombháton szarvasok, szalad a rúdli, fehér fenekük villog a tompa fényben, fel-le, fel-le, mint a lányok a hintán, fel-le, az utolsó megáll, visszanéz, rám néz, ahogy elsuhanok a kanyarban.

Anyám hallgat, az autó megtelik a neheztelésével, apám káromkodik, csak a miheztartás végett, aztán előremerednek mindketten, a hallgatásuk elszívja a levegőt a kocsiból, Szentmihály egyetlen elfojtott lélegzet, a Rózsakő csárda, a fehér falak, sárga falak, omladozó kerítések, a mindenre barna csomókban tapadó, ázott, sáros falevelek mozdulatlanok, az esti köd sem csorog tovább a hámló vakolaton. Az ég nem sötétedik tovább, a színek nem fakulnak tovább, a lélegzet megakad a mellemben, mintha belém szorítaná az őszi fagy.

Szentmihály elmarad a kanyarban, barna földek lombjuk veszett fák alatt, eső kellene, mondja apám, és egy kis levegő szivárog vissza az autóra, lehet, mondja anyám, mocorog, a kabátja gallérját húzogatja, ne fészkelődj annyit, mindjárt ott vagyunk, ez már a baki körforgalom, öt percet csak kibírsz.

Beleizzadok, aztán még meghűlök, dehogy húlsz meg, erős vagy, mint egy ló, ló, persze, anyám dacosan hallgat, a kontyát igazgatja. Hoznunk kellett volna valamit, miért nem szóltál, Keszthelyen még megállhattunk volna, újabb barna szántók, az este megül a rögök között, aztán Hahót, Hahóton csak egy kisbolt van, meg a benzinkút, nem szúrhatjuk ki Mari szemét valami vacakkal a benzinkútról, egyébként is mennyibe kerülne. Nem, ott a Coop is, anyám összeszorítja a száját, nézi, ahogy az éjszaka előkúszik Hahót üres szobáiból, én is arra gondoltam, azt a putrit az alvégen még háznak sem nevezném, nemhogy boltnak. Hát, most már késő.

Kapd össze magad, fiam, így akarsz a nénéd elé állni. Lehajolok, visszabújok a cipőmbe, a fejem koppan az üléstámla hátán, kurva kátyúk, Béla, légy szíves. Kabátot veszek, most jön a temető, vörös szemek pislákolnak a rácson át, a halottak szeme lobog a mécsesekben, figyelnek, engem figyelnek, kikiabálnék, hogy nem engem várnak, hanem Pista bácsit, aki úgy halt meg, mint egy kutya. Ezt

teszi az alkohol az emberrel, ha a halottakon múlna, mindenki inna, ezt mondják a vörös szemek a sírokon, mindenki feloldaná egy pohár nem is tudom, miben a karommá dermedt ágakat, kazánlemez-szürke eget, barna dombhátakat, feloldaná a megfeszült levegőt, kipattanó káromkodásokat, el nem hangzott szemrehányásokat, feloldaná saját magát is, amíg egy reggel a Rostaék háza előtt találják meg az árokban, a szája tele sárral, a lelke cseppfolyós emlékekkel, és kiköltözne ő is a vörös mécsesek közé.

Hová bámulsz, fiam, sehová, akkor mit fészkelődsz, mint a tojós galamb, olyan vagy, mint anyád, az is folyton fészkelődik. Inkább a kocsira figyelj, Béla, még beleborulsz az árokba, na és, ha beleborulok, majd kihúz a traktorral a Pista, apám megáll, húsos keze lebeg a kormány felett, anyámnak csak a szeme villan, apám köhög, zavartan morog valamit, hja, a megszokás, pedig Pista bácsi már semmit nem húz ki sehonnán, és Mari néni el fogja adni a traktort, de nem most, most még csak áll a ház előtt, fekete kendő, fekete szoknya, fekete felleg az arcán, és Pista bácsi nem fog kidülöngélni mellé.

Sajnálom, úgy sajnálom, Mari néni anyám kezét fogja, jaj, Erzsikém, mi lesz most belőlem. Kilépek, bokáig süllyedek a sárba, honnan van ez a nyomorult sár, annyira nem esik, apám bezárja a kocsit, hallom, ahogy kattán a zár, jaj, édes fiam, olyan sovány vagy, gyere, egyél levest, meg csináltam hatlapost, azt szereted, ugye, itt a vason húzd le a sarat.

Moss kezét, hallod, mielőtt megfogsz bármit, anyám leveszi a kabátját, fogast keres, várj, az a Pistái, hadd tegyem odébb, gyere, Erzsikém, egyél te is egy kis tyúklevest. Odakinn az ablakoknak feszül az éjszaka, a csipkés függöny úgy függ rajtuk, mint egy foszladozó pókháló, a lámpafény ide-oda siklik a mázas tányérokra, a kancsó oldalán, a tyúkleves színén úszó zsíron, ha nem szereted, add oda apádnak a lábát.

A tyúkláb mozog, ugyan minek fordul még az ízület, miért nem hull darabjaira az egész, ha már nincs hozzá tyúk, Rosta Feri azt mondta, megvenné a traktort, hogy nem szégyelli magát, legalább a temetést várta volna meg, de Rostaék ilyenek, ugye emlékszel. Mari, kilógtatnám valahová éjjelre a temetésre való ruhámat, anyám elfordul, apám a levest szürcsöli, recseg a padló, sóhajtozik a ház. Vedd ki a hatlapost a hűtőből, fiam, ha nem kérsz több levest.

A hűtőben üvegek, dobozok, a fedelek alatt celofán kifeszítve, a hatlapos is letakarva, megismerni, mert az az egyetlen hosszúkás, nem fazék, nem üveg, ovális tál kék-piros-zöld virágokkal a szélén, a Skanzenben láttam ilyen tányérokot osztálykiránduláson, mikor mondtam, hogy ez nem a falra való, hanem eszünk belőle, itt is, a nagyinál is, kinevettek. Majd apád vág belőle, te ne nyúlj a késhez, ezt bezzeg eszed, de a levest úgy kellett beléd diktálni, apám horkant, mint a vadkan, mit macerálsz folyton, hogy egyen, majd eszik, ha éhes, kamaszkorában úgyse győződ majd etetni.

Erzsikém, te csináltál fényképeket, ugye, telefonnal, anyám a telefon után kotorászik, pörgeti vissza a képeket tavalyig, ki lehet ezeket nyomtatni, mint az igazi fényképet, ugye, anyám fényesre lakkozott körmei kopognak a képernyőn, homlokán összefut a két ránc, no várjál, igen, fényképeztem, tessék. Összehajolnak fölöttem, apám, anyám arca vörös, meleg van idebenn, Mari néni szemében mély tavak, van-e, ahol együtt vagyunk, Erzsikém, azt tenném a sírra, más nem maradt, az esküvői képeink elégték hatvannégyben, Mari néni arcán mély folyók, üszkös gerendák, fekete fogakkal az égbe harapó fal, még most is, ennyi a régi ház, és csak a Pista katonakori képe maradt meg egyedül, olyan rajta, mintha valaki más lenne, de hát nem vagyunk mind valaki más valahol mélyen?

Nem, csak a Zsuzsáékkal együtt, tessék, a csoportkép két szélén, majd összevágjuk a két széléből, nem, Erzsikém, én igazi képet szeretnék. Nyög a fal, sóhajt a régi ház, újabb szeletet vágok a hatlaposból, az édesség, az csúszik, mi, sajnálom, Mari, csak ez van, de ezt nem akarhatod a sírra, apám horkant, tipikus Pista, Mari néni néz, elhallgat, mint a kocsiban, és nem mond semmit a kutyának való halálról, pedig azt hittem, fog.

Mari néni a szemét törölgeti, nyújtózkodom, anyám megbillenti a telefont, hogy lássam, Mari néni a kamerába néz, a mosolya, mint egy leomló partfal íve, Pista bácsi iszik, pálinka, szerelmem, ezt éneklí a mosolya, ahogy Laci bácsival énekelték mindig. Ezt nem akarhatod a sírra, ismétli anyám, sóhajt, elkezd összeszedni a tányérokot, végül is van idő eldönteni, még

vagy két hónapig úgysem lehet felállítani a sírkövet, mit két hónap, várni kell, amíg összeáll a föld, az ujjadból szoptad ezt a két hónapot, apám kiveszi a kést a kezemből, szeli a hatlapost, hidd el nekem, érdemes egy évet várni, ha nem akarod, hogy aztán az egész megdőljön, mindegy, mennyit kell várni, attól még nem lesz több kép, talán kérdezd meg a Zsuzsáékat, nekik van-e, bár ők sosem szoktak fotózni.

Mari néni kezében csörrennek a tányérok, hagyd csak, Erzsikém, majd én mosogatok, te pedig eriggy zuhanyozni, de gyorsan, mert nincs sok melegvíz, a szappant megtalálod, várjál, fiam, még nem adtam törülközőt, itt e, aztán siess.

Sietek, a cső szörcsög a falban, a csempéket repedések szelik át, mint az eget a lombtalan ágak, a víz csak langyos, a mosdó szélén egy pohárban két fogkefe dől egymásnak, a tükör alatti polcon borotvapamacs. A fürdőszoba ablakát nem érem fel, legalább nem lát be senki, anyám az ajtó elől sürget, odakinn pedig futnak a szarvasok, fehér fenekük alig dereng az éjszakában, fel-le, fel-le, a temető rácspái mögül lobogó vörös szemükkel néznek utánuk a halottak, s arról álmodnak ők is, milyen lehet a szarvasokkal futni az őszbe fulladó dombhátakon át.

(Legyen Zala! pályázat, első díj)

LEX MIHÁLY: Göcseji tájak (képzőművészet, második díj)





LEX MIHÁLY: Göcseji tájak (képzőművészet, második díj)

LEX MIHÁLY: Göcseji tájak (képzőművészet, második díj)



Locker Dávid

Asszony nélkül a csárdateraszon

A sertéstokánynál még csak egy átlagosan unalmas,
később nosztalgiába bugyolált nyaralás kezdetének tűnt ez is.
Hévízi csárdaterasz, nagycsalád,
három éjszaka alatt elfüstölt megtakarítás.

Apám ötödik birse után kezdett átütni
az állandó huncut mosolyon a huncut mosoly.
Anyám desszert utáni noszogatása
ezúttal eredménytelen maradt.

Hosszasan sopánkodó,
korai fürdőlátogatásra apelláló hasztalan argumentumok után
csak ketten maradtunk.
Apám ötven volt; én tizenöt.
Kettőnk között az ifjúság:
én a kezét tapogattam félve;
ő félve engedte el.

Ott még nem gondoltam erre,
csak unatkoztam, mint vele mindig azelőtt, azután.
De később, mintha bújtanálni akart volna minket,
észrevétlen betakarta a teraszt az este.
És apám, mintha csak a sötétre neszelt volna fel,
a hetedik birs mellé
megrendelt egyet nekem is.

A szakmai anomáliák és erkölcsdörgelmek mellé
ekkor bekúsztak hirtelen az egyetemi évek is.
Lánykoleszokban megcsalt szeretők,
átcigizett, veszteglő vonatutak,
délig kúszt az éjszakák kavartak a szaporodó poharak között.
És anyám is –
de nem úgy, ahogy ismerem.

A tizedik feles kellett,
hogy apám átcsábítsa a részeg oroszoknak
Monti csárdást húzó cigánybandát.
„Ezzel udvaroltam anyádnak is”,
mondta, mikor a primás belekezdett az Akácós útba.
És, ellentétben a többi szánakozó alkalommal,
nagyon szégyelltem, hogy nem tudom vele énekelni.

Egyedül ezen az éjszakán éreztem úgy,
hogy apám, ahogy minden apa szeretné,
újra megszületett továbbélni bennem.

Hiába, hogy ezután pár évvel elkövettem minden hibát,
amit kölcsönvettem tőle –
mindent, amit majd én is, mint valami megkopott,
kinőtt pecsétgyűrűt,
továbbadok.

Csak ekkor.
Mikor részeg oroszok nevetése között,
cinkos lámpafény alatt,
akáccokkal benőtt teraszon,
mint a képlékeny, sötét mélyből
kivirágzó tavirózsák,
tudtam meg,
ki vagyok.

(Legyen Zala! pályázat, első díj)

BOGNÁR ANGÉLA: Liszó (képzőművészet, első díj)



Takács Nándor

Rossz vásár

*töredék Don Quijote zalai kalandozásainak
elveszettnek hitt históriájából*

Odaintette magához az öreget.
A teherautó alatt a kipufogóra
mutatott, és repedt hangján Alfréd,
a mohó és erőszakos senkiházi
hadovált valamit, amire Sancho
csak néhány szóban válaszolt.

Valamivel később csapódott
a teherautó ajtaja. Tízezret kapok,
köpte ki Alfréd a lehúzott ablakon,
azután erélyes mozdulattal az olajütő
felé kormányozta magát. Nevetséges
bajsza hullámszórt csíkszája fölött.

Behúzott nyakkal somfordált
vissza Sancho a porfelhő mögül.
Hideg sört nyújtottam neki,
elégedetten itta ki az üveget.
Frissen borotvált, piros arcáról
a nyakába vízcsepp csordogált.

Éles hangján megszólalt fölöttünk
egy madár. Napraforgóval hígítja
a tökmagolajat, rebegette Sancho
aggodalmasan, mintha besúgóktól
tartana... Erőltetett nyugalommal vártuk
Alfrédot az árnyéktalan udvaron.

Az elfeledett zsákutcában unottan
rugdostuk a hullott szilvaszemeket,
mire Alfréd tragacsa a sarkon befordult.
Láttam, ahogy Sancho keze a zsebében
ökölbe szorul, és éreztem saját
körmömet tenyerembe fúródni.

(Legyen Zala! pályázat, második díj)

Margetin István

Ideje megtanulni ultizni

Negyedik nap: huszonnyolc kilométer, négyszázhet méter szintkülönbség. A lépésszámláló saját mértékegységeiben kétharmad maratont, százharmincöt emelet. Jobban bírom, mint gondoltam, a test hamar megszokja a terhelést. Nagyobb távot is tudnék már vállalni, de fölösleges, idő kell a fejnek, hogy kitisztuljon. Százharmincöt emelet. Majdnem hét kör az irodaházban, a mínusz négyes parkolószinttől a tetőteraszig és vissza. Bezárom az appot. Nincs olvasatlan üzenet, nincs nem fogadott hívás. Megígérték, betartják.

Fehér kerítés, mögötte magas kőfeszület, Jézus lábfejéig sem érek. A kereszt alatt három kisebb alak, középen talán Mária. Két nő kávézik a teraszon. A tréningruhás fölugrik, mosolyog, megszorítja a kezem. Andrea. Szívesen átkísér a szállásra, de ha nem sietek, üljek le egy kávéra. Hogy iszom? A hátizsákot és a túrabetétet az asztal lábához támasztom. Tejjel, cukor nélkül.

Virágmintás tányéron csokis piskóta-kockák, tetejükön csokireszelék. A bögrém oldalán sárga rózsák. Azt hiszed, hogy nyílik még a sárga rózsa. Elnyújtott bariton, ősrégi dal, húsz éve nem hallottam. Harminc.

A másik nő a falu polgármestere. Világos szoknya, rövid ujjú blúz. Szerencsére nem kérdezik, honnan jöttem, mivel foglalkozom. Felváltva sorolják a látnivalókat, rövid sor, ötszáz lelkes falu. Az étterem sajnos zárva van, a tulajdonos lányának a lakodalmára készülnek, hétvégén lesz a közeli fürdővárosban. Így megy ez sajnos, a városi fiúk elviszik a lányainkat. A polgármester asszony kampánybeszédet rögtönöz, nem tudom eldönteni, hogy csak megszokás, vagy azt hiszi, vagyok valaki. Polgármesteri nyelv: szívügyemnek tekintem a környezetvédelmet. Szívügyemnek tekintem a temetőt. Nekem a templom a szívügyem.

Felfrissít a kávé, nem aludtam jól az éjjel, hiába volt kényelmes az ágy, hülyeségeket álmodtam. Talán azért, mert az ablak alatt egész éjjel vonyított egy kutya.

Mintha a szallas.hu kastélyt is ajánlott volna, arról nem meséltek. Rákérdezek. Egyszerre kapják el a tekintetüket, mögém, a kerítés felé néznek, Andrea megsimogatja a nyakában lógó medált. Angyal. Jobb kezében egyenes kard, balban pajzs. A falu szélén van, mondja a polgármester asszony. Régen szociális otthon volt, néhány éve vette meg egy idős professzor, a falu alapítóinak leszármazottja. Nem látogatható.

Andrea biciklivel gurul mellettem. Az úticélmről kérdez, kitérek a válasz elől. Világoszöld családi háznál állunk meg. Három lakrésze osztozták, az utcafronti apartmanban kapok franciaágyas szobát, saját fürdővel. A szomszéd szoba is foglalt, két vadász, reméli, hazaérnek sötétedésig. Ők is csak holnapig maradnak. Reggeli a teraszon, nyolctól kilencig, ha úgy megfelel. Zsemlet rendelt, szeretem? Szeretem. Bármire szükségem van, nyugodtan csörgessem meg. Érzem jól magam. Vigyázzak magamra.

Az ágy mellett a falon két foltban hiányzik a festék, az egyik folt Ausztrália alakú. Olyan kontinens nincs, mint a másik.

Azt hiszed, hogy nyílik még a sárga rózsa, azt hiszed, hogy nyílik még a sárga rózsa. Agyamra megy ez a dal. Emléketörés: anya krumplit hámoz, én a gomba héját húzogatom le, vasárnap van, apa csak este jön, fusizik, háromszög alakú gombahéj-csíkok, szól a rádió.

Az ágyra kuporodom. A telefontöltőt bedugom az aljzatba, fölerősödik a csillár fénye. A wifi router a szomszéd lakrészben lehet, a falhoz kell simulnom, hogy elég erős jelet kapjak. Rákeresek Atlantiszra. Első találat: építőanyag-telep, húsz kilométer, autóval húsz perc. A képek között elsüllyedt templomok, piramisok, körben álló, rövidnadrágos druidák. Végre egy térkép. Atlantiszra sem hasonlít a folt.

Megtervezem a holnapi útvonalat. Kábé harmincegy kilométer, valamivel kevesebb domb, mint ma. Két szállást találok a következő állomáson, egy faluval arrébb van olcsóbb, lefoglalom. Plusz hat kilométer. Nem baj, a test bírni fogja. Megígértem Zitának, hogy nem szórom el az egész végkielégítést.

Átöltözöm, a túrazoknit és a pólót kimosom, a zuhanyfüggöny rúdja terítem. Nincs kedvem telefonálni.

Üresek a délutánok. Most kellene letisztáznom a gondolataimat. Naplót írni, döntéseket hozni, megfejtteni a jövőt. Nem tudom megfejtteni a jövőt. Ma gyaloglás közben többször észrevettem a tájat. Az öreg gesztenyefát, amit négyen együtt sem érnénk át. A kisterpesz szélességű, füves partú patakat, amit itt folyónak neveznek. Az egyenes szárú, lila virágokat. Ez talán haladás.

Körbenézek a faluban.

Szokatlanul nagy házak, három-négy generáció élferne bennük. Sok a félkész, vagy inkább félbehagyott. Mozgás alig, középkorú nő ribizlit szed, felfújható medence mellett vacogó gyereket dörgöl törölközővel az anyja, két lány sétál az erdő felé. A legtöbb udvaron feszület, kereszt, vagy egy szent szobra. Szerkezetkész ház előtt keményre ázott homokdomb, gyér gazfoltok, homokba rajzolt szívek, a szívekben fiúnevek, Gergőke, Bencus, Tibcsi, tele van a domb szívekkel, mint a párizsi híd lakattal. A Gergőkét lefotózom, Samu nincs, törölöm a fényképet.

Zuzmófoltos feszületen zöld izzófűzér, halvány fénypontok a szürkületben. Azt hiszed, hogy nyílik még a sárga rózsza. Állítólag elmúlik a dallamtapadás, ha végigéneked magadban a dalt. A második sor sem jut eszembe.

A tegnapi faluban gyümölcsfákról nevezték el az utcákat, Cseresznyés utca, Diófa sor, Almafa, Körtefa, Szilvafa. Itt zsákmányállatokról. Fogoly, Fácán, Nyúl és Őzike.

Megugat egy korcs. Idős nő citerát hangol a tornácon, rákiált a kutyára, nyughass. Még jó, hogy nem vettünk kutyát Samunak. Alacsony dombon magányos sír. Megdőlt fejkő, elkopott felirat, a gazzal benőtt sírdomb körül törött betonkeret. Szívügyemnek tekintem a temetőt.

Piactér. Zöld asztalok, az asztalokon fémlapkákon a bérlő neve. Markó Zsigmondné, Rosta Józsefné, özv. Majsa Vencelné, Markó Eszter, Fincza Mihályné. Végigsétálok az öt soron, nem találok férfinévét.

Üres kocsmá, a tévé sem megy, a pultos nő mandalát színezget. Kisbolt. Nincs étvágyam. Veszek két almát, valamit muszáj enni. Az étterem ajtaján kézzel írt hirdetés: konyhai munkára női munkatársat keresünk.

Egyhajós templom, frissen festve, tiszta fehér falak. A templomajtó előtt fekete kerítés, vastag lakat, a két fém találkozásánál vörös rozsdafoltok. Nekem a templom a szívügyem.

Kerti asztalnál nők kártyáznak. Kontra! Hagyjuk már, jó, ha egy csendes betlitek lesz. Rekontra! Ideje a fiúknak megtanulni ultizni, már Samu is elég nagy hozzá.

Kovácsoltvas kerítés, néhány örökzöld bokor. A kastély hátsó falára látok. Két emelet, magas, sötét ablakok, a felső szinten kettő kitört. Fény sehoh. Nehéz szociális otthonként elképzelni a kastélyt, idős emberek, magas lépcsők. Talán fekvőbetegek élhettek itt, egyszer föl vitték őket az emeletre, többet nem jöttek le. Azt hiszed, hogy nyílik még.

Zongoraszó hallatszik, azt hiszed, hogy nyílik még a sárga rózsza, mintha a zongorista belelátna a gondolataimba. Dísztelen játék, csak az énekszólám, hideg, magas hangok, kíséret nélkül.

Elvgyorodom, olyan, mint egy zs-kategóriás horrorfilm zenéje. Gergő már hörögne, vérfarkast játszana, az öccse nyakát harapdálná, Samu sikítózna, szúrna az oldala a nevetéstől. Becsukom a szemem, a zenére figyelek, remélem, a zongorista végig tudja a dalt. Azt hiszed, hogy mindig mindent megbocsátunk, egyre lassuló tempó, allegro, moderato, csontos ujjak a billentyűkön, andante, adagio, aránytalanul nagy pecsétgyűrű, lento, grave, másodpercnyi szünetek a hangok között. Ha ez egy horrorfilm lenne, most nyikorogva nyílna a kapu.

Hangtalanul nyílik a kapu. Megborzongok. Hülyeség, miért pont horror? Csak mert kastély meg zongora?

Elérünk a refrénhez, virágok közt veled lenni, tudom, szép volna kedvesem, virág sincsen, te sem vagy már, miért hagytuk, hogy így legyen. A vékony gombahéj selymes tapintása. Az enyhe földes illat. Előnt a szekunder szégyen, miért hallgatott szegény anyám ilyen dalokat?

Erősödik, gyorsul a zene, fázik a karom, nem hoztam pulóvert, futólépésben indulok a szállás felé, hogy kimelegedjem. Motorzúgás. Közeledik. Fekete pickup hajt el mellettem.

Két férfi beszélget a konyhában, az egyik természetes hangerőn, a másik suttog. Tudják, hogy itt vagyok, biztos kihallatszott a horkolásom. Nem hatnak egymásra, mindkettő következetesen tartja a hangerejét. Gondolatban köszönetet mondok a suttogónak. Éhes vagyok. Üres vagyok, mintha napok óta nem ettem volna. Fölkapcsolom a lámpát, csak két égő világít a háromból. Hét óra. Nincs olvasatlan üzenet, nincs nem fogadott hívás. Lezuhanyozom.

Csönd van odakint. Fölvívom Zitát. Le akar rázni, nem hagyom, hallom a hangján, hogy ideges. Most értek haza Gergővel, egész éjjel a kórházban voltak, Samunak kivették a vakbelét. Este megfájdult Samu oldala, úgy szorította, mint akit hasba szúrtak, magas láz, hidegrázás, sírt a fájdalomtól. Szerencsére már jól van, rutinműtét. Megvárták, míg elalszik, csak összeszednek neki pár dolgot, és rohannak vissza. Miért nem hívtál föl, kérdezem. Nem akartam, hogy idegeskedj, úgysem tudtál volna mit csinálni. Sietek, majd később beszélünk.

Megnézem a menetrendet, a reggeli buszok már elmentek, délben jön a következő. Kihúzom a telefontöltőt, a csillárban fölgyullad a harmadik égő.

Nyolc előtt öt perccel érkezik Andrea és a lánya. Terítenek, kávéfőznek. Álláshirdetéseket pörgetek a telefonon, hogy ne stresszeljem őket, így is szabadkoznak.

Százhusz mérnök került ki egyszerre a pesti piacra, közös megegyezéssel, mintha hirtelen, vezényszóra minden mérnök önmegvalósítani akarna. Ki hiszi ezt el? Titoktartási kötelezettség időbeli korlátozás nélkül. Ha egy részük elmegy külföldre, akkor is esélytelen, hogy a szakmámban talállok állást.

Zsemle, vaj, felvágott, sajt. Nincs étvágyam, mégis zabálok. Andrea szóval tart, népdalfesztivál, fánkfesztivál, na, arra talán még a férje is hazajön. Fölkapom a fejem, miért, amúgy hol van? Németországban. Villanyszerelő. Nem rossz nélküle? Rossz, de nincs mit csinálni. Hozzászoktunk, hogy mindent magunknak kell megoldani. Sosem gondoltam volna, távkapcsolat ennyi idősen.

Csomagoljak pár szendvicset az útra, ajánlja Andrea. Megköszönöm. Hosszú lesz a mai gyaloglás? Nem vészes.

(Legyen Zala! pályázat, első díj)

Regős Mátyás

Strandfürdő

*„Fiam, mért bújsz az ölembe, ki bánt?”
Johann Wolfgang von Goethe: A rémkirály*

Vas István fordítása

A strandfürdő égis ér, anyám.

Dolgod van, tudom, úszni
mész, vetközz gyorsan és

szaladj, ne legyen hiába strandidő.
Megijeszt engem a vízricsaj,

fürdőzők önfeledt zaja, mikor
meztelen testük vizet fog, és

tetőzik bennük a tombolás.
Mevakít a parti fény, de itt se

vagy, anyám, dolgozol. Vadaktól
hemzseg a partszakasz, a

strandfürdő égis ér, anyám.
Gyerekkoromban, azt hiszem, az

állatokkal voltam én is,
meztelenül vízbe törtem, nem

figyeltem a hangokat. Máshova
nyúló stégeket. Fűves

parton fekszem, már nem
vagy itt, anyám, a strandfürdőt

külön látogatjuk. Nem vagy
előttem meztelen. Indulj el

mégis, szállj vonatra, kilyuggat
másként a strandidő. Öntudatvesztett

állapotban menetelnek a
hosszú vizekben pancsolók.

Felforrósodott parti zajban
egyedül aludni nem

merek. A strandfürdők az égig
érnek, a hangzavar, a víztömeg.

Meztelen fiadhoz gólyalábon
közelít a víz fölött a túlpart.

(Legyen Zala! pályázat, második díj)

BOGNÁR ANGÉLA: Liszó (képzőművészet, első díj)



Bodor Emese

Apollón kagylót gyűjt, Ikarosz szintet lép

(1)

*Szerinted milyen szaga van a büntudatnak, így Ikarosz. A gyümölcshúsba dugja mutatóujját, figyel, ahogy a gerezdek szétnyílnak.
Mint a frissen pucolt narancs, így Apollón a homokvár mellől. Hanyagul csupasz combjába törli a kezét - Ikarosz torkába egy fecske költözik.
Mi köze van a narancsnak a büntudathoz, így a szárnycsapások.
Te is benzinszagúnak hívod az erőszakot*

(2)

Daidalosznak volt benzinszaga. Úgy ivódott az overalljába, mint a dohányfüst, benzinszagúan jött haza minden este, úgy szidta a kormányt, a zsidókat vagy éppen a nőket. Ikarosz hallgatta. Tizenöt éves koráig egyáltalán nem szólalt meg. Aztán egy éjjel Daidalosz átlépett funkcionálisból abuzívba, és egy félreértett simogatással eltörte a fia arccsontját. Ikarosz előbb üvöltött, mint beszélt, és onnantól fogva Daidalosz foltosra szerette, mint egy narancsot. *Megint az apádra gondolsz, pedig pont azért hoztalak ide, hogy elfelejtsd, mondja Apollón az elvártnál kevesebb szemrehányással.
Sajnálom. Van kedved úszni*

(3)

*Nem furcsa, milyen szakadékot tud vonni két test közé a Balaton
Apollón kagylót gyűjt, Ikarosz szintet lép. A víz homályában félve érinti meg Apollón csípőjét.
Két szükséglet között mettől meddig terjed a tapintat
Apollón bőre átragyog a felszínen, sűrített nap. Elhúzódik.
Tudom, mit akarsz adni nekem, de én nem adhatom meg ugyanezt neked, így a mozdulat.
Hadd adjak csak én, könyörög Ikarosz, de Apollón kimászik a stégre. Nekifeszül az égnek, mint egy felhőkarcoló. Ikarosz lent áll az iszapban, alhasába nyal a szégyen.*

(4)

Hévíznél a vonaton Apollón feje Ikarosz vállára bukik, súlyosan, mint egy katedrális. Ikarosz felszisszen, óvatosan pózt vált, hátha az ülés földelni tudja a vágyat. *Mi a baj, motyog Apollón.
Leégttem
Vagy csak szárnyaid nőnek
Ikarosz nem nevet. Apámnak is szárnyai voltak, ezt végül nem meri hangosan mondani, csak kering benne, mint sirály a szemétdomb fölött. Apám is azt hitte, hogy kirepülhet önmagából
Szerinted rajtad segített volna, ha apád megbánja, amit csinált, így Apollón félálomban.
Ikarosz némán ül, mint egy kempingszék. Szombathelyig Apollón nyála eláztatja az ingjét.*

(Legyen Zala! pályázat, harmadik díj)

Böhm Norbert

Lomtalanítás

Nyolcvanöt lakos.

El sem tudod képzelni, hogy ez mit jelent. Egy háztömbben többen szoktak élni.

Próbáld magad elé képzelni a falut: nyugalom, csupán egy hosszú utcát kell csak. Két oldalról szorosan házak ölelik, itt-ott találmra beékelisz egy kocsmát meg egy templomot, és kész is vagy.

Járd végig az utcát. Ígérem, hogy nem fog sokáig tartani.

Talán még el is sétálsz valaki mellett, esetleg éppen szembejön valaki. Valahonnan halványan rémlenek: egy kalap, egy kopott kabát és egy rikító színű kendő. Mind ismerős, csak a nevek futnak el előled. Ilyen néni, olyan bácsi. Érezni érzed, de a szavak nem segítenek. A kutyák viszont megugatnak, csak mintha sokkal halkabbak lennének, mint egykoron. Bocsáss meg nekik, már nem látnak olyan jól, alig hallanak. De még simán ki tudnak szagolni, jól tudják, honnan jöttél.

Valaki elhajt melletted, kezét kilógatja az ablakon. Nem volt rendszáma. Még van egy kis idő, nyugodtan nézelődj. Felsejlenek azok a kis gondozott kertek, seregnyi zöldségek katonás rendje. Egy elhagyatott műanyagszék, fatömbben balta.

Oké. Most már megállhatsz.

Az utolsó ház jobbra. Szinte majdnem a világ végén, de bőven a faluhatáron belül. Mindenre emlékszel, hisz nem is olyan régen voltál itt utoljára. Kiráncigálsz a kulcsot a kerítésen lévő kis bemélyedésből, magadhoz veszed a postaláda megárvult leveleit. Egy utolsó lélegzetvétel, majd benyithatsz.

A legfurcsább mégiscsak az, hogy semmi furcsa nincs a helyzetben. Teljesen banális ház, megszokott tárgyak, minden a legnagyobb rendben. A nagy valószínűséggel már megromlott kajákra gondolsz a hűtőben, meg a kirámozásra váró spájzra.

Nagyot sóhajtasz, de valamiért nem tudsz sírni. Nincsen már nagypapa vagy nagymama, de ahogy körbetekintesz, láthatod az életüket: edények, könyvek, tollgyűjtemény, szerszámok, kegytárgyak, értékes és javarészt bővli holmik.

Rendet kell raknod.

Már vagy két órája szöszmötölsz, amikor az udvarra képzelsz egy autót, tele többleteres zsákokkal. Így majd sokkal egyszerűbb lesz. Kieszelsz egy rendszert, három kategóriával.

Egy: biztosan kuka. Ilyenkor nemcsak a józan észre kell gondolni, hanem a megérezésre is. Papa horgászbotja? Mikor fogtatok valamit utoljára a Zalában? Sőt, mikor voltatok ott utoljára pusztán a horgászatnak szentelve az időt? Nem menekülésre gondolok, nem lustálkodásra. Megtudnál különböztetni egy süllőt és egy domolykót? Kuka.

Kettő: talán még valamikor jó lesz, de a nap végén, amikor majd elindulsz, belátod, hogy nem kell ámítani magad, dobhatod a kukába. Ebből lesz a legtöbb, ilyenekre gondolj: újságcövek, edények, regionális könyvek és jegyzetek mindenféle apróságokról. Egykoron volt értelmük, a használatukban érték el céljukat, most csak üresen tengenek. Így bukkansz rá a fonott kosárra is. Meg tudod különböztetni a vargányát az őzlábtól? Na ugye.

Három: muszáj lesz elrakni, megőrizni, akármennyire is fáj. Megjelenik előtted a papa botja, amelynek a fogantyúja szarvasagancsból van. Vagy a mama kézzel írott szakácskönyve. Szentimentális cuccok. Elég lesz belőle egy táskányi. Maximum.

Órákba telik, ide és oda pakolgatsz. Végül nyolc degeszig tuszkolt zsák mellett kapkodod a levegőt. Próbálsz lenyugodni. Ne izgasson a ház. Ne gondold a kizsigerelt testre, a csontvázként meredő falakra, a bútorok szálkáira, a kábelek velőjére.

Fejedbe nyilall a kutya. Mennyi minden lehet még a kertben elásva. A nagyszülők furcsa tanúi, csupa hajdani nyom és semmibe mutató jel.

Ereszd ki a levegőt. Szép lassan.

Képzeld a kocsi csomagtartójába egy összecsukszó kempingszéket meg egy doboz sört (vagy egy üveg bort). Ennyi belefér. Ahogy hajtogatod a széket, gondold a munka utáni békességre, az elvégzett feladat okozta zsidbadásra. Kortyold egyet jó mélyen.

Helyezkedj kényelembe, jusson eszedbe az a régi játék. Emlékezned kell, hogyan is volt. Nézz körbe alaposan, ráérősen, de figyelmesen. Most pedig hunyd le a szemed, majd kezd el sorolni. Idézz fel mindent. Hogy hol türemkedik fel a föld a fűvön. Hogy a szomorú fa melyik ágán lóg a kötél. Hogy melyik bokor tövében volt ott a süni. Csak sorold, és bölints egyet.

Jól van, most már kinyithatod.

Mondd ki végre, hangosan: magányos vagyok.

Ne képzeld oda magad mellé senkit. Állj fel inkább. Pillants át a szomszédba, mereszd a nyakad, és vedd észre a platós kocsit a tuják között. Szedd a lábad és sétálj át. Lépj be a nyitott kapun, alaposan nézd meg a tömött zsákokat. Verd be a térdet a fűvön heverő műanyag kristályos csillárba. Pillantsd meg végre őt.

Kérdezd meg tőle: ne haragudj, hogy hívnak?

Majd azt mondja: ne viccelj, ismerjük egymást.

Üljetek le a kertben, és feszengjetelek vagy tíz-tizenöt percet.

Végül bökd ki: és te mit csinálsz itt?

Nézz a szemébe, amikor azt mondja: hát azt, amit te, lomtalanítok a nagyszülők után.

Nevetgélj. Hitetlenkedj. Ne már, hát ilyen nincs. Ez meg van írva. Sors könyve. Véletlen. Kozmosz. Isten. Nem hiszel. Ő igen. Mindegy. Dettó.

Most akkor mi lesz?

Most? Semmi.

Gondoljatos az utcára. Hordjátok össze a zacskókat a platóra, közben járjon körbe az ital. Fel is állhatok a kocsi tetejére. Nézzetek végig a hosszú utcán, belátni az egészet, ott a kocsmá és a templom is. Nyolcvanöt lakos.

Rajzoljatos egy új térképet.

(Legyen Zala! pályázat, második díj)

Csontos Ábel

Hatamov Havdam

Hatamov Havdam nem gondolta úgy, hogy valaha is hazaérhet. Sokat jött, bár kényszerítették is rá. Nem akarta otthagyni a családját a messzi Szamarkandban. Ismereteinek köszönhetően a legjobb helyen, a zсібongó kavalkád közepén árulhatta messzi földön híres dinnyéit. Pont ezért került oda, ahova. Állítólag maga Sztálin válogatta össze az osztagot és ő tette páncélos főtörzsmesterré. Hatamov Havdam nem tudta ez mit jelent pontosan, hogy kinek parancsolhat vagy éppen kinek kell szót fogadnia. Annyit tudott, hogy ölni küldték és meghalni.

Egy üzбég férfi, akinek egyenruháján sorjáztak a csillagok (ezért Hatamov Havdam úgy gondolta neki mindenképpen szót kell fogadnia) közölte vele, hogy a háború itt véget ért. Hatamov Havdam örült a hírnek, amit honfitársa közölt vele, de csak azért ölelte meg, mert tudta, hogy szót kell fogadnia. Nem akart a csillagos ruházatú férfi barátja lenni, nem akart a háborúról és a messzi utazásról nosztalgiázni vele. A csillagos ruházatú férfinak vastag szemöldökei voltak, egyik szeme vérben úszott, alatta fekete erek duzzadtak arcán. Borostája egyszerre volt fekete és ősz. Úgy nézett ki, ahogy csak egy mészáros nézhetett ki. Hatamov Havdam nem akart egy gyilkos barátja lenni és mégis megölelte őt.

Hatamov Havdam parancsba kapta, hogy a hazautazás előtt ételt és italt kell magához vennie, mert nagy út várt rá. A csajhána járt a fejében, ahova havonta egyszer járt teázni a háború előtt és a zсібongó piaci kavalkád, ahol a dinnyéit árulta. Miközben fantáziái boldogsággal öntötték el szívét, szemével a portákat pásztázta. Nem akart olyan házba bemenni, amiben laktak, olyat szeretett volna találni melynek lakói a háború alatt elszöktek vagy meghaltak.

Egy parasztházat választott, melynek tornácára rendezetlen tekeregtek a metszetlen szőlő indái. Ismerte már a helyi építészetet. A fehérre mázolt ház tornácán fekete foltok sötétlettek. Oly halkan vágatott végig rajta, mintha egy újszülött aludt volna a házban. A tornácon fonott-székek porosodtak, Hatamov Havdam tudta, hogy a háború előtt asszonyok üldögéltek rajtuk és nézték a jövő-menő embereket. Tudta már azt is, hogyan épültek fel az itteni vályogházak. Az utcára nézett az első szoba, majd a közepén a konyha és tovább a többi helyiség. Céltudatosan ment. Amint belépett a házba elcsodálkozott. Rend volt, a búbóskemencéből pedig enyhe melegség áradt. Többször is megkérdezte oroszul: van itt valaki?

Hatamov Havdam miután nem kapott semmilyen nyelven választ, úgy döntött felfedezi a konyha polcait és szekrényeit. Lekvárt, zöldséget és zsírt is talált. Évek után sem ismerte igazán az itteni ételeket, mindent tuszolt a zsebeibe, amit ehetőnek nézett. Miután a konyha kiüresedett és Hatamov Havdam zsebeiből potyogtak a lopott ételek, fütyörészve kiment és a külső padlásfeljárónak dőlve beleharapott egy répába. Nem tudta, hogy kell enni, de korábban már látta, hogy mások is eszik. Ő is így tett.

Mikor még percek múlva is a létrának dőlve habzsolt és dudorászott, hirtelen a pajta és a kamra közül valahonnan egy fiatal lány sonforgott ki. Kezeit felrakta és könnyes szemeivel könnyörgött Hatamov Havdamnak, hogy ne bántsa őt. Hatamov Havdam sosem gondolt a háború alatt nőkre, bízott abban, hogy felesége várja otthon. Sosem tudott haza üzenni, nem volt rá lehetősége. De ahogy közeledett felé félve a lány, először ittléte során elmerengett rajta milyen lehet egy európai nővel. A lánynak kétoldalt copfba lógott a haja és a végéről piros kendők lógtak le. Fehér egyberuhát viselt, melyet virágmotívumok díszítettek és a csípőjén kiszélesedett a szoknyarész. Hiába a fehér ruha, a halálfélelemtől szembeötlően sápadt volt az arca. Csupán néhány lila folt türemkedett ki a szeme alatt, a lábain és a kezein. Hatamov Havdam azonnal felismerte, hogy erőszak áldozata lett, azért félt tőle ennyire a lány, aki úgy tizennyolc éves lehetett.

Hatamov Havdam tükörkép szerűen felrakta kezeit mutatva, hogy nem akarja a lányt bántani.

Meredten néztek egymásra hosszú pillanatokon keresztül. Hatamov Havdam a zsebébe nyúlt és kivett onnan egy répát, a lány irányába nyújtotta és füttyörészni kezdett. A lány megkönnyebbülten felnevetett, ami átesett sírásba, majd vissza nevetésbe. Hatamov Havdam nem tudta, hogy a lány azért nevet, mert arra gondolt, hogy a répától megtanulhat füttyülni, de ő is elmosolyodott és mutatta a lánynak, hogy jöjjön közelebb. Még szebbnek látta közelebről és bár nem beszéltek közös nyelvet, füttyörészni és mutogatni kezdtek egymásnak. Hatamov Havdam és a lány is jókat virult a másikon. A lány mutatta Hatamov Havdamnak, hogy üljön le a tornácon és várjon rá ott. Tíz perccel később egy tál meleg levestel tért vissza, amit boldogan tált fel a katonának.

Hatamov Havdam az utolsó cseppig kiitta a levest a tányérból és közben kézmozdulatokkal jelezte, hogy mennyire ízlik neki. Nem tudta mit evett és valójában nem is ízlett neki, csupán boldog volt, hogy újra embernek érezhette magát. Ahogy a leves elfogyasztása után kinézett a tornácon, akkor vette csak észre mennyire szép táj borult el előtte mindvégig. Ilyeneket csak jóllakott ember tudott észrevenni. Hatamov Havdam felajánlotta, hogy mindent visszaad, amit a konyhából elvett, de a barnahajú lány nem fogadta el. Távozás előtt Hatamov Havdam a tintera és egy papírlapra mutogatott. Évek óta nem érte őt ilyen fellángolás és mindenképpen el szeretett volna rakni valamit, ami a lányra emlékeztette őt. Arra kérte a lányt írja le a nevét a papírlapra, aki nagy nehezen megértette a katonát. Legalábbis azt hitte, mert csak annyit írt fel a papírra, hogy: Z A L A. Hatamov Havdam nem ismerte ezeket a betűket, de ahogy a lány leírás közben kimondta, kétszer is megismételte. Zala, Zala. Hatamov Havdam azt gondolva, hogy megtudta a barnahajú lány nevét, boldogan állt fel a tornácon és mutatta, hogy mennie kell. A lány megint azt mutatta, hogy várjon és kopogó cipőjével berohant a házba. Egy könyvecskével tért vissza, amiben nagyon apró betűk voltak, amiket Hatamov Havdam nem ismert. Boldogan gyömöszölte be zsebeibe. Majd integetve távozott és annyit hajtogatott, hogy: Zala, Zala.

Mikor visszatért az osztaghoz mondták neki, hogy már ma visszaindulnak a főváros felé. Ha három napon belül Budapestre érnek, elszállítják őket Moszkvába, onnan pedig Szamarkandba. Magyarázta neki a csillagos ruházatú mézárós. Amikor az osztag több katonája még csak szedelőzködött, Hatamov Havdam a fűbe heveredett és még mindig csak annyit dünyögött magában: Zala. Zala. A kis könyvecskét, amit a barnahajú lánytól kapott maga mellé rakta a fűben. Hirtelen hátulról egy kéz kezdte szorongatni a nyakát. Bár a háborúban mindig éberrel figyelt mi van mögötte, az álmodozásban elveszve teljesen váratlanul érte őt a fojtogatás. A csillagos ruházatú katona volt az. Hatamov Havdamnak amennyi hang csak kijött a torkán, annyit ismételkedett üzbégül: miért? miért?

A csillagos ruházatú katona elengedte a nyakát, Hatamov Havdam levegő után kapkodva feküdt a földön és még közben is kapott néhány rúgást. A csillagos ruházatú katona mondta, hogy megbocsáthatatlan bünt követett el ezzel, hogy Bibliát tartott magánál. Ezt Hatamov Havdam is tudta és a kis könyvecskére nézett, amit Zalától kapott. Fogalma sem volt, mi az és már pontosan tudta, hogy nem szabadott volna elfogadnia. A csillagos ruházatú katona azt mondta nem őli meg, de Szamarkandban azonnal kiadja majd őt a rendőrségnek, majd otthagytá honfitársát.

Hatamov Havdam arra gondolt először, hogy majd elszökik, de tudta a csillagos ruházatú katona nélkül semmi esélye sincs hazajutni. Tudta, hogy az egyetlen megoldás, ha Szamarkandig elmagyarázza, hogy tévedés történt és valahogy kiengeszteli felettesét. Azt is tudta viszont, hogy minden titkos-keresztény üzbég ezt mondja amikor kihallgatják. Amikor az osztag hamarosan gyalogosan megindult, Hatamov Havdam kötelességtudóan beállt a sorba és immár hivatalosan is a háború végén, rabként elindult a hazájába. Nem nézett vissza a falura, nem hajtogatta magában, hogy Zala, Zala.

Hamarosan az osztag egy négynyílású hídhoz ért, amely egy kicsiny folyó felett ívelt át. Hatamov Havdamnak nagyon tetszett a kőszerkezet, amely boltív szerűen ráfeküdt a fodrozódó víz felé. Hirtelen a híd túlsó oldalán egy motor böngött fel és egy férfi sebesen elhajtott. Olyan gyorsan történt minden, hogy Hatamov Havdam szinte azt sem tudta mi történik. A csillagos ruházatú katona ordította, hogy mindenki feküdjön, mert robbanni fog. Hatamov Havdam meglátta

az égő kanócot és azonnal cselekedett. Katonasapkáját az égő gyújtózsínóra dobta, majd egész testét rávetette. Azért cselekedett így, mert abban reménykedett, hogy a csillagos ruházatú katona így majd kiengesztel neki, azért, mert egy Bibliát talált nála. A dinnyékre és a csajhára gondolt, az otthoni tea ízére. A tűz kialudt. Pár másodpercig mindenki szótlánul feküdt még.

Az elkövető egy motorral elhajtott, érthetetlenül fordulhatott vissza miért nem robbant fel a kőhíd. Hatamov Havdam zsebéből kicsúszott a papírlap, amit a barnahajú lánytól kapott. Újra azt dűnyögte a földön, hogy: Zala, Zala. És ahogy felpillantott egy kőbe vésve annyit látott, hogy Zala. Felismerte, hogy ugyanaz van a papírjára írva, mint a kőre. Érthetetlenül feküdt még mindig mozdulatlanul. De még mielőtt Hatamov Havdam gondolkodhatott volna, egy közeli szőlőhegy felől gépfegyverrel a fejébe lőttek. Ott halt meg az aknán fekvő és csak annyit dűnyögte Zala, Zala. Talán már tudta mit jelölhet a Zala, miközben a fejéből ömlő karmazsin színű vér elöntötte a fekete tintás papírt. Hatamov Havdam nem gondolta úgy, hogy valaha is hazaérhet. De ha már így történt, örült annak, hogy Zalában halhatott meg.

A novellát a zalaszentgróti kőhíd ihlette. A II. világháborúban a visszavonuló német seregek a hidat aláaknázták, a felrobbantástól 1945. március 28-án, élete feláldozásával Havdam Hatamov szovjet törzsőrmester mentette meg.

(Legyen Zala! pályázat, második díj)

SIDLOVICS KENDRA: Családommal Zalában (képzőművészet, különdíj)



Bánfai Zsolt¹

Arcok a Pannon tükrében

I.

Minden reggel egy örökkévalóság;
madártollak a kertben, halszagú falakon a festett város,
egy Madonna-potré, bénult ízületek takarásában
mária porcelánmaszkja, sírásra állunk,
pedig a télikertekbe még meg sem érkeztek
a pirkadat katonái, fásult angyalok,
őrségváltást már nem csak palotákban látni,
felsorakoztak a zalai dombok,
ólomködben táguló ezer szer, lábaink alatt elszórtan
a szilánkok, ezer szeg, patkóvas, a székhely ácsolt trón,
emlékekben egerszeg, a dombságok szelleme –
ékszerdobozba vezető borostyánút, gyógyvizi rózsza,
felnyló TV-torony és a mélybe hatoló olajfúró,
mind-mind a bársony zöld szülöttje.

2.

Dombhátakon kovácsoltvas rácsozat,
mögötte hegyekben álló koponyák –
mi mindig elv拉斯ztjuk azt, mi egy ideig megmarad,
attól, mit majd gyorsított eljárással pusztítunk el –
valamikor itt arccsont emelkedett,
gödreiben hullámzó látóvíz, a kapocs zónáiban
sorban ülő világító kövek –
napszél csiszolta lejtők alatt a kontinentális
háború, felrepedt lemezek, szétcsúszott
pangea, a kutacsok benövésével végül megszilárdul
a rend, sziklák születnek, magmapalástba zárva
a vörös történelem.

3.

A Göcsej Expressz kíméletlenül felszeleteli a távolság
mezőit, esélyt sem adva a paraszomniában heverő tájnak,
az érintetlen erdőségek intimitásának: összerázza,
sínalpakkal zúzza a fenyődömpingből élő, apró falvakat,
a nádas törékeny tükreit.

¹ A verset záró 5. strófát Gécz János Egymáshoz fér és egybeforr című verse ihlette.

4.

Szeretni a régit és akarni az újat, ezt vallják erre, azt mondják,
azért vannak a világon, hogy valahol otthon lehessenek benne –
egyszer volt valaki, aki nem csupán Rezi váráig,
de tiszta időben ellátott innen az Alpok láncaiba fűzött hómezőig –
egy pillanatra boldog volt, aztán szoborrá lett ő is, állítólag
a látók szemében ilyenkor erdőtűz, vagy sarki fény gyullad, a hegyi
panoráma jótékony orvosság, csak akkor nem éli túl az ember,
ha szertelenül mélyre ás benne.

5.

Kagylók, kígyók alatt, a medren át, megbújva,
mint árnyak mélyében a fénybogár, pók, fonalát követve
botorkál, kerülő úton vagy szemtől szembe,
így halad a szó, csatorna, egybeforr arc és a Pannon tükörképe:
kezdetben egy volt, aztán lenyomatára talál –
egyesül a volt a sosem létezettel,
kitöltve az űrt, esővíz kerék nyomában a zaklatott földet,
visszatalál, honnan egy ütésre eredt el, a föld és ásó,
a mindenbe belemaró fém, inverz térképeken
simul össze, mint a tudat, önmagát kitöltve
lassuló testeinkben.

Legend(a):

Kezdetben
a táj
végtelen
menedék
volt, és az most is.

(Legyen Zala! pályázat, második díj)

Bánkövi Dorottya

Időrés

Törött műanyag játékok,
fényben kávégőz,
kihalt strand,
napszitta plakátok,
nyárutó, nyárósz,
vénasszonyok, indiánok.
Mégfáradt minden az idényi erőlködésben
és most végre ismét önmaga lehet.

A strand díszletei
helyén egy falu –
megkönnyebbülve bógnek
a mezőn a tehenek.
Levelek,
levelek vannak még a nyírfán,
a térkövön,
fűben,
és eltépett receptek a boldogtalanságra.

(Ma ismét meghalt valaki álmomban.
Lassan elfogy minden őszám és rokonom.
Kriptákba kell járnom,
ha az égbolt megnyílik felettem.)

Valószínűtlenül kék,
összeszűkült szembogár,
a pokrócon hangyák,
hagyd, már alig zavar,
mikor megmásszák.

A kontúrok élesek,
periféria, fókusz,
fűszálak,
látlak, észlelek,
az óriáshangyák visszafoglalják életterüket.

Kedden a levágott faágakat hordják el,
szerdán üveg,
csütörtökön papír,
pénteken minden egyéb,
csak a műanyag játékok
gyűlnek halomba
egy kisfiú szemmagasságában.

(Úgy látszik, van,
amivel meg kell tanulni együtt élni
indulatok nélkül, békésen.)

Nézz rám,
kezdjük el most és itt,
a két pillanat közti időrésben,
hajtsuk szét a teret,
bújjunk bele,
(ezenkívül mindent unok és ismerék),
ez lesz a csarnok,
gödröcskéid, ráncok, a határok,
innen kémlelünk kifelé,
(a lábunknál elfújnak
egy bolyhos kutyatejet),
heverünk egy gazbenőtte kertben,
néha a frontokat kikerüli egy migrén,
meglepődünk,
pedig a természet csak első ránézésre
buja és rendetlen.
Meséinktől száraz a torkunk,
talán egyszer elfeledkezünk róluk,
talán megtanuljuk nem elmondani őket,
nem vágjuk ki a fákat,
alájuk fekszünk,
hallgatunk,
hallgatnak.
Kávégőz,
napfény,
vítükrön kacsák,
húsleves,
pókháló,
a szemed,
az ablak.

(Legyen Zala! pályázat, harmadik díj)

ROZNER ANITA: Téli táj V. – monotípiá sorozat (képzőművészet, első díj)



Balogh Gábor

Csodaróka

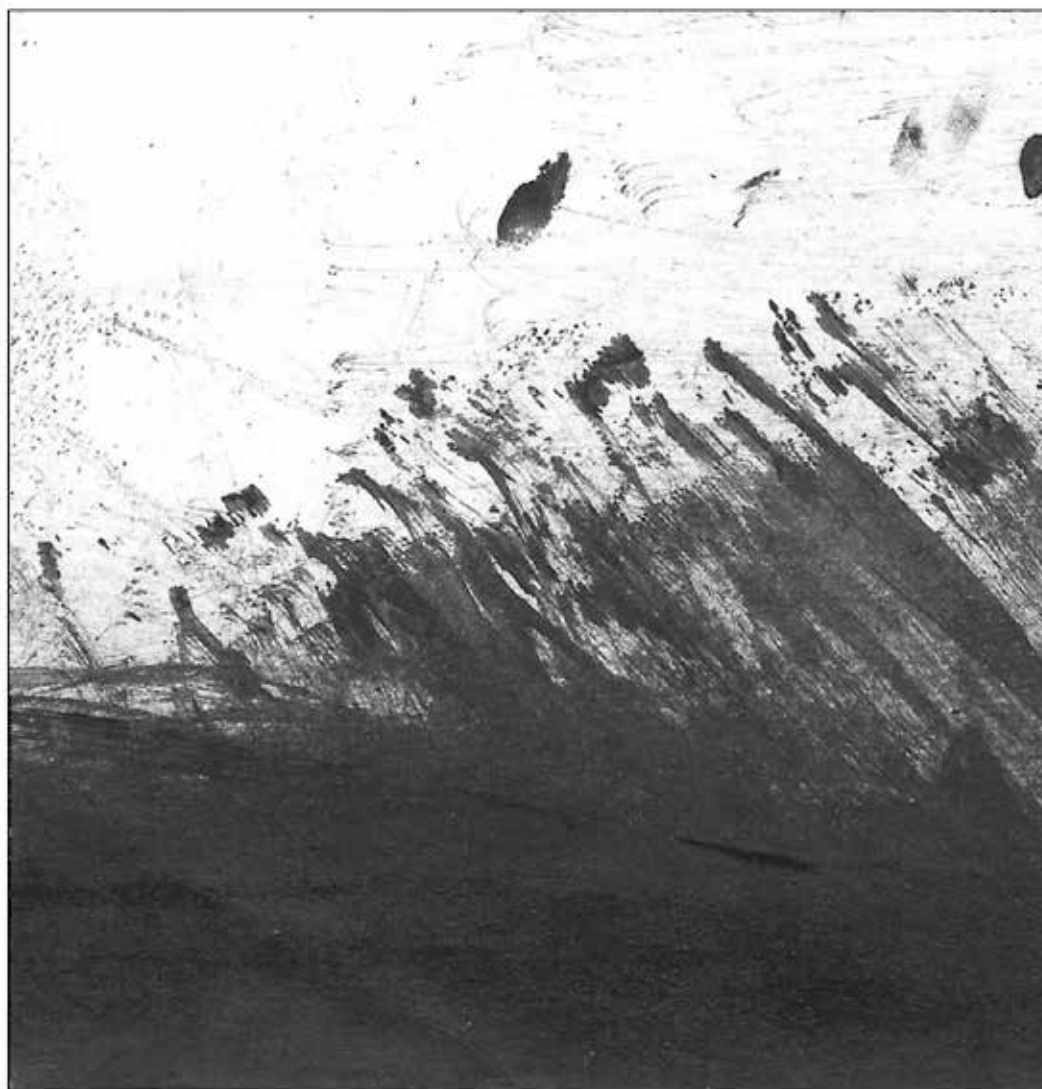
Az első szeptemberi hajnal hideget hozott. Kormoshasú fellegeket terelgetett a nyugati szél odafent, és zavaros pocsolyákat kerülgetett Diószegi István idelent. A dűlőút enyhén kanyarodott, és mikor a vadász az öreg eperfához ért, rókát látott szembe jönni az úton, éppen akkor, mikor a felhők mögül elősütött a nap. A róka még nem vette észre, közeledett, majd nagy ugrással pockot fogott. Az ember lecsúsztatva válláról a fegyvert. Ujja már-már megérintette a ravaszt, de a mozdulat félbemaradt. A vörösfrakkos már egészen közel volt, jól látszottak az esőcseppek, ahogy csillogtak a szőrszálak hegyén. Ennek ellenére nem keltette bőrig ázott róka látványát. Mintha az a parányi földdarab, ahol járt, az örök napsütés birodalma lett volna. Sötétvörös, már-már feketébe hajló volt a rókabunda, a fark meg oly tömött és vastag, mintha már Karácsonyt mutatott volna a kalendárium. Aztán gyanús lett neki valami. Megmerevedett, három lábón állva figyelt. Diószegi István kezében megremegett a fegyver, amint a róka szemébe nézett. Szája kiszáradt, szíve már nem a vadászláztól vert nagyokat. Leeresztette a puskát. A róka még mindig állt. És nézett. Őszinte, gondolkodó szemekkel. Diószegi világosan tudta, hogy ismerős neki ez az étellel telt, emberi tekintet. Homlokát kiverte a veríték. – Apu? Taplószáraz nyelvvel csak nehezen formálta a hangokat, a szó tompán hengeredett elő ajkai közül, a róka pedig kíváncsian elfordította a fejét előbb jobbra, majd balra. Végül lelépett az útról, becsúszott a fűbe, még egy utolsót billentett a farkával, s már sehol sem volt. Diószegi István a sáros földet vizsgálta. Cseppet sem lett volna meglepve, ha emberi nyomokra bukkan, de csak rókacsapákat lelt. Remegő kézzel kiürítette a puskáját, és leült egy kidőlt száraz akácra. – Csodaróka... – motyogta. Ült a fatörzsön sokáig, és a rókára gondolt. Vágyta újra látni. De csak a terepjáró jött a Bogrács Brigád többi tagjával. – Na, volt valami? – tekerte le az ablakot Szűcs Feri, közben azt vizslatta, véresek-e Diószegi kezei. Ártatlan gyermeki tekintete volt, senki se gondolta volna róla, hogy orrvadász. – Sose láttam még ilyen gyönyörűt... – motyogta István. – Mi? Nagy bika? Nagy bak? Nagy kan? – Róka. – Fújd föl! Azt nem lehet megenni! – ezt már a harmadik brigádtag mondta, Kertesi Marci – Na szállj be, tűnjünk el innen, mielőtt a vadór jönne! * Aznap késő délután már a lesen ült, és a Csodarókát várta. Valahol erre kell lennie. Előtte a Szélgöyök kukoricatáblái által közrefogott lucernatarló, mögötte a Harkályvölgyi-erdő. Vonzó hely egy róka számára. Már ha róka egyáltalán... 2 Órült egy gondolat volt, ezt maga is beismerte. Látni akarta megint a Csodarókát. Talán azért, hogy végre meggyőződjön róka voltáról, és megnyugodjon a lelke. A leszálló est keskeny ködcsíkot úsztatott a talaj felett a lucernatarló dereka táján. Gallyazni készülő fácánkakas szólt a les mögött, és Kerkaszegen harangoztak. Nem vette észre, mikor lépett ki a tarlóra a Csodaróka, de egyszer csak ott volt. Ezúttal nem volt benne semmi természetfeletti. Nem volt emberi nézése, nem csillogott a szőre úgy, mint az első találkozásnál. A vadász el is szégyellte magát. Én bolond! Mindenféle hülyeségeket képzelek, miközben ez egy egyszerű róka, semmi több. Az egyszerű róka ezalatt lassan egerészve a les alá ért. Ott megállt. És egyenesen felnézett a vadászra. Csak ezt ne tette volna! Diószegi megborzongott. Megint azok a mélyen emberi szemek! A róka sokáig nézte őt a félelem legkisebb jele nélkül, majd fejét elfordítva hosszasan figyelt a lesen túlra, mintha mutatni akart volna valamit. A vadász megfordult. Szarvasbika állt az erdő szélén. Diószegi izgatottan kapott a távcső után. Az öreg bika fejét lehorgaszva elindult a Szélgöy felé. Amint fordult, látni lehetett hosszú szárú, lombár agancsát, melynek tetején az egykori koronákat villákká zsugorította már az aggkor. Diószegi István mindig is hasonló trófeáról álmodozott, de soha nem volt még ilyen bikához szerencséje. A lövés után a bika rövid vágta után még a lucernatarlón összeesett. – Bronzérmes! Pedig csak villás tízes! – tapogatta meg az agancsot István. Kalapjára tűzte a sebvérrel megszínezett cserlombot, a töretet, a nagyvad vadász győzelmi jelvényét. Leült a földre, hátát a szarvas oldalának vetette. Ezt a bikát a Csodarókanak köszönhette, ezt jól tudta. Sokáig ült lehunyt szemmel, s közben az est képeit látta, felváltva a

szarvast és a rókát. Különös érzés volt, hogy nem kellett kapkodva sietni, menekülni a területről a lövés után, zsigereletlenül az autóba dobni a meglőtt vadat, és a legrövidebb úton eltűnni. Diószegi István lelkét átjárta a mennyei béke. Mikor kinyitotta szemét, már teljesen besötétedt. Zseblámpa fényénél zsigereit. Valahol az éjben kacsaszárnyak fütyültek, s mikor munkája végeztével körbevilágított, rókaszem csillogott a fényben, nem is távol. – Miért? Miért küldted nekem ezt a bikát? Mivel érdemeltem ki? És ki vagy te?...Édesapám?... Vagy az Isten? – kezében megremegett a lámpa, és már hiába próbálta újból megkeresni rókaszem paraszát. Egyedül maradt a bikájával. * Kerkaszeg község temetője dombon fekszik, ahonnan messzire nézhetne a kutató szem, ha a kilátást nem gátolnák új és új dombvonulatok. De Istvánnak így sem esett nehezére elképzelni, hogy Diószegi Jenő lelke könnyen visszatál innen a vadászterületére, ahol oly sokat járt. Jóval nehezebb dolga volt az élőnek, hogy megtalálja a sírt. A temetés óta nem járt ott, és az öreg életének utolsó öt, vagy hat évében nem is beszélt már az apjával, jóllehet szomszédos utcában laktak. Haraggal váltak el egymástól örökre. 3 Némi megnyugvással látta, mikor végre meglelte, hogy húga szépen gondját viselte a nyughelynek. A kő hideg volt, amint a fiú megsimította. Szeretett volna valamit mondani, beszélgetni az apjával, de nem tudott. Szavak helyett emlékek jöttek. Emlékek egy kisemberről, aki éppoly szerényen élt, mint ahogy természetével sem hívta fel magára a figyelmet soha. Odalátzott a temetődombról az Eszti-laposi kockafenyő, ahol először lőhetett az apja sörétesével. És ott jobbra, a báránytilosi templomtornyon túl az a tarlóktól fakó domboldal, amire akácfasor kapaszkodik fel szeszélyesen kanyarogva! Soha nem felejtí el azt a téli délutánt, mikor nyúl ugrott fel előlük a szántásból. Apja kézen fogta, odavezette a nyúl vackához, lehúzta fia kezéről a kesztyűt, és csuklójánál fogva szelíden a földre nyomta a gyermek tenyerét. És a kisfiú érezte a nyúlvacok melegét, az apa szemében pedig szelíd mosoly játszott. – Szeresd és tiszteld a vadat, mert az életét adja a te szórakozásodért! És soha ne válj orvvadászá! Idealista szent ember volt Diószegi Jenő. Hitt szavai erejében, s abban, hogy fia, ha majd felnőve a vadászösvényekre lép, maga is úgy él, ahogy arra tanították. Aztán jött a felnőttkor, az első saját puska, az első sikerek. Jöttek a hasonló korú cimborák. Megrészegették őket a fegyver, meg a vele kapott szabadság. Megalakult a Bogrács Brigád. Az öreg Diószegi először csak a fejét csóválta, később egyre hangosabban korholta sarját. – Nem erre tanítottalak! – Apu, te nem becsületes vagy, hanem hülye! Nem vagyok orvvadász, csak elveszem, ami nekem jár! Éles késként szabdalták lelkét a múltból visszhangzó szavak. Az öreg csak kifordult az ajtón, bicegő alakja eltűnt az estében, és soha többé nem nyomta le a kilincset. A fia dacból szintén nem kereste. Diószegi Jenő délcegnek soha nem nevezhető alakja mintha egyre kisebbé, járása még bicegőbbé vált volna. Egy reggelen lánya talált rá a konyhaasztalra borulva. István haragudott. Úgy halt meg az apja, mint egy ellenség. A temetésre elment azért, de attól fogva igyekezett fejből kiverni még az emlékét is, és ez sikerült, egészen addig a napig, míg nem jött a dűlőúton szembe egy róka... Magasan fekszik Kerkaszeg temetője. És bár a sok feltorlódnó domb gátat szab a szemnek, de akinek van hozzá lelke, jól látja onnan azért sok régi vadászkaland színhelyét. Az Öreg Réteket, a József-majori két jegenyéket, meg a távolban összeölelkező dombok tölgyeseit. Kalapja mellől István levette a töretet, és odaszúrta a virágok mellé. – Azt hiszem, inkább téged illet, mint engem. Mikor újra megérintette a sírt, már nem érezte hidegnek. Meleg volt a kő, mint egy frissen elhagyott nyúlvacok. * Sokszor kereste a Csodarókat, újra meg újra. Átélt hajnalokat, mikor a nap olyan sejtelmes fényel kelt, hogy szinte kézzel tapintható volt az Isten jelenléte. Néha látta a Bogrács Brigádot az utakon autózni. Olyankor beállt a fák közé, hogy ne vegyék észre. Már nem érezte magát közéjük valónak. Az égen libák zajongtak, a pocsolyák tetejét jéggel vontá be a közelítő tél, és ő a Csodarókat várta, s vele egy jelet, valami megvilágosodás-félét. 4 Csak egyszer látta. Este volt már, hazafelé készült, bent ült az autóban, és éppen indítani akarta, mikor huppant a motorháztető, és ott ült rajta a Csodaróka. Benézett az ablakon, elsétált a vadász előtt, a kocsni túloldalán leugrott, és máris jótékonyan elrejtették az alkony árnyai. István kiugrott az autóból. – Ki vagy te? Mit akarsz tőlem? Mond el, vagy adj valami jelet, hogy megértsem! – szinte könyörgött – Mert nem tudom, hogy mi a célod velem! Csend volt akkor már erdőn-mezőn. A Csodaróka soha többé nem jelentkezett. És jöttek jó, meg rossz évek. Áztatta eső és sütötte nap a Göcsej szent halmait, agyagos sárban cuppogott a bakancs, és hó

csikordult a csizmatalp alatt. Bőgő szarvasbika aganca hegyén remegett a fénylő telihold, cserfának dörgölődző vadkan szőréből ezüstpor szitált a lepottyant makkra. Odafent az égen vadmadarak szálltak, idelent a földön emberek jártak. Talán róák is. A Csodaróka nem volt köztük, hiszen dolgát már bevégezte, és István is megértette lassan az üzenetét, ami által jobb emberré vált. A mai napig hisz a Csodarókában, és ha kisétál a kerkaszegi temetőbe, gyakran talál apja sírja körül a porhanyós földön friss rókanyomokat.

(Legyen Zala! pályázat, harmadik díj)

ROZNER ANITA: Téli táj I. – monotípiá sorozat (képzőművészet, első díj)



Forgó Petra

metanoia

mégiscsak sikerült valamit megtartani
a gyerekkori félelmekből abból az időből
amikor a terek még végesek voltak
tudtad mettől meddig lehet szaladni
és megnyugtatót hogy a fákon túl
egy ugyanilyen falu terül el mint ez
spájzzal kutyával macskával tévével
hogy ott is lesz egy főutca templommal a végén
és a petúniák mögött lakó nagymamák
minden házban porcukros fánkkal várják az unokákat
csak azt nem sikerül megértened hogy az alakváltó
szörnyek mikor költöztek fel veled karöltve
hogy minden ágból és gyökérből béklyót fűzzenek

a hely köt történeteiben cipeled szülőfalud
a tavat amiben úszni tanultál és ahova bokáig ástad magad
mert jó érzés földbe süppedni annak a tónak a partján
amit apád más apákkal és saját apjával együtt ásott
hogy legyen egy hely ami összefűz a történelemmel
mert ha borostyánt még nem is láttál a név őriz
és emlékszik helyetted is

a meséidben összezavarsz hogy most borostyán vagy borosán
egyik tó másik völgy ott van a törött szívű forrás
ahova nyolcévesen vittek el először magyarázod
abban az évben születted amikor helyreállították
bicikliztetek ősz volt medvés polár pulcsiba bújtál
és a kulacsokból kiöntöttétek az otthonról hozott
csapvizet hogy forrásvízre cseréljétek
ettől örökké élsz majd
mondogatták a felnőttek
akkor az örökkévalóság még magától értetődőnek tűnt
elég volt annyival foglalkozni a padon egyensúlyozva
nehogy ráess a lánának képzelte tűzpiros falevelekre

ma már bezzeg hiába várnál órákon keresztül
legfeljebb a lusta cseppeket számolgathatnád
látod a forrás szíve se bírta sokkal tovább
úgyhogy maradt a kanapén fekvő nosztalgiazás a gondtalanság koráról
amikor a természet kegyeit természetesnek vehetted
és a falunapi mulatságok gazdagságról árulkodtak
elfelejtetted milyen levegőt kapni
szmog és zajmentesen ha mégis vidékre utazol
a madárcsicsergést először telefonos ébresztőnek hiszed
aztán valahol két körforgalom között már megsejted
hogy a gyökerek és ágak soha nem voltak béklyók

hanem egy újabb lehetőség a növekedéshez
és egy nap bizonyára te is azt fogod kérdezni a fiadtól
amit tőled kérdezett szombat reggelente az apád
mire értél haza fiam és ő majd hamiskásan rávágja az órát

(Legyen Zala! pályázat, harmadik díj)

FODOR DÁNIEL: Körtúra (képzőművészet, második díj)



Purosz Leonidasz
Időutazás

ROBIKA Na, elvileg két átszállásból megvan. Egy Dubai, egy Kuala Lumpur.
EDGÁR Wizzair?
ROBIKA Emirates.
EDGÁR Időben mennyi?
ROBIKA 33 óra.
EDGÁR És cash-ben?
ROBIKA Hétszázezer- valamennyi.
EDGÁR Az igen.
ROBIKA Egyébként elég olcsónak számít. Új-Zéland azért nem a Biatorbágy-külső.
EDGÁR Hát, ja.
ROBIKA Kéne egy búcsúbuli.
EDGÁR Kéne.
ROBIKA Pipacs?
EDGÁR Ne a Pipacs.
ROBIKA Mer’?
EDGÁR Mer’ ott tartozásom van.
ROBIKA Mennyi?
EDGÁR Asszem egy húszas.
ROBIKA Éva Presszó?
EDGÁR Az sima.
ROBIKA Kicsit szar hely.
EDGÁR Ez van.
ROBIKA Nehéz beosztani egy magyar fizut. Nem?
EDGÁR Kurva jó kis trip lesz.
ROBIKA Ne is mondd.
EDGÁR Hát jó utat, bazmeg.

□

EDGÁR Lokira mit mondasz? Elkapják a Honvédot?
ROBIKA Gondolom.
EDGÁR 2.90 van rá. Mondjuk eddig kurva gyengék voltak. De most kibaszták a Husztit.
ROBIKA Mennyivel rakod?

EDGÁR Egy ötössel.
ROBIKA Meghívjalak rá?
EDGÁR Max egy sörre.
ROBIKA Vágod, hogy Új-Zélandon egy sör ilyen öt eurónál kezdődik?
EDGÁR Amúgy mit fogsz ott csinálni?
ROBIKA Hát azért el lehet ott tölteni az időt.
EDGÁR Zalában is el lehet.
ROBIKA Be akarom járni az egész szigetet. Van egy csomó híres gleccser, meg nemzeti parkok, ugye, ott forgatták a Gyűrűk Urát is, meg –
EDGÁR Na figyelj, mondom a tutit: Debrecen–Honvéd hazai, Cagliari–Atalanta mindkét csapat gól és 2,5 felett. Palace–Arsenal iksz. És a csavar: Spezia–Torino félidő iksz, vége vendég.
ROBIKA Mennyit nyerhatsz?
EDGÁR Ötből háromkilencvenöt.
ROBIKA Esély?
EDGÁR Egy a hetvenkilenchez. Hivatalosan.
ROBIKA Azért te értesz is hozzá.
EDGÁR Nem akarunk rakni egy közöset? Egy ezróval mondjuk?
ROBIKA De akkor azt tényleg hadd fizessem én.
EDGÁR Mi az anyádért fizetnéd te?
ROBIKA Hát... Andi említette, hogy –
EDGÁR Jaaaj, Andinak muszáj mindenbe beleugatnia.
ROBIKA Csak azt hittem –
EDGÁR Milanra mit mondasz?
ROBIKA Ott játszik még Ronaldinho?
EDGÁR Ember. Tíz éve visszavonult.
ROBIKA Ja, tényleg.
EDGÁR Behúdom hendibe. Barca megveri a Celtát?
ROBIKA Szerintem igen.
EDGÁR Szerintem meg kiszopnak. Hm. Rakok egy ikszet.
ROBIKA Figyelj, ha legközelebb megyek... mondjuk valami olcsó helyre. Nem lenne kedved jönni velem?
EDGÁR Nem.
ROBIKA De ilyen izé, mondjuk Krakkóba sem?
EDGÁR Nem.
ROBIKA De miért?
EDGÁR Mert munkám van, bazmeg.
ROBIKA Jó, de mondjuk szünetben? Vagy úgy értem, szabadságon?
EDGÁR Lipcse–Dortmund 3,5 felett.
ROBIKA Hallod... Eszembe jutott valami.
EDGÁR Ennyi. Három meccs elég lesz.
ROBIKA Ígérd meg, hogy nem mondod el senkinek.

EDGÁR Mondjad.
ROBIKA Akarsz sok pénzt keresni?
EDGÁR Nem.
ROBIKA Tényleg nem?
EDGÁR De igen, bazmeg.
ROBIKA Akkor ez legyen csak a kettőnk biznisze.
EDGÁR Tehát?
ROBIKA Tényleg ígérd meg.
EDGÁR Fú –
ROBIKA Szóval, ugye, Új-Zélandon fél nappal előrébb leszek.
EDGÁR Igen.
ROBIKA Egyszerű. Én megnézem egy adott meccs eredményét, leírom neked, te megrakod, és felezzük a pénzt.

□

ROBIKA Sőt: legyen tiéd a háromnegyede.
EDGÁR Hát ez tényleg nagyon egyszerű.
ROBIKA Most teljesen hirtelen ugrott be.
EDGÁR És mondd csak, Robika...
ROBIKA Igen?
EDGÁR Ez vajon másnak még nem jutott eszébe?
ROBIKA Passz.
EDGÁR Csak azért kérdezem, mert így azért elég könnyű lenne csődbe vinni a fogadóirodát, nem igaz?
ROBIKA Azért mondom, hogy ez maradjon a kettőnk biznisze.

□

EDGÁR Robika, bazmeg, nem vagy időutazó!
ROBIKA Azt tudom.
EDGÁR Figyelj, apád Angliában tanít, ugye?
ROBIKA A Cambridge-en.
EDGÁR Na. Az is másik időzóna.
ROBIKA Tényleg.
EDGÁR Szoktatok telefonálni?
ROBIKA Ritkán.
EDGÁR És rendszeren tudtok beszélgetni, vagy kell várni egy órát, amíg halljátok, mit mondott a másik?
ROBIKA Hát –
EDGÁR Nyilván rendszeren beszéltek.
ROBIKA Fogjuk rá.

EDGÁR Na, várj. Mi megy a tévében?
ROBIKA ZTE valami „GYI” ellen.
EDGÁR Mi játszunk a Gyirmóttal. Mennyi az állás?
ROBIKA Null-null. Mindjárt félidő.
EDGÁR Hívd fel apádat, és kérdezd meg, hogy mennyi lett a vége.
ROBIKA Jó, hagyjuk a faszba.
EDGÁR De miért hagynánk?
ROBIKA Felfogtam: hülye vagyok.
EDGÁR Na, próbáljuk ki! A kedvemért.
ROBIKA Nem akarom zavarni apát.
EDGÁR Ha lenne gyerekem, én simán örülnék, ha felhívna csak úgy.
ROBIKA És mit mondjak neki?
EDGÁR Hát, hogy szevasz, fater, mi a helyzet, mit játszottunk a Gyirmóttal?
ROBIKA Nem néz focit.
EDGÁR Attól még le tudja csekkolni a neten.
ROBIKA Olyan erőszakos vagy.

□

ROBIKA Szia, apa! Figyelj... Neeem, Nietzsche most anyánál van. Tudod, szerdán ivartalanították, úgyhogy... Igen...
EDGÁR A meccset kérdezd!
ROBIKA Hát, vasárnap indulok. Dubai-ban, aztán meg Kuala Lumpurban. Most az Edgárral vagyok. Ő is üdvözlöl.
EDGÁR Nézze meg a neten!
ROBIKA Apa... Te most gépnél vagy?
EDGÁR Telefonon is meg tudja nézni!
ROBIKA Csak annyi, hogy meg tudod nézni nekem esetleg egy focimeccs eredményét?
Apa... Ez most csak egy játék, légy szíves.
EDGÁR Nézi?
ROBIKA Zalaegerszeg és...
EDGÁR Gyirmót.
ROBIKA Gyirmót.
EDGÁR Na?
ROBIKA Köszönöm szépen! Veled minden rendben? Jó idő van kinn?
EDGÁR Na, mit mondott?
ROBIKA És annyi még, hogy valamikor hívd majd fel anyát is.

□

ROBIKA Nyugi már.
EDGÁR Mit mondott?

ROBIKA Működik. Három–nullra nyer a Gyirmót.
EDGÁR Ezen a meccsen.
ROBIKA Aha.

□

EDGÁR Ezt most játsszák két méterre innen. Egerszegen van a meccs.
ROBIKA Érdekes.
EDGÁR Nézze már meg újra.
ROBIKA Oké. Persze.

□

EDGÁR Szerintem az történt, hogy –
ROBIKA Szia, apa. Megint Róbert vagyok. Mondj még nekem valamit erről a Zalaeger-
szeg–Gyirmót-mérkőzésről.
EDGÁR Például kik lőtték a gólokat?
ROBIKA Pszt!

□

ROBIKA Köszönöm. Várunk haza. Szia. A Gyirmót csatára mesterhármast szerzett.
EDGÁR Melyik?
ROBIKA A Tóth Kristóf.
EDGÁR Kicsoda?
ROBIKA Most hozták fel az ifiből.
EDGÁR Ember. Tök utolsó a Gyirmót.
ROBIKA Ettől szép játék a futball.
EDGÁR Címeres hülye vagy te, Robika.
ROBIKA Nekem le kell lépnem. Figyelj, ez egy hosszú távú projekt. Lehet előben fogad-
ni, ugye? Teszek rá egy húszast.
EDGÁR Magunk ellen? Egy húszast?
ROBIKA Hát, figyelj. Én megértem azt is, ha nem fogadsz a Zete ellen. Pénteken Pipacs!
EDGÁR De mondom, hogy ott –
ROBIKA Akkor péntek!

□

EDGÁR Várjál már, bazmeg! Angliában pont, hogy eggyel korábban van!

(Legyen Zala! pályázat, második díj)

Sebő József

Deák igaza

Szalon, biedermeier ízlésben. A kormány ülésterme. Kilenc szék egy kerekasztal körül. Néháynak már nincs gazdája. A falon nemzeti lobogó.

A kormánytagok gyülekeznek, indulatosan, élénk gesztusokkal beszélgetnek, majd helyet foglalnak az asztal körül: Batthyány Lajos, Kossuth Lajos, Széchenyi István és Deák Ferenc, Az előtérben Batthyányné – nemzeti viseletben – és Deák Ferenc beszélgetnek.

BATTHYÁNYNÉ (rendet rak az asztalon, majd a mellette álló férfihez fordul) Mondja, Deák uram, muszáj maguknak folyton folyvást ülésezni? Tegnap éjfélkor hagyták abba, s most megint folytatják? Igaz, hogy rövidesen a nádor is eljön?

DEÁK Kedves Batthyányné, azt hiszem, az egész kormány nevében csak köszönhetem a jóltartást, hiszen az ön háziasszonyi közreműködése nélkül már bizonyára éhen haltunk volna. Milyen szerencse, hogy kegyed már ismeri az angol szendvicset, s így nem kell felállanunk a kormányasztaltól.

Bécsből valóban fontos memorandum érkezhett. István nádor bejelentéséből mindenképpen erre lehet következtetni. Mostanság Bécsből semmi jó nem jön, nem is jöhet. Radeckzy győzött Itáliában, így az udvar Innsbruckból visszaköltözhetett Bécsbe, s most egyre nyíltabban azon mesterkedik, hogyan veheti vissza, amit áprilisban megadott.

BATTHYÁNYNÉ Márciusban oly reményteljesnek tetszett minden. Amiért évekig fáradoztak, szinte egy szempillantás alatt megvalósult: független magyar minisztérium, közteherviselés, jobbágyfelszabadítás, unió Erdéllyel... Most meg: csupa ráncos homlokú, aggódó tekintetű férfi jön velem szembe. Mintha Kőlcsey nemrég megzenésített Himnuszát hallanám: *Szánd meg, isten, a magyart...*

Belép István nádor. Minden szem részegeződik. Komor arccal az asztalhoz lép. Batthyányné kimegy.

ISTVÁN NÁDOR (lakonikus hangon) Őfelsége tegnap futárral államiratot küldött hozzám. De mondanm sem kell, ennek a Wessenberg miniszterelnök által aláírt államiratnak az elkészítésébe sem őfelsége, sem az udvar nem avatott be.

Ebben az államiratban felfüggesztetnek az áprilisban hozott törvények, mivel a birodalom fenntartására alkalmatlannak nyilvánítatnak; a magyar minisztérium által követelt had-és pénzügyek újra Bécsben, a birodalom fővárosában, a bécsi kormány kezében tételnek le! Továbbá Jellasics báró, a magyar minisztérium kérése ellenére, jogaiba visszahelyeztetett.

Továbbá őfelsége megvonta tőlem a törvények aláírásának jogát.

Még egy dolgot kötelességem a minisztérium tudtára adnom: Esterházy Pál, mint a király személye körüli miniszter (az egyik üres székre mutat), az uralkodói leiratot megismerve, Bécsben azonnal megírta lemondását. Eötvös József báró (a másik üres székre mutat) ugyanezt tette, majd Németországba, nővéréhez utazott.

A döbönt csendet először Batthyány töri meg.

BATTHYÁNY Ez ultimátum! A magyar kormány arra szólíttatik fel, hogy önként adja fel az áprilisi törvényekben foglalt különállását, az alkotmányosságot...

DEÁK Mi lesz Magyarországgal... a felelős magyar minisztériummal?... Hiszen a törvényeket őfelsége saját kézjegyével szentesítette, sőt esküvel erősítette meg... Jellasicsot a bécsi kormány a magyar minisztérium beleegyezése nélkül nem helyezheti vissza a báni méltóságba.

BATTHYÁNY *Hosszas csend után indulatosan.* Öngyávaságból visszalépni? Soha! Az önrendelkezés joga minket is megillet.

Márciusban néhány nap alatt századokat éltünk meg. Európa lelkét a szabadság álmai villanyozták fel. A zsarnoki rendszerek órák alatt omlottak össze, csak az orosz birodalom maradt érintetlen, féltékenyen őriztetve szuronyok százezrei által. Európa népei a szabadság jegyében olvadtak egybe. Bécsből azonban az elmúlt hetekben csak ígéretet kaptunk, mert amit adtak jobb kezükkel, azt a ballal visszavették; játszanak velünk, a reakció taraja ismét megnövekedett.

Természetesen tudom, Bécsnek fáj, hogy Magyarország felett nem rendelkezhet a régi módon. Ófelsége, mindannyian tudjuk, beteg, könnyen befolyásolható. A körülötte állók ezt használják ki.

KOSSUTH (*indulatosan*) Eb ura fakó! Vagy megadás, vagy önvédelmi háború! Az udvar szándékai nyilvánvalóak. Attól félnek, hogy ha Magyarországot csak a király személye köti össze a birodalommal, elvesz a biztonságuk; túlságosan hosszú pórázra engedték a magyarokat.

Napnál is világosabb, hogy a kamarillától semmi jót nem várhatunk, legfeljebb ideigóráig tartó hitegetést...*(nyomatékosan)* Fel kell készülnünk a nemzeti érdekek megvédésére!

Délen a horvátok és a szerbek lázadoznak. Azt terjesztik, hogy mérgezett a magyar szabadság asztaláról vett falat. Könnyű kitalálni, honnét tüzelik őket! Ezek a fensőbb helyekről támogatott, sőt egyenesen szított mozgalmak valódi célja nem kevesebb, mint a frissen szerzett szabadság elfojtása. A bécsi kormány nemcsak cimborája, hanem felbujtója is ezeknek a fondorkodásoknak.

Értesüléseink szerint Jellasics, a szlávok kardja fegyverkezik, hadba szólította a horvátokat.

Európában már mindenütt leverték a forradalmakat. Bécs azt hiszi, most rajtunk a sor.

BATTHYÁNY Ne folytassa, Kossuth uram! A nemzet külső segítségre nem számíthat. Fel kell készülnünk a nemzet önös érdekeinek védelmére. A francia konvent mintájára el kell rendelnünk az önkéntes nemzetőrség felállítását.

Ez azonban kevés. Nemzeti hadsereg van szükség! De ennek felállítása előtt a lehető legsürgősebben meg kell erősíteni a Dráva-vonal védelmét. Amíg megszervezzük a hadsereget, önkénteseket küldünk a Drávához. Ha kell, a teljes különválást is felajánljuk a horvátoknak. Talán ezzel meg tudjuk békíteni a bánt. Feltéve, ha ő is, meg Bécs is úgy akarja.

DEÁK (*indulatosan*) Hadsereget állítani? Miből és mikor? Jellasics két hét alatt ideér. A mi katonáink külföldön szolgálnak. A nálunk állomásozó alakulatok meg olaszokból, csehekből, osztrákokból állnak. Kaszával-kapával nem lehet reguláris hadsereg ellen harcolni!

Külföldi segítségben nem reménykedhetünk. Európában végzetesen egyedül vagyunk. S ne feledjük, a hátunkban ott a fagyos orosz birodalom. A cár despota, a változtatásnak még a gondolatától is fél. Nem kell sokáig kérlelni, hogy a szorult helyzetben lévő türannoszok segítségére siessen! – Ha fegyvert ragadunk, ha Kossuth után megyünk, a muszka Pesten fogja itatni a lovat!....Vigyázzunk, nehogy nekünk is Rodosto legyen a sorsunk.... Láttunk mi már ilyen szeleket, mondja Cicero. Ne legyünk szalmaláng-természetűek! Majd Ausztria is megjuhászodik: meg fog egyezni velünk.

Döbbent csend

BATTHYÁNY Európa szimpátiája most velünk van...

DEÁK (*nyugodt, kimért hangon*) Hathatós segítséget nem tudnak adni. És ne feledjék, uraim, Magyarország ügyei külföldön intéztetnek el. Az európai status quo érdeke az, hogy a Habsburg-birodalom fennmaradjon, és nem hagyja, hogy a magyarok kiszakadjanak belőle. Ha kell, feláldoznak bennünket. Nekünk nem elválni kell, hanem helyzetünket megerősíteni, s ha gazdaságunk, műveltségünk példa gyanánt szolgál, akkor politikai statusunk is megerősödik, és a csatolt részek nem elszakadni akarnak tőlünk, hanem éppenséggel hozzánk tartozni.

KOSSUTH (*indulatosan*). Az ön gondolatai nagyon nemesek, kedves Deák uram, de itt és most a Dráva-vonal védelméről van szó. Ha Jellasicsot készületlenül fogadjuk, s lábaihoz járulunk, saját magunk vágjuk el a függetlenség szálait. (*Hosszas szünet után*) Ennél a királyi leiratnál nagyobb politikai bűnt nem mutathat a história... A szentesített törvény semmi? Ennyit ér a király esküje? ... Magyarország szűnjék meg önálló ország lenni, és német miniszteriumok által Bécsből kormányoztassék? Magyar vitézeink továbbra is itáliai népek szabadságának elnyomására használtassanak, mint eddig? Minket pedig idegen zsoldosok tartsanak ígában, mint eddig? És legyünk továbbra is gyarmat, hiányra, nyomorúságra kárhóztatva, mint eddig?

Ez a felelet igazságos kívánalmainkra, ez a hála hűségünkért, a dinasztiahoz való ragaszkodásunkért? A kamarilla halogatással akarja hazánkat elveszejteni.

(*Körbetekintve*) Én talpra állítom a hazát!

DEÁK (*maga elé meredten*) Most már miként lehessen én azon hatalomnak minisztere s eszköze, mely hazám ellen folytat háborút? Európával nem szállhatunk szembe. A felségsértés bűnét semmiképp sem szabad magunkra vállalni. Nem szabad háborúba vinni az országot. Nem erre esküdtünk! Az udvar most kakaskodik, de csak idő kérdése, hogy beadja a derekát – és ki fog egyezni velünk.

KOSSUTH (*a magánál hordott sétabotot fel-felemelve*) Az események logikája most háborúba kényszerít bennünket. Egyre inkább úgy érzem, forradalmárokra kell válnunk, s bizonyára nem egy lesz közülünk, aki azon fog csodálkozni, miként válhatott azzá, pedig – nem tehetett egyebet.

Én paktálok... akár az ördöggel is, de Béccsel és a dinasztival soha! Az udvar intrikáit tapasztalva megérlelődött bennem: nem halogathatjuk tovább a szabadcsapatok szervezését.

Nincs más út, mint felkészülni a harcra! (*Ekkor botját fenyegetően felemeli, a belé rejtett tör hirtelen kicsúszik, és röptében a falba szegeződik. Mindenki a tört nézi.*)

KOSSUTH Jó jel; arra van Bécs!

BATTHYÁNY A fölség szavát adta...

KOSSUTH (*Batthyány szavába vágva*) Kedves Louis, az ön jóhiszeműsége csak megkönnyíti az osztrák kamarilla ravaszságának és kétszínűségének játékát. Vég nélküli munka lenne felsorolni azokat a cselszövő módokat, melyekkel rászedték, hogy akarata ellenére szolgáljukká tegyék. Hízalgés, képmutató hálanyilatkozatok, hamis ígérek, sugdosások, nyájaskodások, hazudozások... És ön nagyon magas lelkiüreltel bírt, hogysem e taktika őszinteségében kételkedjek, és annak szálait széttépje.

Nem hitte, hogy a kamarilla oly örült játékot merjem játszani, hogy az esküt tett beteg uralkodót szószegésre kényszerítse, ahelyett, hogy alattvalóit jogos kívánságaik időszerű teljesítésével boldogítsa. (*Indulatosan fel-alá járkál, miközben hangja még inkább fölforrósodik*) Az udvar büntetlenül tiporhatja lábai alá a törvényes jog elismert elveit?! Nem, uraim, minden nemzetnek joga van megvédenie önmagát – (*nyomatékkal*) bármely külső ellenséggel szemben.

SZÉCHENYI (*mindenkit megdöbentően hisztérikus rohamot kap. Kezét időnként az égre emeli*)

A végzet óráit éljük, és mindennek én vagyok az oka... Ausztria és Magyarország kibékítése lehetetlennek látszik... Én kezdtem ezt az egész ribilliót. Bár ne tettem volna! Magyarország örvény mélyébe zuhan, vagy örült forradalmárok, Robespierre-ek kezébe kerül, vagy meghódítatik Oroszországtól. Magyarország ily végveszéllyel fenyegettetik, s mindaz, amiért éveken keresztül dolgoztunk, összeroskad, és romba dől... Minden elveszett. A fáklya, melyet a reformok jegyében gyújtottam meg, a lángok martalékává teszi az országot. Kínok és gyötrelmek tengerét látom! (*Végül elfúló hangon, görcsbe rándulva ül le.*)

Az általános megrökönyödésből először Kossuth tér magához.

KOSSUTH Uraim, a Habsburgok most olyanok, mint a kivert ordasok, akik vissza akarnak ólálkodni az elveszett birtokra. A dinasztától őszinte választ nem kaphatunk, noha a királynak az lenne a dolga, hogy az országot *(a szót megnyomja)* csorbíthatatlanul megtartsa.

(Többen nem túl lelkesen) Helyes! ...Helyes!

BATTHYÁNY (megfontoltan) Őfelsége minisztériuma leköszön; mostantól a fegyvereké a szó.

A miniszterek szedelőzködnek, sorra távoznak.

KOSSUTH *(villámló tekintettel az ajtóban feltűnő Széchenyihez)* Ön a feleségét és a családját Cenkre menekítette. Vigyázzon magára! Én nem kímélem azokat, akik ellenünk támadnak. **SZÉCHENYI** *(epésen)* Maga olyan, mint a guillotine mellett őrködő Robespierre.

DEÁK Uraim, csak egy út, az alkotmányosság útja járható. Ha nem így teszünk, az anarchia szörnyei uralkodnak el rajtunk, és ismétlem, a muszka itt, Pest-Budán fogja itatni a lovát... Bár ne lenne igazam...

A fény kialszik.

(Legyen Zala! pályázat, második díj)

Barta Erika Odett: Élet a zalai nádasban (Harmadik díj)



Lackner László

Vizsla-parki éjszaka

Egyfelvonásos dráma

1. KÉP:

Egy szerényen berendezett lakás nappali szobája. A bútorzat egyszerű, látszik, hogy összeszedett egyedi darabokból áll. A tv régi típusú. A szoba közepén, a hátsó fal előtt franciaágy. Balra ajtó a kisháló felé. Jobbra az előszoba látszik, a bejárati ajtóval. A lakásban rend van és sok a virág.

ADÉL (Harminc év körüli asszony. Lenge köpenyben, kis műanyag öntözőkannával locsolja a virágokat. Csengetés hallatszik az előszoba felől. A nő odakapja a fejét, de miután nem várt senkit nem siet, még két virágot megöntöz, aztán kimegy. Kinyitja az előszoba ajtaját)

FÉRFI I. (Belép. Jó megjelenésű, jól öltözött, harmincöt év körüli ember. Otthonosan mozog) Szevasz. (Belép a nappaliba)

ADÉL Szervusz. (Követi)

FÉRFI I. (Leül egy fotelba. Belső zsebébe nyúl és elővesz egy borítékot) Elhoztam a pénzt. (Leteszi a dohányzó asztalra) A gyerekek?

ADÉL (Áll a szoba közepén, olyan esetlenül, mintha ő lenne a vendég) Már alszanak.

FÉRFI I. Akkor azt hiszem nem zavarom őket.

ADÉL (Gúnyosan) Ne is zavar!

FÉRFI I. Ötezer forinttal többet kapsz ezután, fizetés-emelést kaptam.

ADÉL (Ránt egyet a vállán, hallgatnak)

FÉRFI I. Hogy vagytok?

ADÉL Jól. (Hallgat) És ti?

FÉRFI I. Hát, ... mi is megvagyunk ... Az iskola?

ADÉL Rendben.

FÉRFI I. Milyenek Lackó jegyei?

ADÉL Kapott egy hármast rajzból, egy ötöst matekból és van két négyese magyarból.

FÉRFI I. Olyan, mint én. Mindig utáltam rajzolni, de a matek felvillanyozta a fantáziámat. Teljesen ráám ütött.

ADÉL Rád. (Szünet) Holnap szülői értekezlet lesz. Nem akarsz eljönni?

FÉRFI I. Nem, sajnos nem tudok. Az amerikai cégtől jönnek ellenőrizni, és sokáig el fog tartani.

ADÉL A gyerekeidre már egy köszönésnyi idő sem jut. Hiába, ez a fontos emberek sorsa ... Vagy a barátnőd tiltotta meg?

FÉRFI I. Megint gúnyolódsz. Tudod, hogy amint tehetem, eljövök hozzájuk.

ADÉL Nem tudom! Idefutsz, két percre, öt percre, aztán elrohansz.

FÉRFI I. Rengeteg elfoglaltságom van, amióta más munkakörben dolgozom...

ADÉL Amióta főmérnök, és üzemvezető lettél a híres Flextronicsnál. Nem veszed észre, hogy állandóan ezzel dicsekszel?

FÉRFI I. Ugyan! Én?

ADÉL Igen, te! Amíg ott dolgoztál mellettünk az üzemben, addig szerény voltál és közvetlen. Két év óta felülről nézel a volt munkatársaidra. Rám is.

FÉRFI I. És most az fog következni, hogy pedig örökké hálával tartozom neked, amiért vállaltad az otthoni többletmunkát és elvégezhettem melletted a műszaki egyetemet. Századszor, ezred-szer is újra mondom: köszönöm, köszönöm és köszönöm.

ADÉL (Járkálni kezd) Sokszor elmondtam már neked, de nem tudom elégszer, hogy végre megnyugodjak ... Kegyetlenül becsaptál, kihasználtál, átvertél. Én itthon güriztem a két gyerek mellett, gondoskodtam rólad is, te meg tanulás közben szerelmes mámorban úszva szövögetted új életed álmait a szeretőddel. Hazajöttél kielégülve, boldogan és még csak nem is köszöntél. Én marha azt hittem, hogy a tanulás dobott úgy fel, még örültem is ... (Rövid ideig hallgat) Lemaradtam tőled, hogy aztán te találhass magadhoz, méltó társat ... Mérnökházaspár! Mindjárt elhányom magam.

FÉRFI I. Nem illetünk össze ... Én megértelek téged, mert a magad módján igazad van, de hidd el, így kellett lennie.

ADÉL A magam módján. Úgy érted, a magam primitív módján ... Még, hogy így kellett lennie! Ezt úgy értsem, hogy egy munkásnőnek nem jár mérnök férj, igaz?

FÉRFI I. Nézd, ebben úgysem tudunk közös nevezőre jutni soha. Hagyjuk az efféle témákat én nem akarok veszekedni veled ... Kérlek, bocsáss meg és próbáljuk a körülményekhez képest elviselhető hangon megbeszélni a dolgainkat.

ADÉL Nem beszéllek veled elviselhető hangon? Még csodálkozol? Ahogy visszagondolok közös életünkre, csak az jut az eszembe, hogy hazudtál ... állandóan hazudtál. Becsaptál az állítólagos londoni kiküldetésnél, mert már akkor vele utaztál el flörtölni. Becsaptál az elvesztett százötven ezer forinttal, mert neki vettél belőle irhabundát és egyáltalán becsaptál az egész szemérmelen kapcsolatoddal, mert nem volt bátorságod elém állni, hogy bevalld, mást szeretsz. Ha én véletlenül nem kapcsolom be azt a rohadt diktafont, és nem hagyom ott a szobában, talán soha sem buksz le. De hát meghallottam nevetségesen érzélgős szerelmi vallomást és az azt követő szeretkezésetek artikulálatlan vinnyogásait, soha nem jövök rá, hogy mit művelsz velem. Mert én egy ilyen hülye, naiv liba vagyok, aki elhiszi, hogy egy férfinak hetekig nem kell a feleség-

ge, mert úgy kiszipolyozza a tanulás... És mindezek tetejében egy kiéhezett pillanatodban végre hozzám nyúlsz, és még fel is csinálsz.

FÉRFI I. Bánod, hogy van még egy gyereked?

ADÉL Nem bánom, mert nagyon szeretem. Csak azt sajnálom, hogy te vagy az apja ... Hogy tudsz te így élni, mondd? Visszagondolva az életünkre, nem ez volt az egyetlen, amikor csúnyán átvértél.

FÉRFI I. (Megrántja a vállát) Vannak olyan helyzetek, amikor... Hagyjuk, úgysem tudlak meggyőzni. Te úgynevezett tisztának születél, neked sohasem kell hazudnod.

ADÉL Nem, mert nem keveredek kétes helyzetekbe.

FÉRFI I. Csak más keveredik miattad, igaz? Más pasasnál nem gond, ugye. hogy átver valakit, hogy hazudozik?

ADÉL Az csak rá tartozik. Vagy rendezi maga körül a dolgokat, vagy...

FÉRFI I. Látod, azért te sem vagy makulátlan! Kétes helyzetben tengődő szeretővel hetyegsz. (Hirtelen vált) Mi van a kicsivel?

ADÉL Semmi különös, csak nem szeret óvodába járni. Mindennap sírva hagyom ott.

FÉRFI I. Ajjaj ... Eszik rendesen?

ADÉL Úgy kell beletukmálni az ételt.

FÉRFI I. Én sem szerettem enni, az anyám állandóan tömte belém azokat a patikaízű, undorító étvágy-gerjesztőket, amiktől még jobban megutáltam a főzeléket ... Nem kell kínozni a srácot. Nézz rám! Alig ettem valamit kölyök-koromban és mi lett belőlem? (Csend) Gyere ülj le, úgy idegesít, ha álldogálsz.

ADÉL (Leül a férfi közelében lévő fotelra) Be szeretném íratni Lacit zeneiskolába. Azt mondta az énektanárnője, hogy nagyon tehetséges, lenne értelme.

FÉRFI I. Helyes. Ha már én nem tanulhattam zenét, mert nem volt rá sem lehetőségünk, sem pénz. Legalább a fiam hadd járjon zeneiskolába.

ADÉL Zongorázni szeretne.

FÉRFI I. Rendben van. Ha az a vágya, hát legyen!

ADÉL Elég drága egy pianínó, még használtan is. Tudnál segíteni?

FÉRFI I. Persze ... Megbeszéljük. Nem mondom meg otthon, hogy emelték a fizetésemet. Rám mindig számíthatsz... És nem használtat, a fenét! A gyerek megérdemel egy újat. (Mégfogja a nő kézfejét)

ADÉL (Elhúzza a kezét) És van még valami. Nagyon szereti a Tantermi színházat, amit a Hevesi Sándor színház fiatal művészei mutatnak be az iskolában. Szeretne színházbérletet. Besegítesz?

FÉRFI I. (Nagy slunggal, és gesztussal) Persze. Ha már engem soha nem érdekelt a színhát, legalább a gyerekeknek adjuk meg!

ADÉL Jó, akkor intézem.

FÉRFI I. (Bizalmasan kezd beszélni) Oké... Figyelj! Nagyon bánt, hogy néha nem találjuk meg a közös hangot egymással ... Mostanában elég gyakran kiborulok, nem jól mennek körülöttem a dolgok.

ADÉL Bent?

FÉRFI I. Á, bent császár vagyok.

ADÉL Hát akkor?

FÉRFI I. Otthon.

ADÉL Otthon?

FÉRFI I. Valahogy semmi sem stimmel. Örökös feszültségben élek. (Csend) Furcsa, hogy neked erről beszélek és tudom, hogy nehéz megérteni, mert nem hétköznapi figura vagyok, de...

ADÉL (Figyel rá, de nem reagál. Mintha várna valamit)

FÉRFI I. Nézd, nekem te még mindig nagyon fontos vagy... Nem csak a gyerekek miatt.

ADÉL Ugyan.

FÉRFI I. De tényleg. (A nő felé fordul és kezével felemeli az arcát) Néha olyan nagyon hiányzol. Az emberből nem mosódnak ki azok a tiszta, felszabadult pillanatok, amiket a bécsi, párizsi kempingben, vagy Lovranban abban a kis lakosztályban éltünk át.

ADÉL (Elhúzódik tőle) Én kiirtottam magamból azt a múltat. Rám ne számíts, hogy együtt fogok nosztalgiázni veled.

FÉRFI I. Tudom, hogy nagyon haragszol rám. Kérlek bocsáss meg! Nagyon szeretnék kiengesztelni. (Feláll és átül a nő foteljának karfájára) Én most meg akarlak csókolni.

ADÉL Ne! Hagyj! (Elhúzódik)

FÉRFI I. (Megsimogatja az arcát) Nagyon hiányzol. Te, csak te vagy. Senki sem pótolhat.

ADÉL Ne próbálkozz, nem vagyok alkalmi kurvinca.

FÉRFI I. Jaj, ne bánts! Elég a bajom.

ADÉL Ne színészkedj!

FÉRFI I. Nem színészkedek. Kár, hogy nem értesz meg.

ADÉL Mi a bajod? Új, fiatal feleséged van, aki szellemileg is partnered tud lenni. Elmondtad, hogy remekül főz. Nyilván az ágyban is csodákra képes. Ezt nevezitek ti férfiak boldogságnak, nem?

FÉRFI I. Boldogság! Amikor az ember benne él, nem veszi észre. Csak amikor elszállt, megszűnt, akkor döbben rá, hogy az a hétköznapi, könnyed létezés, az volt a boldogság. Én azt már soha nem fogom újra elérni. Ezt csak veled éltem át.

ADÉL Ja. Te egy közveszélyesen önpusztító fajta vagy. Nem jó veled közös sorsba keveredni.

FÉRFI I. Ha legalább elérném egyszer, hogy többé nem utálsz ... és néha idemenekülhetnék hozzád. (Próbál a nőhöz bújni)

ADÉL Nem. Hagyj békén. (Elhúzódik tőle)

FÉRFI I. Szükségem van rád. Hát nem érted?

ADÉL Engem végleg eljátszottál.

FÉRFI I. Bocsáss meg! (Közelebb hajol hozzá) Engedd, hogy idebújjak hozzád!

ADÉL Nem!

FÉRFI I. (Átöleli szorosan) Hadd érezzelek egy kicsit. Az illatodat akarom!

ADÉL Mit képzelsz? (Próbál szabadulni) Nem érzed, hogy milyen nevetséges vagy?

FÉRFI I. Nem bánom neved ki, alázz meg, mondd amit akarsz, csak ne lökj el magadtól. Kell, hogy egy kicsit érezzem a közelségedet.

ADÉL Teljesen kiborítasz. Elküldelek, menj el!

FÉRFI I. Ne! Ne! Kérlek, ne! ... Ilyen gyönyörű melle nincsen senkinek sem ... (Odanyúl) Ezek a kislányos drága halmocskák!

ADÉL Hagyj! (Elhúzza a férfi kezét és megigazítja a ruháját)

FÉRFI I. Megőrülök érted!

ADÉL Ne hazudj!

FÉRFI I. Nagyon kívánlak. (Átnyalábolja a nőt és felemeli, közben csókolgatja)

ADÉL Tegyel le! (A nő nem határozott, mintha tétovázna)

FÉRFI I. (Leteszi a franciaágyra) Értsd meg, odavagyok érted.

ADÉL (Próbál szabadulni). Engedj el!

FÉRFI I. (Ráfekszik és térdével feszíti szét a nő combjait) Ne légy ilyen kegyetlen, hiszen te is akarsz. Valld be, hogy neked is kell!

ADÉL Ne!... Mindig ilyen voltál, erőszakos és követelőző. Most milyen alapon gondolod?

FÉRFI I. Akarlak, mert szeretem a testedet!

ADÉL A testem nem kiadó. (Pofon vágja és kiszabadítja magát) Nem fogsz megerőszkolni! ... Mi ütött beléd, hogy idejössz, lerohansz és szeretkezni akarsz velem? Otthon kiéheztettek?

FÉRFI I. (Ül a franciaágyon) Persze, nekem nem, de annak a részeges művezetőnek, annak a ... mittudomén hogy is hívjáknek odaadod magad, mi? Én nem érek annyit, mint az a félművelt nő ember?

ADÉL Én azt a kapcsolatot már rég lezártam, és egyébként sincs semmi közöd a magánéletemhez.

FÉRFI I. Nincs? ...Igenis van. A gyerekeket te neveled, tudnom kell, hogy milyen erkölcsi közegben élnek.

ADÉL Te beszélsz erkölcsről?

FÉRFI I. Nézd, ha nem találom megfelelőnek a magánéletedet, elvetetem tőled a gyerekeket

ADÉL Elveteted? És mit kezdesz velük?

FÉRFI I. Átveszem a nevelésüket.

ADÉL Te! Meg az a pipiskedő úrilány? Ide figyelj, míg együtt voltunk minden rám hárult, te nem törődtél velük. Beültél a szétnyuvasztott, öreg foteledbe és minden sportközvetítést végignéztél, amíg el nem aludtál, aztán téged is lefektettek... Menj el innét, húzz el de gyorsan, mert...

FÉRFI I. Na, jó. Persze. Túlzásokba estünk... De azért hidd el, hogy nagyon nem helyes, ha az ember a munkahelyén létesít kapcsolatokat.

ADÉL Mi az, hogy kapcsolatokat?

FÉRFI I. Na jó, egy kapcsolatot. Semmit nem változtat a lényegen. Pláne, ha az illető a dolgozó nő munkahelyi vezetője.

ADÉL Most aztán tényleg menj!

FÉRFI I. De ugye nem igaz, hogy érdemtelenül kaptál fizetésemeléseket, meg jutalmakat?

ADÉL Aljas vagy.

FÉRFI I. Beszélük. Én semmit nem állítottam, csak érdeklődő hangon kérdeztem.

ADÉL Eltűnsz végre a fenébe!?

FÉRFI I. Kérlek. (Feláll) Még csak annyit szeretnék közölni veled, hogy a jövő héten összeházásodunk.

ADÉL A ti dolgotok.

FÉRFI I. És ... két hónap múlva gyerekünk lesz. Majd mondd el a srácoknak is, jó?

ADÉL Majd te megmondod. Ez a te mocskos magánügyed.

FÉRFI I. Jó, majd én megmondom.

ADÉL Szóval ezért rohantál le, ezért kellettem volna így alkalmilag... otthon már kapuzárás volt ... Hát tudod, nagyon jó, hogy már réges-régen kigyógyultam belőled... Iszonyúan aljas és számító vagy...

FÉRFI I. Na, megyek. A gyerekeket csókolom, majd jövök hozzájuk ... Ja, közben gondolkodtam. Nem hiszem, hogy akarnék venni pianínót, az túl nagy kiadás. A gyerek tanuljon furulyázni, az is nagyon szép hangú szerszám. Talán vasárnap elnézek a gyerekekhez. Na, Pá! (Kimegy)

ADÉL (A férfi után megy, bezárja az ajtót. Visszajön a szobába, leveszi a köpenyét és lefekszik). Úristen, de fáradt vagyok, teljesen kikészített. (A gyerek-szoba felől nyöszörgés hallatszik. A nő felugrik, bemegy a kisszobába. Rövid idő múlva visszatér, lefekszik. A fény negyedére csökken. Nagy csend van. Elsötétedik a kép.

2. KÉP:

A bejárati ajtó felől csengetés hallatszik. A kép félig világos lesz. A nő felkel, magára kapja a köpenyét és kimegy. Amíg megy, a fény újra felerősödik. Ekkor látni, hogy a bejárati ajtó előtt egy férfi áll).

ADÉL Ki az?

FÉRFI II. Én, (Suttogva, visszafogva beszél)

ADÉL Kicsoda?

FÉRFI II. Én vagyok drágám, engedj be!

ADÉL Megörültél, ilyenkor? Megmondtam, hogy ne gyere többet.

FÉRFI II. Engedj be! Beszéltem a feleségemmel.

ADÉL (Ingerülten) Eh! Ilyen már többször volt, nem érdekel. Menj el és hagyd aludni!

FÉRFI II. Értsd meg, beszéltem a feleségemmel és szeretném neked is elmondani...

ADÉL Beadtad a válókeresetet?

FÉRFI II. Nézd drágám, a feleségemmel megbeszéltünk mindent, igazán nagyon megértő volt. Hamarosan minden rendeződik, meglátod.

ADÉL Ez a szöveged egy év óta. Már nagyon elegendem van belőle.

FÉRFI II. Nyisd ki, kérlek! Ezekről a komoly dolgokról nem lehet így beszélni. Az egész lépcsőház hallja.

ADÉL (Idegesen, ingerülten) Nem kell semmit megbeszelnünk. Világosan megmondtam neked, hogy majd a válás után tárgyalhatunk. Addig nem. Fáradt vagyok, menj el! Szervusz. (A nő indul befelé)

FÉRFI II. Várj! Hallgass meg! Én tényleg szeretnék veled beszélni... nagyon fontos dolgokról. Kérlek, nyisd ki az ajtót!

ADÉL (Két lépésre az ajtótól megállt) Azt nem. Ismerlek már.

FÉRFI II. Csak egy kicsit nyisd fel, hogy láthassalak!

ADÉL (Néz maga elé és hallgat)

FÉRFI II. Ma feltétlenül meg kell beszélünk valamit, drágám. Ez bizalmas ügy, így nem lehet. Egy perc az egész... Na, nyisd ki!

ADÉL (Odalép az ajtóhoz, megfogja a kulcsot) Kinyitom, de nem jössz be!

FÉRFI II. Nem megyek be.

ADÉL És aztán elmész.

FÉRFI II. El.

ADÉL (Elforgatja a kulcsot és megnyitja az ajtót)

FÉRFI II. (Egyik lábfejevel belép a nyílásba)

ADÉL (Sziszegve) Vedd el a lábad!

FÉRFI II. (Könyörögve) Engedj be, kérlek!

ADÉL Nem. Halljam gyorsan mit akarsz elmondani! Gyerünk!

FÉRFI II. A válaszról szeretnék, meg rólunk ... De így nem lehet.

ADÉL Mondd röviden a lényegét, ne kertelj nekem itt, mert nagyon fáradt vagyok. Semmi kedvem és semmi energiám órákig tartó céltalan locsogásra.

FÉRFI II. Én így nem tudok beszélni.

ADÉL Akkor sem nyitom ki. Vedd el a lábad és menj el! Nincs nekünk semmi közös témánk.

FÉRFI II. Van. Csak veled nem lehet normálisan leülni és megfontoltan, alaposan végigtárgyalni a...

ADÉL Velem nem lehet!? Egy éven át éjszakáról-éjszakára csak erről beszélgettünk. Te össze-viszsa ígértéttél, és nem történt semmi.

FÉRFI II. Nem olyan egyszerű...

ADÉL Ha annyira bonyolult, hogy nem megy, akkor menj el és hagyj békén. Elegem volt.

FÉRFI II. (Határozottan) Nyisd ki!

ADÉL Mikor adod be?

FÉRFI II. (Könyörög) Nyisd már ki!

ADÉL Befejeztem veled. Vedd ki a lábad és menj el!

FÉRFI II. (Benyomja az ajtót, a nő hátrahőköl, a férfi belép)

ADÉL (Sarkon fordul és megy a szoba felé). Állat vagy. Egy erőszakos undok alak, akit nem lehet levakarni.

FÉRFI II. (Bezárja az ajtót és a nő után megy. Megáll a szobaajtóban. Teljesen betölti a nyílást)

ADÉL (Bemegy a szobába és leül az egyik fotelba) Milyen eljárás ez? Leiszod magad és rámtöröd az ajtót.

FÉRFI II. Ittam. Igen, ittam egy kicsit. De miattad. Napok óta nem engedsz a közeledbe. Nagyon kegyetlen tudsz lenni, pedig mostanában nagyon nagy szükségem lenne egy kis megértésre, egy kis szeretetre.

ADÉL Na, ne kezd el már megint ezeket a formanyomtatvány szövegeket. Megmondtam neked, hogy többet nem fekszem le veled... Mondd gyorsan amit akartál és menj el. Nagyon fáradt vagyok.

FÉRFI (Közelebb megy) Drága szerelmem, ne légy ilyen kegyetlen hozzám. (Odamegy hozzá és leguggol) Szeretsz még, ugye?

ADÉL Hányszor mondjam még, le is írtam, hogy addig nem beszélek veled sem érzelmekről, sem pedig másról, amíg tisztába nem teszed magad körül a helyzetet.

FÉRFI II. De nekem tudnom kell.

ADÉL Tudnom kell, tudnom kell. Unalmas papagáj szöveg.

FÉRFI II. (Feláll és sétálgatni kezd, fel-alá) Én nélküled nem tudok belevágni a válásba. Elbizonytalanítottál. Nekem tisztába kell lennem az érzelmeiddel. Naponta, óránként, percenként meg kell bizonyosodnom.

ADÉL Egy hosszú év alatt megbizonyosodhattál... Vagy kérdezd meg a szomszédokat, a munkatársainkat, az egész várost... Eleget röhögtek rajtam.

FÉRFI II. (Kiabál) Mondd hát ki akkor, hogy nem szeretsz, az istenit!

ADÉL Ne ordíts, mert felébrednek a gyerekek!

FÉRFI II. (Megenyhül) Ők, az én kis sakkbajnokaim. Hadd nézzem meg azt a drága angyali pofijukat. (Bemegy a kisszobába)

ADÉL (Feláll és a kisszoba ajtajáig megy. Ott megáll)

FÉRFI II. (Bentről hallatszik) Hogy alszik a drága! Na, kapsz egy puszit Ali bácsitól. (Megjelenik az ajtóban) Olyan szépek ezek a gyerekek. (Félkézzel megöleli a nőt) Na, légy egy kicsit kedvesebb hozzám! (Átöleli)

ADÉL (Néhány másodpercig túri csak, aztán kilép az ölelésből és leül az ágyra)

FÉRFI II. Szeretsz még?

ADÉL Hagyj békén! Nem látod, hogy mindjárt összeesek?

FÉRFI II. Válaszolj kérlek, őszintén!

ADÉL Értsd meg, nincs válasz!

FÉRFI II. De kell, hogy legyen!

ADÉL Mondjam meg a főnökömnek, hogy nem szeretem, hogy utálok, hogy elegendem van belőle? Azt akarod hallani?

FÉRFI II. Ne ezt mondd, az igazat!

ADÉL (Ingerülten, kiborulva) Nincs igazság, és semmi sincs és nem akarom és elég és hagyj magamra!

FÉRFI II. (Közelebb megy hozzá) Egyetlenem! Én most egy nagy döntés előtt állok. Holnap megyek az ügyvédhez, de elbizonytalanítottál. Tudnom kell, hogy nem változott-e meg benned minden.

ADÉL Te itt dumálsz, dumálsz érzelmekről, meg mindenről és nekem közben azon jár az eszem, hogy nem akarom, hogy még egyszer felhívasson a személyzetis és az arcomba vágja: „Nézzé asszonyom, magának két gyereke van, nagyon helytelenítem, hogy a művezetőjével ilyen kétes kapcsolatba keveredett. Én nem gyanúsítom, de hát mindenki beszéli.” (Megáll egy kicsit) És unom, hogy állítólag azért kapok fizetésemelést, prémiumat, jutalmat, mert a szeretőd vagyok.

FÉRFI II. Pedig most is fogsz kapni fizetésemelést.

ADÉL Nem kell. Nem fogadom el.

FÉRFI II. Azért kapod, mert megérdemled.

ADÉL Akkor sem kell, vond vissza!

FÉRFI II. Már nem lehet. Jóváhagyta a főnök, egyetért vele a személyzetis is. Mindenki tudja, hogy jó munkaerő vagy.

ADÉL Nem fogadom el és kész.

FÉRFI II. Nem tehetsz ilyet. Hagyd a fenébe ezeket az utálatos pletykákat, ne törődj velük.

ADÉL De könnyen mondod te, hogy ne törődjek semmivel. Neked igazán könnyű és egyszerű

minden. Te férfi vagy. Nekem minden célozgatás, pillantás az idegeimen táncol ... Unom már a hülyítéseidet; hogy csak az ágyban kellek neked, unom, hogy mások előtt úgy beszélsz velem, mint a részeges segédmunkásokkal, és unom már ezt az egész rohadt életet, amiből csak az örökös küszködés, meg az egyedüllét jut nekem.

FÉRFI II. De drágám, a csarnokban nem ugorhatok a nyakadba. Egyelőre még sajnós titkolózunk kell, nem szabad, hogy észre vegyék, hogy imádlak, de eljön az idő, amikor kiállhatunk mindenki elé, elmondhatjuk, hogy szeretjük egymást és hamarosan össze fogunk házasodni.

ADÉL Soha nem fogsz te engem feleségül venni, öregem.

FÉRFI II. Ne mondj örökké ilyeneket.

ADÉL Hónapok óta csak akkor látlak, amikor már jól ki vagy éhezve. Olyankor idejössz, enyegsz egy kicsit, ígérgetsz, hogy megkapj, aztán ha elérted, amit akartál, egy hétig, két hétig felém sem nézel.

FÉRFI II. Tudod, hogy mennyi dolgom van, meg a feleségem sem gyanakodhat, amíg el nem válok tőle.

ADÉL Egy éve még minden este feljöttél, pedig akkor is elfoglalt voltál. Most inkább az éttermekben, kocsmákban üldögélsz a barátaiddal és iszol.

FÉRFI II. De hiszen megbeszéltük, hogy vigyáznunk kell. Nem lenne jó, ha még jobban a szájára venne bennünket a város.

ADÉL Megbeszéltük! Te jelentetted ki, hogy szabadulhass tőlem. Mindig találsz remek érveket, okokat a magatartásod igazolására.

FÉRFI II. De édesem, tudod, hogy nagyon kell vigyáznunk. Az öreg is fel akart hívatni magához.

ADÉL Föl akart. Ezt meg honnét veszed?

FÉRFI II. A titkárnője figyelmeztetett. Elő voltam jegyezve a nagyfőnök naptárában... Közben elcsendesedett körülöttünk a pletyka, így elmaradt a fejmosás.

ADÉL Mikor adod be a válókeresetet?

FÉRFI II. Mondtam, hogy holnap megyek az ügyvédhez.

ADÉL Kértél tőle időpontot?

FÉRFI II. Nem, de nem kell, osztálytársam volt általánosban. Bármikor fogad.

ADÉL Mikor adod be?

FÉRFI II. Talán a jövő héten.

ADÉL Talán. Tehát a jövő héten biztosan nem.

FÉRFI II. Értsd meg, hogy a feleségemmel meg kell értetnem, hogy nem élünk jól, nem jó a házasságunk és akkor... Már elkezdtem, és ő sem boldog, elgondolkodott... Ő is látja.

ADÉL Az istenedet! Már évek óta ilyen szövegekkel hülyítesz. Még, hogy elválsz, ha biztosan tudod, hogy én... Hát, ide figyelj! Tudod minek tartalak én téged? Egy jellemtelen tehetetlen senkinek! Ha tényleg úgy megromlott a házasságotok, hogy nem érdemes együtt élni, miért nem váltatok el eddig? Mi a férjemmel három hónap alatt rendeztük a dolgainkat, pedig apró gyerekeink vannak. Neked régen férjhez ment a leányod. Mi tart még ott abban a házasságban?... Nem akarsz te elválni öregem, ez az igazság.

FÉRFI II. (Nagyot sóhajt, mint akit nem tudnak megérteni) Az én házasságom nem egy szimpla ügy. Az én beosztásomban nem lehet csak úgy egyszerűen elválni.

ADÉL A te beosztásodban! Persze. Egyszer azért nem adhattad be a válókeresetet, mert kitüntetés előtt álltál, aztán azért, mert fegyelmi vizsgálat volt kilátásban ellened, harmadszor meg azért, mert a feleségednek vakbélműtétje volt... Meguntam. Érted? Belefáradtam... Teljesen megfojtasz. Közelednek hozzám rendes, hozzám való férfiak. Fiatalabbak, becsületesebbek, mint te... Elüldözted őket, mindenkit eltávolítasz a közelemből... Nekem társ kell és nem szerető, mert egyedül már nem bírom tovább. Gyenge vagyok, mint egy gyerek. Összeroppanok, szétesek, megbolondulok... (Az utolsó mondatokat sírva mondja)

FÉRFI II. Ne sírj szerelmem. (A férfi átöleli és simogatja) Szeretlek és meglátod minden rendeződni fog, csak egy kicsit még légy türelemmel.

ADÉL (Teljesen elgyengül, nem tiltakozik)

FÉRFI II. Nyugodj meg, drágám! Nyugodj meg! (Lefekteti az ágyra) Szeretnék melléd bújni! (Ledobja a zakóját) Nagyon kívánlak. (Betakarja paplannal és mellé fekszik)

ADÉL Én aludni szeretnék!

FÉRFI II. (Öleli és csókolgatja az asszonyt) Megveszek érted.

ADÉL (Erőtlenül) Ne.

FÉRFI II. Drága szerelmem.

ADÉL (Hirtelen felül) Nem bánom, mert addig úgysem hagysz aludni, amíg meg nem kapsz. De egyet meg kell ígérened. Reggelig itt maradsz! ... Akkor hiszek neked. Akkor elhiszem, hogy beszéltél a feleségeddel.

FÉRFI II. Itt maradok... Persze. (Ledönti a nőt és ráveti magát) Veled alszom... Együtt fogunk felébredni.

ADÉL (Mint egy fadarab túri a férfi ölelését és csókjait)

(Elsötétedik a szín, néhány másodpercig teljesen sötét van)

ADÉL (Felkapcsolja az olvasólámpát, és hanyatt fekvé keresi a férfit. A franciaágy másik fele üres. A keze megáll, amikor rádöbben, hogy egyedül van. Felül és hallgatózik. Felugrik az ágyból, kieszeli az előszobába és lenyomja a bejárati ajtó kilincset. Kinyílik. Bezárja és visszamegy a szobába. Összetörtén ül le az ágyra) Elment... Megszökött az a szemét... Megint nem jelentkezik hetekig... Többet nem fogom beengedni. (Sírni kezd) Nem fogom előtte soha kinyitni az ajtót. Nem, és nem!

KISFIÚ (Megjelenik a kyszoba ajtajában) Anyu, nem tudok aludni. Hadd aludjak veled!

ADÉL (Odanéz, az arca felderül) Gyere drága, gyere!

KISFIÚ (Oda fut az asszonyhoz, megölelik egymást. Lefekszenek és összebújnak) Úgy szeretek veled aludni... Miért nem engeded, hogy veled aludjak?

ADÉL Mert te már nagyfiú vagy.

KISFIÚ Nagyon szeretlek.

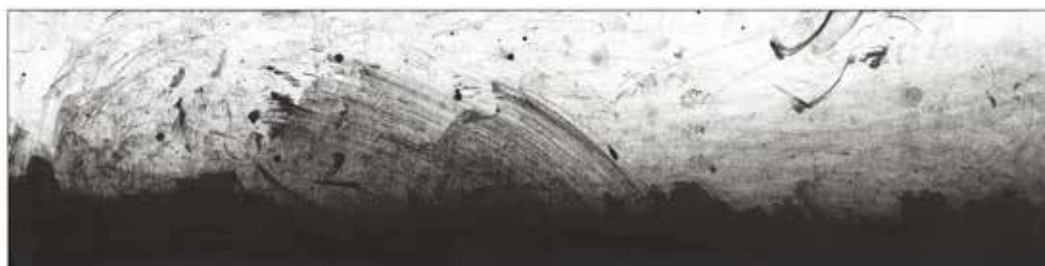
ADÉL Én is téged kicsikém, én is... Csak téged.

Vége

MEGJEGYZÉS: A két férfit egy színész játssza, természetesen a második szerepben egy kicsit idősebbre maszkírozva, és egészen más ruhában.

(Legyen Zala! pályázat, harmadik díj)

ROZNER ANITA: Téli táj IV. – monotípiá sorozat (képzőművészet, első díj)



Szepesi Kornél

Varázserejű növények mélyreható vizsgálata

Ne tapogassad azt a folyót, pankaszi cigány, kajabálja a Zajac a dzsindzsásból, és mi mezítláb futunk a hang irányától ellenkezőleg, mert tudjuk, hogy tilosban járunk. A Mikóccal jövünk ide olyankor fújni, ha már sötét van, meg ha tudjuk, hogy a Mikóc apja, az enyémmel együtt, megint a Fullánkba mentek, olyankor nem kell tartani a haraguktól. Hadd kajabáljanak, mondja a Mikóc anyja, bolond az a két öreg, csak inni tudnak, de azt nagyon, közben miránk meg itthon ránk omlik a vakolat. Futunk a Mikóccal, úgy, hogy a szandált is a Zala parton hagyjuk, az öreg Zajac meg kerget minket, ismerjük ám, képes aztán beleállítja a fejünkbe a gráblát. Azt hiszi, lopjuk a rákjait, még a folyót is a magáénak érzi az a szerencsétlen. A Mikóc apja, állítólag kiosztotta és lekevert neki egyet a Fullánkban, azért ilyen pipás az öreg, pedig egy tízessel biztos idősebb a Mikóc apjánál. Azért a levét meg ne mi igyuk már meg a kis Mikóccal, mer' így hívja a Mikócot mindenki Sármellék határában. Szóval, ha a Zajac elkap, nekünk végünk. Amúgy is, hazudoznak össze-vissza mindent, hogy drogozni járunk ide, meg fajtalankodni, isten tudja mit ki nem találnak, de ha elkapnak, az biztos, hogy kiállítanak minket, lesz ott pálcázás, miegymás. Futunk, csapkod a csollány, véresre töri a lábunkat a tarack meg a királydinnye. Pont, mint gyerekkorunkban. Mer' mi mindig menekültünk. A gyerek meg az örült nem nagyon különbözik ám egymástól, ha fut, ha nem fut, nincs sok különbség tulajdonságilag. A gyökéripipát, olyan grammnyi Salvia levelekkel szoktuk tölteni. A Mikóc mutatta, nem kell túl sűrűre tömni, hogy azért jól szeleljen. A látnokzsálya lassan ég, és gyorsan ürül; de amíg hat, addig dobogtatja a szívet. Pankaszi cigány, visszhangzik a fejemben miközben futunk, még bódultak vagyunk, de előbb borul az árokba a Zajac, ha ennyi idősen így futkorászik, aztán ott meg csak reggel találnak rá. Futunk, böki a talpukat a salak, mer' közben kiértünk az útra, itten már lehet pihenni, eddigre feladja a Zajac. Szuszogunk, folyik a nyálunk a vörös földre, összecsomósodik a lábunk közt az apró kavics a csulától. A Mikóc úgy kapkodja a levegőt, hogy sípol a tüdeje, mint a gőzmozdony. Rühell futni a gyerek, azt mondja, ettől nem gyógyul a beszakadt köröm a lábujján, mert velem mindig futni kell, hogy én futtatom ennyit. A Mikóc feje ilyenkor rohadtul hülyén tud kinézni. Kilenc is elmúlhatott már, de nem hűl a levegő. Halljuk a tücsköket és a varangyokat a Zala felől. A sötét miatt is van, hogy ide járunk, mer' a Mikóc egyszer csak riadtan egy-egy hangra, hirtelen megfogja a kezemet. Nem látja senki. Aztán már nem lihegünk, a körmeinkkel hangyákat nyomunk össze a fatörzseken, töszmörgünk, kágyillót és varangyot gyűjtünk. Azokat nem bántjuk, szeretjük a fogásukat. Tudjuk, hogy tilosban járunk. A Mikóc elmosolyodik, és tudom, hogy már ezért a vigyorért is vesszőzés járna. A Mikóc már nagyon unja, hogy ide kell járnunk, a sármelléki bekötőút elég messze van innen gyalog. De a Mikócnak amúgy is sokszor van elege a dolgokból. Egyszer elragott több mint tizenötöt a trombitavirág magjából, az apja vitte be a városba. Azt mondják, bebújt a vaságy alá a korházban, óriás varangyokhoz kajabált. Úgy kellett hozzá hárman, hogy kihúzzák, hogy lekötözzék. Két nap múlva, mikor észhez tért, az apja még fel is pofozta, lejáratta őt a faluban. Mialatt benn feküdt a Mikóc, én azon gondolkodtam, hogy már régen nincs rák a Zalában. Akkor meg minek kerget minket a bolond Zajac? Édesanya megvette a Beles Jani hátsó csomagtartós csótányos kerékpárját, azzal tekerünk ki a városhatárba. Megmutatom hova szoktunk járnunk a Mikóccal. Semmit nem kérdez rólunk, csak azt, hogy tudtam-e, hogy a Zalának varázsereje van. Azt mondja, a Diás-sziget arról nevezetes, ha itt lógatja be valaki a lábát a Zalába, annak bőrkeményedés helyett, arany nő a sarkán. Röhögünk. Baromságokat

beszél, édesanyám, mondom neki, de aztán megint elkomolyodik. Megkérdem, igaz-e, hogy a Mikóc apja lekevert egyet a Zajacnak a Fullánkban. Édesanya azt mondja, ne foglalkozzak az ilyen vén bolondokkal, mint a Zajac, vagy, mint az édesapám, akik nem tudják értékelni, amijük van. Születhettünk volna éppen máshová is, nem mi választottuk, mint ahogyan sok más sem az életben. Azt mondja, nagyon is jó dolgunk van. A Beles Jani, aki a Polgármesteri Hivatalban dolgozik, na, tőle tudja, hogy a változás elkezdődött. Édesanya sokat jár át a Beles Janihoz, mikor édesapa nincs otthon. Azt mondja, el kell engedni a múltat, nem szabad két kézzel kapaszkodni semmibe. Édesanya, mondom neki, ha már itt vagyunk, jöjjön lógassuk be a lábunkat a Zalába, hadd csipegessék róla a rákok az aranyat! Édesanya ledobja a biciklit, majd a szandált, úgy szalad, két kézzel emeli a buggyos szoknyát mikor ugorja át az árkot. Utolérem őt, akkor látom, hogy a salakos úttól tiszta vörös lett a lába, bokától a talpáig, pont, mint az ujján a karikagyűrű. Édesanya röhög, mikor látja az arcomat, aztán mindketten fejest ugrunk a frissítő habokba. Csak nem beszélt ez hülyeséget, gondolom magamban, a Zalának valóban varázsereje van.

(Legyen Zala! pályázat, első díj)

Barta Erika Odett: Élet a zalai nádasban (Harmadik díj)



Demény Péter

Magányosok szép kertjei

A genius locit mindig cum grano salis, sok (ön)íróniával kell kezelni, különben olyan abszurdításokhoz jut az ember, mint az, hogy az alföld reménytelen, vagy hogy Erdély a novella hazája a hegyek tektonikája miatt. Szellemiséget kell keresni, mint Hamvas, csak valahogy bizonytalanabbul. Ebben az írásban erre törekszem.

Kimondok tehát valamit, amire a pályázati kiírásom tűnődve jöttem rá: Zala a nagy magányosok hazája is. Zrínyi, Festetics, Deák, Nádas. Egy főúr, aki látja a török gyengülését, és a körülmények nem engedik, hogy örökre kiűzze. Egy másik, aki Széchenyi Ferencsel támogatja, ahogy tudja, a korabeli magyar kultúrát. Egy politikus, aki harcos forradalmárok és örületbe bukó szorongók között képvisel egy reális lehetőséget. És egy író, aki évtizedes szünetekkel olyan könyveket jelentet meg, melyektől akár a szó szoros értelmében is beszakad az asztal, s aki az érzékiség, a test tudása terén olyan messzire jutott a magyar irodalomban, mint kevesen eddig.

„Szabó, Szabédi, Németh, Illyés... / Egembe nyúló néma szirtek! / Nem néztek ők reám, de mégis, / Volt még, akikre föltekintsek. // Csúcsokra, szédítő tetőkre / Nem hágtam én, nagyobb se lettem, / Mégis, ahogy magasba nézek, / Már csak az égbolt van felettem.” *Nemzedékek* című versében írja ezt Székely János, egy másik nagy magányos. Ilyesmit érezhet(ett) ez a négy férfiú is. Nem feltétlenül a gőg, inkább a kétségbeesés okán.

A kultúra talán nem is más, mint a módszer, ahogyan úrrá leszünk a csalódásainkon. Eltekintve attól, hogy a korok maguk is változnak, s változásuk ezt a módszert is érinti – elég, ha arra gondolunk, hogy egy XVII. századi ember bizonyára türelmesebb volt, mint egy mai –, s eltekintve az alkati különbségektől, valamilyen módszerre mindig szükség van, ha nem akarjuk belevágni a fejszét az első szembejövőbe. „Sehol semmi túlzás. Ez az oldottság a tájban, az emberben, a dologban, a közösségben, a beszédben, a mozgásban. Nem mintha az élet itt könnyebb lenne, mert Dél a szenvedésben nem szegényebb, de nagyobb távlata van, mint ahogy Szophoklészben messzebb látni, mint Shakespeare-ben.” Talán így lehet, ahogy Hamvas mondja, noha akit vadkan öl meg, legyen bár igazi vagy metaforikus, annak mégiscsak köze van a túlzáshoz valamiképpen.

Az persze biztos, hogy nem mindegy, az elkeseredett ember szegénységben él vagy jólétben, s amikor rémületében kipillant az ablakon, sivárságot lát-e vagy a dombokkal pettyezett zalai tájat. „Illatkapu” – így nevezi Verebes István azt a határt, ahol behajt az otthonosságába. Ilyen illatkapuk közelében az elkeseredésnek is más íze van, mint egy panelnegyedben.

Vagy a körtefák alatt, ahol Nádas él. Akármilyen önző, buja, kíméletlen lény is az ember, akár mennyire nem tud mit tenni az ösztönei ellen, mégiscsak ezer oldalas regények születnek róla, s ezeket a regényeket rendkívüli gondnal munkálja meg valaki. Pusztá létrejöttük annak bizonyítéka, hogy érdemes élni, amiben egyébként joggal kételkedünk, ha az *Emlékiratok könyve* vagy a *Párhuzamos történetek* magára maradott, kudarcos életű emberei között töltjük az időnk.

A magány azért jó is: az embert nem befolyásolják mások előítéletei, félrehallásai, önáltatásai; beéri a magáéival. Ehhez persze tér kell és bizonyos jómód és rang. Zrínyivel nemigen vitatkozhattak a katonái, Festeticset se tácsolhatta le az inasa. Deák és Nádas már másféle, látszólag egyenlőbb, mindenképpen zsúfoltabb korok emberei. Ha innen nézzük, Széchenyi híres bonmot-ja, miszerint Deák még mindig az egerszegi megyeháza ablakából nézi a világot, inkább dicséret, mint bírálat; s ha az eredmények és az élet későbbi mozzanatai felől nézzük, akkor mindenképpen; Kossuth emigrációba kényszerült, Széchenyi öngyilkos lett, Deák véghez vitte a kiegyezést.

Hogy ez Zalának köszönhető? Az összefüggés nyilván nem közvetlen, hiszen akkor minden zalai férfinak Deák Ferencnek kellene lennie; de bizonyára nem is véletlenszerű. Gyakran

eszembe jut Esterházy mondata Kurtágról: jót tesz egy városnak, ha egy ilyen mászkál benne. Nem mindegy az sem, hogy ki mászkálhat abban a városban vagy abban a régióban.

Amikor harminc éve Zalaegerszegen jártam, a *Don Quijote* musicalt néztük meg. Valósággal lenyűgözött Farkas Ignác rablóvezére, a szünet végét is az ő hangja jelezte. Augusztus huszadikán egy Macskának nevezett embernél mulattunk egy közeli birtokon, a baráti házaspár vitt ki oda. Ott volt egy Vajcsuk László nevű férfi, Erdélyből érkezett, ha jól értettem, a felesége román volt.

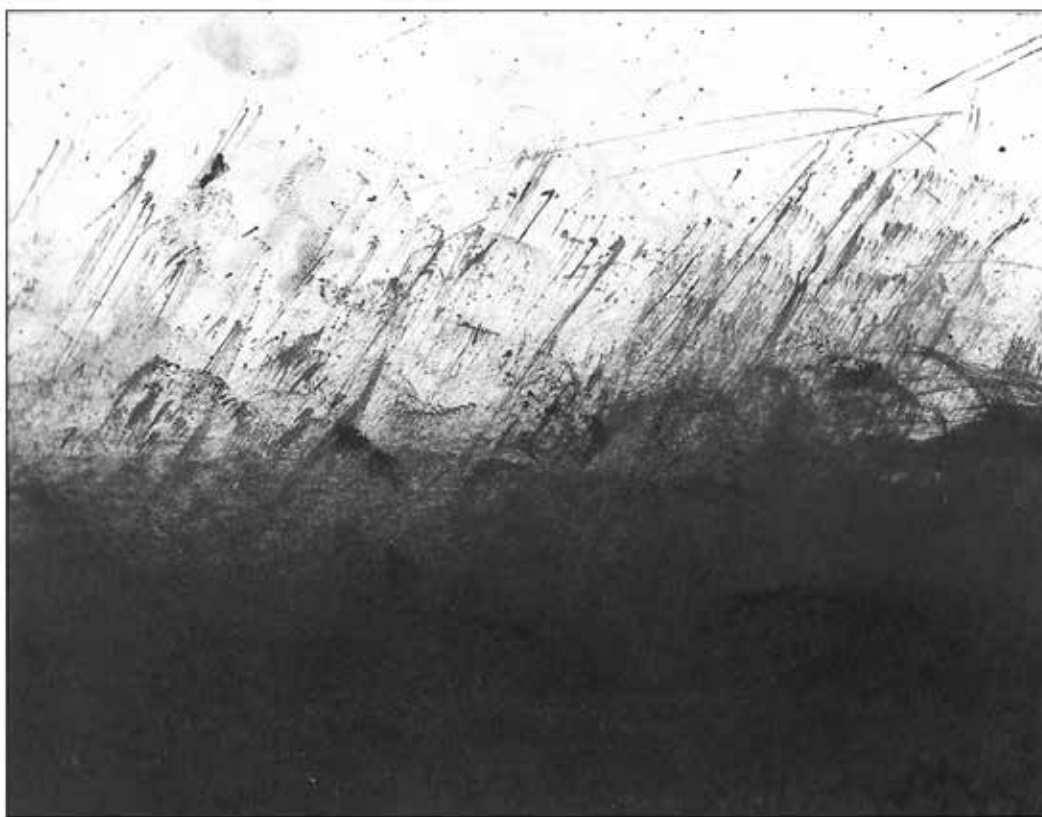
Történetek nélkül semmilyen táj, semmilyen régió nem szólal meg, nem árul el semmit magáról. Amikor Gábor Miklós naplórészleteit olvastam a *Holmiban*, egy nagy színész és rendkívül intelligens ember feljegyzéseiben merülhettem el, aki szintén Zalaegerszegen született. Ő is egy nagy magányos volt különben, s elképzelem a magányosok találkozóját a Macska kertjében. Vagy nagy mulatság lenne, és reggel mindenki elsompolyogna, vagy már aznap is az udvariasságba csomagolt kedvetlenség terjengene a gyönyörű dombok között. Vannak vidékek, ahová ember csak azért kell, hogy megállapítsuk, mennyire szebb lenne itt nélküle. De hát a magány nagyon is emberi dolog, akárki beláthatja.

A keresés, az egy nagy magányos feladat. Megkeresni azt, akivel szóba állhatunk végre, akinek a társaságát kibírjuk. Szigligetre menni, és az alkotóház zsúfolt ebédlőjében vagy a teraszon megtalálni azt, akivel operát hallgathatunk vagy napozhatunk a mólón.

Közben pedig, amíg ilyenekkel találkozunk, művelni a kertjeinket. A kultúra olyan, mint a táj: magányosan is élvezhető, de csak együttesen (ki)alakítható. Vannak helyek, ahol ez szebben látszik, mint máshol. Zala közék tartozik.

(Legyen Zala! pályázat, első díj)

ROZNER ANITA: Téli táj II. – monotípiá sorozat (képzőművészet, első díj)



Fekete-fehér emlékek

Zalaszentmihály. Egy kis falu, ami másoknak talán semmit sem mond. Nekem viszont sokat jelentett, mivel itt voltam utoljára boldog. Itt volt utoljára együtt a családom 1939-ben.

Nem tudom miért döntöttem úgy, hogy ennyi év után visszatérek, hiszen már nem kötött ide semmi és senki. Vegyes érzések kavarogtak bennem, ahogy az állomáson álltam, kezemben az utazótáskával, amiben egy váltóruhán és egy halom fekete-fehér fényképen kívül semmi nem volt. Kongott az ürességtől, egyedül a benne lévő emlékek súlya húzta le a karomat. Senki sem várt rám. Ezúttal nem szaladt elém Mimi néni tárt karokkal, és Karcsi sem volt ott, hogy hátulról befogja a szemem, majd miután jól rám ijesztett, csókot lopjon. Ahogy rájuk gondoltam, egyszerre telt meg a szívem szomorúsággal és szeretettel. Kimondhatatlanul hiányoztak.

Tizenhét éves voltam, amikor Zalaegerszegről Zalaszentmihályra költöztünk. Először nem örültem neki, mert nagyon unalmasnak találtam ezt a kis falut, ami olyan volt, mintha megállt volna ott az élet. A szüleim kisgyermekként kezelték minket az öcsémmel, aki akkor 15 éves volt. Eleinte nem értettük, hogy Egerszeg miért lett hirtelen veszélyes, és hogy miért viszik el ezt a sok embert Lengyelországba, ők pedig nem akarták nekünk megmagyarázni, hogy mi is történik pontosan. Emlékszem, hogy egy nap csak úgy váratlanul beállított hozzánk egy kedves, vörös hajú nő, akit Emiliának hívtak, és felajánlotta, hogy Ábel és én költözzünk hozzá Szentmihályra egy kis időre. Először nem akartunk menni, de aztán anya elárulta, hogy valójában ő kereste fel „Mimit”, azért mert „félt minket”. Megígérte, hogy ők is utánunk jönnek nemsokára apával, ha elkészülnek a papírjaik. Mi pedig csak bólintottunk, és nem kérdezősködtünk tovább, mert már megszoktuk, hogy egy ideje apa és anya csak titkolóznak előttünk, és hogy senki nem akarja elmondani az igazságot. De Mimi néni más volt.

–Steiner Johanna, szereted a nevedet?-kérdzte tőlem mosolyogva. Én pedig mivel még soha nem gondolkodtam el ezen a kérdésen, egyszerűen csak vállat vontam.

–Ne érts félre, gyönyörű neved van, nem is azért kérdeztem. De ez a név nem lesz így jó, túl feltűnő. Mostantól Szabó Lillának fognak hívni, tehát ha valaki kérdezi, így kell bemutatkoznod. Habár már lakik a faluban egy ilyen nevű lány, de semmi baj, annál kevésbé lesz gyanús. Te pedig Szabó Márton vagy -nézett Ábelre. Hát így ismerkedtünk meg Mimi nénivel.

A ház, ami két éven át volt az otthonunk, még mindig ugyan úgy nézett ki. Mintha nem is telt volna el azóta már 10 év, és mintha az összes szörnyűség, ami történt, csak egy rossz álom lett volna. Kétszer nyomtam egymás után a csengőt, először röviden, majd hosszan, pont, mint régen. Mimi néni már az első nap a lelkünkre kötötte, hogy csak is így nyomhatjuk a csengőt, hogy biztosan tudja, hogy mi vagyunk azok. De most nem ő nyitott ajtót. Egy idegen nő állt előttem.

–Mit akar?-nézett rám mogorván.

–Jó napot! Szabó Lilla vagyok és Keresztury Emiliát keresem. Itthon van?

A nő felnevetett, majd mikor észrevette, hogy én továbbra is a válaszára várok, elkomorodott. Megköszöri a torkát mielőtt válaszolt: -Az a vén banya már legalább 10 éve elköltözött innen. Most az utca végén lakik, a legutolsó házban. -mutatott jobbra. -Nem tudom, hogy mit akar tőle, de vigyázni kell vele, mert nem beszámítható. Megbolondult szegény, még a háború idején. Azt beszélik a faluban, hogy zsidó gyerekeket rejtegetett..

–Értem. Köszönöm a segítséget. Viszlát!- válaszoltam kimérten. Természetesen egy szavát sem hittem el, hiszen az az erős, kedves, pimasz nő, akit én megismertem 1938-ban, az nem lehet bolond és „nem beszámítható”.

Az utca végén álló ház cseppet sem hasonlított Mimi néni előző házához. Ennek a mostaninak

inkább volt istálló, mint ház kinézete. Bizonytalanul, erőltetve kopogtam be a bejárati ajtón. Már azt hittem, hogy senki sem fog ajtót nyitni, de ekkor hallottam, hogy bent valaki a kulccsal motoszkál. Azonban, amikor végre szélesre tárult az ajtó előttem, nem azt kaptam, amire számítottam. Egy csontsovány, ráncos, ősz hajú nő állt velem szemben. Egy idegen. Hosszas percekig csak szótlánul néztük egymást, egyre nehezebben vettem a levegőt, lassan kezdett eluralkodni rajtam a pánikroham, amit én csak „A Szörny”-nek hívtam. Futni akartam, pont, mint a táborban. Mindegy, hogy hova, csak el innen, jó messzire, ahol nem fáj semmi, ahol nincsenek titkok, ahol nincs halál és szenvedés, és ahol a szeretteid még élnek. Ahol nem egy ismeretlen nyit ajtót, hanem Mimi néni, szorosán a nyomában Ábellel, bentről pedig hallatszik, ahogy Anya és Apa megint ugratják egymást és utána nagyokat nevetnek. Johanna. Johanna. Mintha a fejem víz alatt lenne, és éppen fuldokolnék, olyan tompán hallottam, ahogy valaki a nevemet ismételteti. Forgolódtam, hogy megnézzem, ki lehet az, de nem volt ott senki. Csak én és ez az ismeretlen öregasszony, akinek mozog a szája. Talán hozzám beszél, de nem értem mit mond, nem figyelek oda. Hiszen ez nem lehet. Ő itt nem Mimi néni. De aztán közelebb lép, illetve nem is lép, hanem csoszog, majd csontos karjaival tétován átölel. Hangosan zokog, és én is sírok. Mimi néni illata van.

A lakásban félhomály van, a bútorokat vastag porréteg fedi, a kanapé ragad. Az asztalon pohárfoltok és üres gyógyszeresdobozok vannak. A forró teámat kortyolgatva hallgatom, ahogy ez az egyszerre ismerős és ismeretlen nő próbálja belesűríteni az elmúlt 10 év történéseit egy rövid monológba:

–Aznap, amikor nem jöttetek haza Ábellel, mind nagyon aggódtunk. Én eleinte optimista voltam, azt hittem, hogy megint csak Karcsiéknál vagytok, és valószínűleg csak elnéztétek az időt. Egész este vártunk rátok, de ti nem jöttetek haza. Hiába mondtam a szüleidnek, hogy én majd bekopogtatok minden házba, és nem nyugszok, amíg épségben haza nem hozlak titeket, apád hajthatatlan volt. Azt mondta, hogy nem fog többet a Titkos szobában lapulni, és hogy ő maga megy el megkeresni téged és az öcsédet. Nem akartam elengedni...de Johanna, látnod kellett volna, hogy milyen elszánt volt! Anyád is vele ment. Akkor láttam őket utoljára. Nem kereshettem őket, hiszen akkor kiderült volna, hogy nálam laktak és én bújtattam őket. De utánatok hónapokig kérdezősködtem, természetesen hiába. Közben a hátam mögött összesúgtak az emberek, mivel valaki elkezdte híresztelni, hogy áruló vagyok, és hogy zsidókkal szövetezek. Nem volt már biztonságos itt nekem, ezért egy időre egy barátomhoz költöztem Zalakarosra. Viszont a reményt soha nem adtam fel, úgy éreztem vissza kell jönnöm arra az esetre, ha ti hazajöttök. Elképzelttem, hogy mennyire kétségbe lennétek esve, ha csak az üres házat találnátok ott és én nem lennék sehol. Amikor visszajöttem a faluba, nem volt hova mennem, mert a házamat elfoglalta két katonatiszt. Így kerültem Karcsiékhoz... Vagyis csak Karcsi szüleihez. Az apja, amikor meglátott, össze-vissza csapkodott és azt ordibálta, hogy én tehetek mindenről, és, hogy „takarodjak a házából”. Nem értettem, miről beszél. Otília, Karcsi anyukája viszont elmondott mindent. Lillácska volt az! Szabó Lilla. A te legjobb barátnőd! Hát ő árult el benneteket. Soha nem mondta el neked, de féltékeny volt rád, mert először elvette a nevét, aztán pedig a szerelmét is. Amint megtudta, hogy Karcsi eljegyzett téged, egyből rohant világgá kürtölni, hogy zsidók vagytok.

–Tudtam, hogy ő volt. –mondtam. –Már a táborban, az első éjszaka rájöttem, amikor nem tudtam aludni. Hiszen csak hárman tudták a titkot: Karcsi, Lilla és te. Tudtam, hogy te és Karcsi soha nem árultatok volna el, aztán eszembe jutott, hogy Lilla elsírta magát, amikor megmutattam neki az eljegyzési gyűrűmet. Először azt hittem, hogy ennyire örül a boldogságomnak, de utána minden világossá vált..

–Megkaptam a méltó jutalmát érte.- szorította meg a kezem Mimi néni –Őt is elvitték. Azt hitték, hogy Te vagy az. Szabó Lillát keresték, és nem Steiner Johannát. Hát megkapták az igazi Szabó Lillát. Nem hallottunk azóta sem róla, valószínűleg soha nem tért vissza.

–És Karcsi? Az előbb azt mondtad, hogy a szüleinél voltál, és ő nem volt otthon.

Mimi néni hezitált, hosszú percekg hallgatott, mielőtt válaszolt: -Azt hitte, hogy meghaltál és úgy döntött, hogy veled megy. Öngyilkos lett.

Hosszú percekg csak sírtunk mindketten. Gyászoltam a közös múltunkat, és a közös jövőnket, amiről magányos éjszakáimon fantáziáltam Auschwitzban. Gyászoltam őt, a férfit, akit ennyi éven át szüntelenül szerettem.

–Ábel nagyon beteg volt. Máskor is volt már beteg, de ennyire még soha. Reszketett és nagyon magas láza volt. Alig bírt lábra állni. Azt mondták neki, hogy másnap reggel kórházba szállítják, de mindketten tudtuk, hogy a beteget nem oda viszik. Aznap hajnalban arra kért, hogy ígérem meg, hogy visszamegyek Zalaszentmihályra. Azt mondta, ha a teste nem is, de a lelke majd velem jön, és hogy majd ott lesz az esküvőmön is, amikor hozzámegek Karcsihoz. Még nászajándékot is kapok tőle, igaz azt már nekem kell megkeresnem. A falu határában lévő almafa alatt lesz elásva. Mimi néni, én visszajöttem '45 februárjában, de csak Ábel ajándékaért. Azt gondoltam, hogy először megkeresem a szüleimet, és majd velük együtt visszajövök Karcsihoz és hozzád, mert tudtam, hogy ti biztonságban vagytok, hiszen nem eshetett bajotok. Tíz évig jártam az országot és kérdezősködtem a szüleim felől. Tegnapelőtt beszéltem egy hölgygel, Weis Annával, aki felismerte a szüleimet a képről, amit mutattam neki. Elmesélte, hogy anya és apa nem törődtek bele a sorsukba, megpróbáltak elmenekülni. Szép halált haltak, mert nem a gázkamrában kötöttek ki, hanem a kerítés mellett lőtték agyon őket. Egy lépésre a Szabadságtól. Mindenki hősként tekintett rájuk.

–Mi volt Ábel ajándéka? –kérdezte két orrfújás és hüppögés között Mimi néni.

Én pedig nem feleltem, csak csendben, könnyes szemmel kinyitottam az utazótáskámat, majd a földre borítottam a tartalmát. És a fekete-fehér fényképekről, amiket egy másik, szebb életben még Ábel készített rólunk; családtagjaink, barátaink, és szerelmeink ismerős arcai mosolyogtak ránk.

(Legyen Zala! pályázat, második díj)



ROZNER ANITA: Téli táj VI. – monotípiá sorozat (képzőművészet, első díj)

Horváth Gábor István

Isten báránya

A zalavári elágazás után éreztem, hogy ez lesz az első szabad hétvégém a sok munka után. A friss szántások barnák az út szélén, a tavaszi vetések már zöldellni kezdtek. A diófák még nem hajtanak, a jegenyefák seprűként merednek az égre. A mandulafák már kibontották szirmaikat a szőlőkhöz vezető földutak mentén. Az aranyeső ágai hívogatóan ringatóznak a gyenge szellőben. Hétágra süt a Nap, ennek a Kis-Balaton tájnak minden szépsége betölti a lelkemet, megérinti a szívemet. Amúgy is nagybőjt hetében járunk, elmélkedésre, elcsendesedésre való időben, de helyette a boldogság kerít a hatalmába. Szinte tombol a tavasz, ömlik a fény. Megyek az unokámhoz.

Váratlanul autókat érek utol, vörös féklámpákat látok, feltorlódo kocsisort. Megint egy dugó, ez most nem hiányzott nekem. Én is a fékre lépek, megállok, lehúrom az ablakot. Jegenyék, nyárfák szegélyezik az útpadkát. A fűszálakon még csillog a hajnali eső. Miért állunk vajon? Kiszállni nem lehet. Közvetlenül előttem hat személyautó áll, azok előtt egy turistabusz van. A szemközti sávban is hat-hét autó áll. Azt gyanítom, hogy kettő kocsi összeütközött. Sziréna hangját nem hallom, senki nem mond semmit. Furcsa csend van. Semmilyen mozgást nem látok magam előtt. Végre megmozdultunk, lépésben elkezdünk araszolni. Kettő rendőr áll az út közepén, a felezővonalon, a forgalmat irányítják. Hol az egyik sávot engedik el, hol a másikat. Lassan a mi kocsisorunk is megmozdul, egyenként sorolunk ki a félreállt autóbusz mögül. Végre megyünk. Vár rám a családom.

Ebben a pillanatban, ahogyan jobbra nézek, a padkán megpillantom a földön fekvő embert, a juhászt. Még nem takarták le fóliával, öt méterről látom, hogy halott. Ruhája tépetten lóg rajta, ősz haját vörösre színezte vére, mely fejből szivárog. Kalapja elgurulva az árokban, botja tőle pár lépésre fekszik az út porában. Testének helyzetéből nem lehet megállapítani, hogy mi történt vele. Fekszik az árokparton, immár véglegesen. Ennél véglegesebb helyzet már nincs is. Még fektében is szálla termetűnek tűnt. Hogyan került ide, ebbe a helyzetbe? Hol van a nyája? Ő volt a hibás, vagy a sofőr? Talán nem volt véletlenül kiálltva a sorból a busz. Ki kell szellőztetnem a fejemet, így pár száz méterrel odébb lehúzódok a padkára az autómmal. Időre és csendre van most szükségem.

Ahogy a pásztorra gondoltam, eszembe jutott az én messzi, majd negyvenévnnyi emlékeimből egy mondat, melyet a templomban hallottam mindig: „Úr Isten, Istennek Báránya, az Atyának fia. Ki elveszed a világ bűneit, irgalmazz nekünk...” Húsvét hetében járunk, biztosan emiatt újra magam előtt látom a pásztort. Először a halottat az út széléről, utána pedig a másikat, a falusi tisztaszobák és hálósobák színes karton és szitanyomatain. Ő a jó pásztor, aki megvédi és összetartja a nyáját. Bottal a kezében, glóriával a feje körül terelgeti a bárányokat a fűvön. Idilli, mennyei kép. Mennyi ilyent láttam már falusi szobákban, régen, kiskoromban, a nagyszüleimnél, Zalalövön. Nem szentkép, de majdnem vele azonos rangú és hatású.

Tovább zakatolt az agyam, és eszembe jutott megint egy idézet. Ezt Mózes második könyvében olvashatjuk. Ezt a részletet a katolikus keresztény liturgia szerint hangosan, leckeszerűen kell felolvasni: „... és akkor, estefelé, a bárányt vágja le Izrael fiainak sokasága. A véréből vesznek és tesznek a két ajtófélfára meg a szemöldökfára azokban a házakban, amelyekben elköltik, a húsát pedig megeszik azon éjjel, parázzson sütvé, kovásztalan kenyérral, vad salátával...” Egyértelmű, hogy az áldozati bárányról van szó.

Most, ma délelőtt, húsvét hetében egy idős, egyszerű ember, egy pásztor halt meg. Valószínűleg ő is egy jó pásztor volt. Egyben áldozat is? Lehet, mert mintha a mai világunk bűneinek a

megváltásához az áldozati bárány vére már nem lenne elég... Odajutottunk már, hogy a pásztornak is meg kell halnia? Mi lesz így a világunkkal, ha már a pásztor vére sem elég? Ha már a jó pásztor sem tudja megállítani a gonoszt, így akkor ő sem tud minket megváltani? Kit tudunk még feláldozni? Önmagunkért, helyettünk, embertársainkért? Talán csak Ferenc pápa hitvallását és erejét lehetne itt csatasorba állítani. Számomra ő Isten egyik báránya, akinek a példája tud harcolni a gonosszal, értünk, emberekért, hogy jobbak legyünk. Így történt, hogy ez a 2021.évi zalai húsvéti út lett életem eddigi legmélyebb lelkületű napja.

(Legyen Zala! pályázat, második díj)

NÉMETI PETRA: A hévízi tő tündére (képzőművészet, különdíj)



Juhász Kristóf

A göcseji ébergomba

Mikor az első emberpár kiűzette magát az Édenből, nem csak a lángpallosú kerubok bámulták komoran távozó ősszüleinket a Paradicsom kapujából, hanem az alsóbb angyali rendekből is többen odasettenkedtek, hogy közelebről lássák a tragikus fordulatot. Az egyik kisebb magvető angyal bánatában úgy fölcukkolta magát, hogy gyorsan fölkapott egy marék magot, spórát, petét, porszemet, levélkét, gyökereket, s egyebet az Éden kertjéből. A Kert legutolsó porszeme, vagy kavicsa is a teremtés gyönyörének és megvalósulásának folyamatos áhítatában fickándozott, és olyan sok jutott beléjük a genesis kezdeti energiájából, hogy az több, lakható bolygóra is elegendő lett volna. A magvető angyal aztán titokban beleszökkent Éva hajának a végébe, és ott egy hajtincsrre kötött egy göcsöt, és ebbe a göcsbe belekötötte a maréknyi mindenfélét. Éva észre se vette, de hát melyikünk vette volna észre ilyen kínos helyzetben?

Aztán, úgy mondják, hogy ősszüleink óta minden nemzedékben született egy asszony, akinek egy hajtincseben ott volt ez a göcs, benne az Éden magvaival s egyebeivel. Nem tudták az asszonyok, micsoda erő hordozói, legföljebb csudás, színes álmaikból sejtettek valamit, meg abból, hogy valamiképp mind ügyesebbek voltak a kertben, mint a szomszédasszony. A kis magvető angyal persze figyelt, de többet egyelőre nem tehetett.

Addig ment ez így, míg a rómaiak előtt ideérkezett Zala úr házanépéhez tartozó egyik, nagy csodatévő hírében álló nemes hölgy, a rétszemű, égmosolyú Gönöllű Vércsej körül nem nézett a Kárpát-medence egyik leggyönyörűbb táján. Itt látomása támadt, és kibontotta hajtincseből a göcsöt, és táncolni kezdett Isten ege alatt, és kiszórta hajából mindazt az édeni magvat, és egyéb gezemicét, amit ősanái hordoztak nemzedékeken át. Így aztán a Dunántúl egy kis szegletében hajtottak ki a genesis kezdetének, az Édenből való ősi, teremtő erőnek a magvai, és ezért nevezik ezt a vidéket azóta is Göcsejnek. Mert a göcsből lett. Meg mert Gönöllű Vércsejnek, Zala első kertészének teljes nevét a későbbi, boldogtalan korokban titokban kellett tartani. Meg mert Göcsejország olyan dimbes-dombos, gidres-gödrös, göcsörtös. És ezért van, hogy Göcsejben azóta is a Kárpát-medence, sőt, az egész teremtett világ legkülönösebb lényei élnek. Ezek a teremtmények még a paradicsomi állapotok zabolátlanságából fejlődtek egyeneságon tovább, pusztá létükkel hirdetve földünk egy olyan korszakát, mikor még nem vált külön élesen növény és állat, elem és angyal, mikor még a dolgok nem hordozták olyan nehézkesen ma ismert testruhájukat.

Ezért olyan gazdag gombákban is e lágú dombú táj, leghíresebbjük pedig a göcseji ébergomba (*Vigiliafungi gocolium*). A göcseji ébergombákat kék kalapjuk hegyétől szürkés bocskorukig áthatotta az emlékezés gyönyöre és vágya a nagy idők után, mikor a Föld méhéből óriásira növe a Mennyek országáig szórták szárnyas spóráik. Ettől egyszer olyan lelki válságba kerültek az ébergombák, hogy így beszéltek:

- Jaj, de szép is volt az Édenben nagyobbra nőni, mint a fák! Szárunk a felhők fölé tornyosult, kalapunk napfényben fürdött! Most meg itt szerencsétlenkedünk a fák tövében, és minden korty vízen alkudozunk velük a gyökereikkel ölelkező, láthatatlan fonalainkkal! Lehet, hogy a jó sárga göcseji föld kiváló minőségű, de mégis más volt, mikor kalapunk szélére még angyalok ültek! Most meg? Kalapunkra légy piszkít, lágy húsunkba hernyó harap, bocskorunkat féreg rága! Mi meg csak álmodozunk egykori dicsőségünkről, hogy ott enné meg a fene az egészet!

Ezzel el is jött a kis magvető angyal ideje, mert már tényleg muszáj volt neki közbeavatkozni, és megvigasztalni kedves gombáit. Odaröppent hát, és azt mondta nekik:

- Hallgassatok ide! Nem csak szépséges álmok otthona lesz ezentúl kecses száratok, büszke bocskorotok, és ragyogó égkék kalapotok, és nem is hiába fognak dézsmálni benneteket ezen-

túl! Mert aki mostantól belőletek eszik, olyan éber, tettekreész, és tisztánlátó lesz, mint az édeni istengyermek! Úgyhogy ne sírjatok, ne panaszkodjatok tovább, mert ezzel olyan hatalmat kaptok a kezetekbe, ami ugyan láthatatlan, mégis többet számít, mint a régi, felhőtörő kalapotok!

Úgy is lett. Azóta is a göcseji ébergomba a hagyomány szerint a legjobb serkentő, a délidő démonát, a csüggedelmet, a restséget elűző, bűvös eledel. És a legboldogabb gomba is széles e földön.

A hagyományt nem ismerő rossznyelvek persze beszélnek, hogy ez a gomba is hallucinogén, kábító hatású, és mindenféle meddő látomást plántál az ember fejébe. A rossznyelvek nyilván nem ismerik a pajzsszegi rest legény történetét. Ez a legény olvasta egyszer a képes újságban, hogy messzi, külföldi országokban az emberek kábítószerrel szoktak, ha nem akarnak dolgozni, és szép, színes álmaik lesznek nekik a kábítószerrel. Aztán megémelyedik ugyan a belük, de legfeljebb elviszik őket a rehabilitációs kórházba, ahol puha ágyba fektetik, és kedvesen ápolják őket, és ott megint csak nem kell dolgozni. És hogy ilyen kábítószer a gombákban is van. Nosza, indult a legény az erdőre, összeszedte a legszebb gombákat, amiket csak talált, és persze a göcseji ébergombák voltak a legszebbek. Be is falt egy kosárra valót, és várta, hogy jöjjön a híres-neves kábulat. De ugyan csalódott a lustája! Mert a sok ébergombától olyan szorgos és tettekreész lett, hogy széles e határban minden krumpliföldet megkapált, minden szőlőt végigpermetezett rézgáliccal, a gyümölcsfákat pedig csalánpermettel, és már szántotta volna föl a parlagföldeket is a határban, ha jóindulatú földije nem csavarják ki kezéből az eke szarvát, hogy maradjon már munka másnak is. Hát így próbáljon Göcsejben kábszerezni az ember!

Az ébergomba amúgy roppant ízletes is, kiváltképp, ha a híres-neves göcseji tökmagolajba mártogatjuk. De vigyázzunk: megeshet, hogy az ébergomba kicsapódó esszenciájától a tökmagolajban élő kis tökmag-entitások is olyan éberekké válnak, hogy kiugranak a tálból, vidáman elrohannak a napsütötte réten, és oda az ízvilág.

Persze minden korban akad ármány, ellentét, és széthúzás. Mert ahogy a Göcseji Névtelenként ismert, titokzatos krónikás mondja: nem egységes a teremtett világ, és sok erő feszül egymásnak abban. És mindig láthatatlan lények munkálkodnak a láthatókon keresztül, és bizony sok viszály fakadhat ebből. Így történt ez a Nagy Göcseji Gombaháború idején is.

Mert például a kótyagos galócák szellemeinek egyáltalán nem voltak emlékeik az elveszett Paradicsomról, viszont nagyon hatékonyan elképzelték valamit, amiről ők azt hitték, hogy úgy volt, és föltett szándékuk volt, hogy abba a tudatállapotba vezetik vissza az embereket, ha török, ha szakad. És ezért a kótyagos galócák aztán tényleg bódítottak, révületet, és álmodást hoztak, hogy a dimbes-dombos, paradicsomi Göcsej lakóinak paradicsomi legyen a tudata is. Már ahogy a paradicsomi tudatot a galócák elképzelték. Ezért minden ehető növény gyökereibe beleszórták hajszálvékony fonalaikat, hogy színes álmaikat a mindennapi betevővel vehesse magához az ember. És lett akkor nagy szédelés és kóválygás szerte Göcsejben, és összevissza futott a szőlő, tótágast állt a búza, és zabba mentek a lovak. Ekkor maradt félbe többek között a zalavári bazilika építése is, és ekkor raktak rengeteg kéményt fejjel lefelé, hogy minden utazó a csudájára járt. De az ébergombák nem tűrhették ezt a rendetlenséget, nem ám, ezért először üzenetet küldtek a kótyagos galócáknak a földalatti, láthatatlan gombafonalakon keresztül, hogy ugyan, vessenek már véget ennek a marhaságnak, hisz láthatják, hogy egész Göcsej megállt a fejlődésben. De a galócák szellemei gögösek voltak, és nem engedtek, így az ébergombák harcba szálltak.

Először föld alatti rohamfonalakat, vagyis impetumhifákat küldtek, hogy azok a galócafonalakra tekeredve semlegesítsék a csüggesztő bódulatot, és helyette újra éberséget plántáljanak mindenbe, amivel a göcseji népek, illetve jószágaik táplálkoznak. De a galócafonalak se hagyták, hogy az impetumhifák csak úgy rájuk tekeredjenek, hanem kiválasztottak egy csomó mikotoxint, és jól megsorozták vele az ébergombák telepeit. Erre persze azok is mikotoxinokat választottak ki, ráadásul segítségül hívták szimbiótáikat, mire a galócák korhadékező, vagyis szaprofita szövetségeseiket vetették be. Biológiai és kémiai csapások és ellencsapások követték egymást a talajszint alatt és fölött, reszkettek és rázkódtak a szép, göcseji erdők, dicső bocskorú és szép kalapú gombaharcosok hullottak el, és milliányi spóra jutott örök árvaságra. A dús erdei aljnövényzet csupa gombatölcsér volt, gyilkosabbnál gyilkosabb vegyületeket hordozó gránátok,

aknák, rakéták záporoztak mindenfelé, atomgombák robbantak bánatos atomokká, és apró gombafelhők szálltak a szebb dolgokat is látott göcseji égen.

Végül, mint sokszor a történelemben, ezt a háborút sem a fegyverek ereje, vagy a harcosok bátorsága döntötte el. Mert a göcseji ébergombák, éberek lévén, sokkal összefüggőbben tudták gondolataikat szavakba önteni, mint a kótyagos galócák, akik általában összevissza hablatyoltak, csak látomásaik ereje bírt némi meggyőző erővel. Viszont azok az évszázadokat megélt, bölcs fák, akiknek hajszálygyökereivel a gombafonalak hagyományosan a legjobban tudnak szövetkezni, elég hamar elunták a galócalátomásokat, s szívesebben hallgattak az ébergombák értelmes szavára. Így a galócák elvesztették legfontosabb szövetségeseik, akik segítségével hadműveleteiket össze tudták hangolni. Ahogy derék hadtörténészeink mondják: a kommunikációs és utánpótlási vonalak elvágásával az ellenfél egyes csapattestei elveszítették az esélyt az egységes hadmozdulatok megtervezésére, s így vereséget szenvedtek.

Természetesen az ébergombák nem irtották ki a galócákat, hisz mindkét faj a teremtett világ csodái közé tartozik. Épp csak akkora volt az öldöklés, hogy a galócák ne akarjanak többé háborúra gondolni. Az ébergombák máskülönben segítették is ellenfeleiket a békekötés után: tápanyagokat küldtek megfogyatkozott telepeikre, és vízkészleteikhez invitálták őket, hogy újra szaporodhassanak. Területeiket meg nem csonkították, utódaikat a terjeszkedésben sem korlátozták, ha az a józan gombaész határain belül zajlott.

A századok óta is csak telnek, Göcsejben talán kicsit lassabban, mint másutt, de a békének itt is ugyanúgy örülnek, s a háborúkat itt is ugyanolyan szívesen feledik, mint bárhol a teremtett világban. És azóta is szedi és eszi a göcseji nép a gombát, és alapvetően mindenki eldöntheti, hogy kótyagos galócát, vagy göcseji ébergombát akar-e szedni (összekeverni se lehet, hisz egyik barna, másik kék). De a takaros portákat elnézve errefelé, a többség inkább az utóbbit kedveli.

(Legyen Zala! pályázat, harmadik díj)

BOGNÁR ANGÉLA: Liszó (képzőművészet, első díj)



El(ő)tűnőben

Kati néhány hét alatt tizenöt kilót fogyott. Egy fahasábot nem bírt megemelni, de azért, ha már más nem is, szeretett volna a kályhába befűteni. Míg a kórházban feküdt, téli hónapok ide vagy oda, a gyerekek a kád mellé zuhanyzót toldottak, a penész ellen ózonos fertőtlenítést rendeltek, a lakást sűrűn szellőztették. Már egy ideje újra otthon volt, de a ház levegője továbbra is nehéz ködfelhőként ült a tüdejére, így a felújításra szánt pénzből gurulás lélegeztetőgépet is vettek. Bendus mindig készségesen szaladt, ha a mama kérte, benyomta rajt a gombot, de csak rövid időre, mert függőséget okoz.

Hónapok múlva ültünk a konyhában, Kati, mintha mi se történt volna, továbbra is a beszélgetés motorja maradt. Megmaradt tüdőkapacitását meghazudtolva görgette maga előtt a család ügyes-bajos dolgaitól dagadó pletykalabdát. Messziről jött vissza, mondogatta, de csípős humora, amelytől magát sem kímélte, elevenséggel ruházta fel. A kórházban töltött hetek feszült várakozásának emléke pillanatok alatt oldódott fel egy-egy jól irányzott megjegyzésében. Te akkor is jöhetsz, ha már nem lesztek együtt! – mert megszerettünk, tehetted volna hozzá, de ennyiből is értettük egymást, az erdélyi menyasszony s a zalai rokonság.

Eleinte persze akadtak félreértések. Szóbeli természetűek. Egyik alkalommal nagyot néztem, mert mondták, hogy málé lesz ebédre. Ha nem is túróval, pirított szalonnával töltött puliszkára számítottam, de legalábbis valami hasonlóra. Emlékszem, hogyan terült el a számban a vékony, omlós, szilvalében ázó piskótaszerű tészta. Időbe telt, mire ez az édeskés, inkább süteményszámba menő finomság helyet csinált magának a fejemben a keményre főzött, cérnával szabdalta, hideg tejjel tálalt, vagy puhára hagyott, túróval töltött, szalonnapörccel dúsított, szintén málénak nevezett étel mellett. Amikor Erdélyt magam mögött hagytam, tudtam, nemcsak a tájat, az embereket, de az ízeket is ott hagyom. Édesapám néha zsákszámra hordta haza nyáron a rókaagombát, hogy nagymamá felejthetetlen paprikást készítsen belőle. Nem gondoltam volna, hogy évekkel később egy zalai ház udvarán látok viszont hasonló rókaagombahalmokat. Ezúttal azonban nem formát, hanem nevet váltottak az ismerős dolgok, nyúlombaként száradt itt a napon az otthoni sárga arany. Látszólag feloldhatatlan ellentétként feszült egymásnak a két név, hogy végül húslevessel felérő, de pusztán a gombától aranyló nyulica gőzében váljon eggyé zsákmány és ragadozó.

A dolgok nemcsak idegenségükben is ismerős voltukkal kacérkodtak velem Zalában, de hangzásukkal is megréftáltak. Mint aki hirtelen elveszíti térbeli tájékozódását, úgy hallgattam a leendő zalavégi rokonokat első találkozásunk alkalmával. Beszédük a gyerekkoromból ismerős cigaretta bódító illatához hasonlóan font füstkaritákat körém, az eladdig székely sajátosságnak hitt nyílt és zárt hangokból, amelyeket én a határon átvérve minden erőfeszítést nélkülözve cseréltem le köznyelvi e-kre. Csak ha az otthoniakkal beszéltem, árulta el azonnal a hanglejtésem, a szókincsem a többes kötődéseimet. Amennyire nem tartottam fontosnak a saját nyelvjárással előhozakodni, olyan kíváncsisággal vettem bele magam a kágyilók és bűdösmargitok világába. Az ikességek bájos kavalkádja, a szokok és a pattanikok elsőre megmosolyogtató másága szép lassan előcsalta belőlem is a hozott örökséget. Amikor főzéshez készülődtem, egyre gyakrabban kértem lapittót, emlegettem laskasirittót, s ha kerestem valamit, örültem, amikor végül megkaptam.

A számomra sokáig csak egy-egy szóban, olykor kevésbé szokványos nyelvtani szerkezetekben létező nyelvjárássom egy zalai fiú érdeklődésében vált valamivé, valami megbecsülendővé. Ben-cét az első közös erdélyi utunk alkalmával legalább annyira lenyűgözte a székely beszéd zenéje,

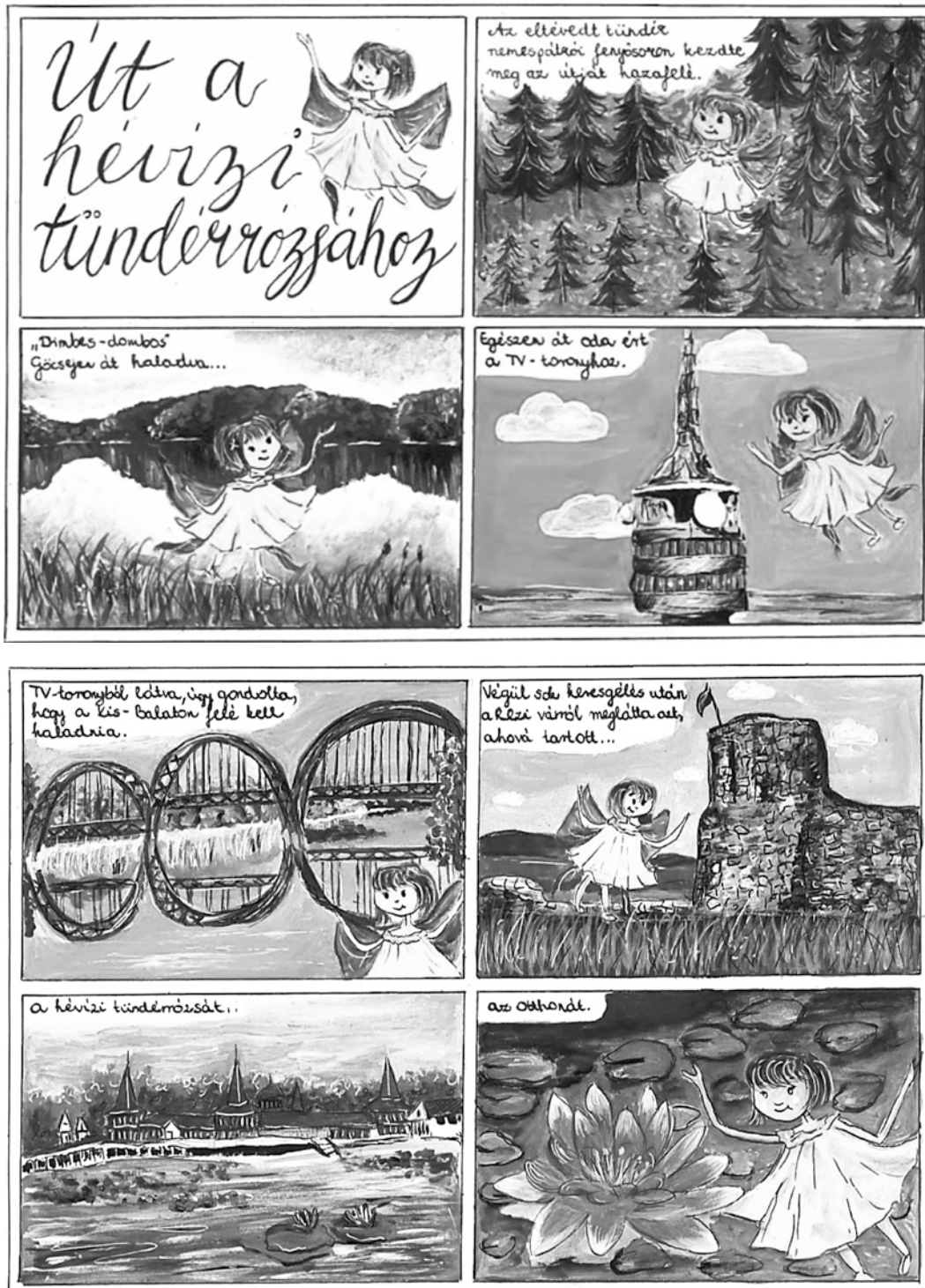
mint a táj szépsége. A budapesti egyetemi órákon büszkeséggel töltött el, hogy vájtfulú tanárain nem tudták megmondani, honnan származom. Mint évek múlva kiderült, nem a tanárainban, hanem a helyben volt a hiba. A határon átérve, erdélyi rokonaim körében csak néhány óra kellett, hogy a hangsúlyviszonyok áttevédjenek, megszólalásaim az erdélyi utak hupszliszágára emlékeztessenek. Bence próbálkozásai, hogy mondatainak hasonló ívet szabjon, eleinte megnevettettek. Az abból fakadó hiányérzete és a csalódottsága azonban, hogy beszédem a határon innen, akár csak az autópálya, kisimult és lapos lett, gondolkodóba ejtett. Hiába próbáltam imitálni, a hely és az emberek hiányában mesterkéltnak hangzottam. Életemben először ekkor ébredt bennem vágy a saját nyelvem után. Amit Budapest elfedett, azt Zala előhívta.

Amikor otthoni rokonlátogatásaimról meséltem, sokan legjobban az erdélyi vendégszeretet megtapasztalása után sóvárogtak, mert az párját rikitónak tűnt a szemükben. Pedig az első dolog, amit megtanultam Zalában, hogy itt mindig enni kell. Úgy nem tudtunk megérkezni valahova, hogy meg se kínáljanak. A zalai nagyszülőknél vigyázni kellett, mit kívánunk. Mert azon kaphattuk magunkat, hogy Sári mama már hatkor kel, hogy kinyújtsa a rétestésztát a konyhaasztalon, vagy már pihen is a hatlapos a spájzban, készülnek a kosárcák, pirul a dödölle. Hamar megtanultam, minden fogást csak módjával szabad enni, ha a desszertig el akarunk jutni.

Nemcsak az ételekben, a tájban is dúskáltam. A dombok kecsesek, a bokrok terebélyesek, a fenyők országsszerte Zalában zöldellnek a legszebben. Hogy ráadásul hidegebb, szelesebb is, mint kedves ismerőst üdvözöltem. Az erdélyi döcögő buszról élém terülő hegyek látványa viszont továbbra is hiányzott. Csak később tudtam meg, hogy a zalaiaknak is van szent hegye. Ezen azonban nem áfonyát gyűjtenek, hogy lekvárt vagy pálinkát főzzenek belőle, hanem szőlőt természetnek. Először a baksai nagyszülők adták el a hegyet, én már meg sem nézhettem. A vevő lakóházzá alakította a rajta álló kis épületet, a szőlőssel már ő se vacakolt. Zoli papa még töltött, amíg tartott a megmaradt díjnyertes borokból, aztán már csak megemlékezni tudott.

A hegyről sokat meséltek, emlékezetes események fűztek ide nagyszülőt és unokát egyaránt. De a fiatalok már nem tudtak időt szánni rá. Pest messze volt a rendszerességet megkövetelő szőlőshöz, a nagyszülők nem bírták egyedül a munkát. A zalavégi hegyen a mama mentát is természetett. Éppen emlegettük Bencével, hogy biztos abból is olyan igazi mentatea lesz, mint amit az erdélyi ház mellől mentettünk meg, nem volt már ott se, aki leszedje, elvirágzott volna szép csendben. Rejtély marad már, milyen lett volna az íze, rá nemsokára telefonon tudtuk meg, hogy a zalavégiek is eladták a hegyet. Mint amikor a kisgyerek kezéből tölcserért formálva szórja a homokot, és érzi ahogy lecsurognak tenyerén a szemek, olyan érzés volt. A tenyérre tapadt, sokszor szinte láthatatlan apró kis homokszemek azonban emlékeztetnek, tényleg vannak Zalában hegyek.

(Legyen Zala! pályázat, különdíj)



TAKÁCS DONÁTA DÓRA: Út a hévízi tündérrózsához (képzőművészet, különdíj)

A Legyen Zala! pályázat végeredménye

A Pannon Tükör kulturális folyóirat jelíges, pénzdíjas pályázatot hirdetett öt kategóriában, kategóriánként két korosztályban (30 év feletti és alatti). A pályaművekkel kapcsolatos elvárás nem volt – hacsak nem kérés: a pályaművek témájának, világának, háttérének bizonyos zalai vonatkozása. Ennek jellegét, mértékét, megvalósításának módját viszont teljesen a szerzőre bíztuk. A művek megszólítottja, hőse, apropója lehetett egy zalai kötődésű személy, annak életműve, de lehetett bármi más is, ami mögött Zalát sejthetjük. A zsűri kategóriánként 3-3 helyezést állapíthatott meg, de lehetősége volt nem kiosztani, illetve több pályázó között megosztani egy helyezést. A díjazott a pályázati kiírásban meghatározott pénzzutalmat a folyóiratban vagy annak mellékletében való közlésért kapja, kiemelt szerzői honoráriumként. A Legyen Zala! pályázat első díja 90.000 Ft, a második díj 60.000 Ft, a harmadik díj 30.000 Ft kiemelt honoráriummal jár, a különdíjasok 25.000 Ft-os honoráriumban részesülnek. A pályázatra rekordszámú pályamű érkezett, 167 alkotó jelentkezett, akik összesen több, mint 200 alkotást küldtek be. A zsűri tagjai voltak: *Juhász Tibor* költő, a Pannon Tükör szerkesztője; *Nagy Betti* költő, Pannon Tükör-díjas (2021); *Szálinger Balázs* költő, Pannon Tükör-díjas (2020) – vers kategória; *András László* író, Pannon Tükör-díjas (2021); *Bene Zoltán* író, a Pannon Tükör szerkesztője; *Székrenyes Miklós* író, Pannon Tükör-díjas (2020) – novella kategória; *Cséby Géza* író, költő, műfordító; *Bödőcs Tibor* humorista, író; *Smid Róbert* kritikus, Pannon Tükör-díjas (2021) – egyéb prózai mű kategória; *Bubits Tünde* író, a Pannon Tükör főszerkesztője; *Németh János* szobrász, keramikus, A Nemzet Művésze, a Pannon Tükör-díj alkotója; *Vajna Ádám* költő, a Hévíz folyóirat szerkesztője – vizuális mű kategória; *Turbuly Lilla* színpadi író, kritikus, a Pannon Tükör szerkesztője; *Móré Tünde* kritikus, Pannon Tükör-díjas (2020), a Pannon Tükör szerkesztője; *Nagygyéci Kovács József* kritikus, a Pannon Tükör szerkesztője – színpadi mű kategória.

A LEGYEN ZALA! pályázat nyertesei

Első díjasok: **Pászti Lénárt Flóra:** Family reunion (vers), **Locker Dávid:** Asszony nélkül... (vers), **Margetin István:** Ideje megtanulni ultizni (novella), **Gerencsér Anna:** Sírkő (novella), **Rozner Anita:** Téli táj sorozat monotípiá (vizuális mű), **Bognár Angéla:** Liszó (vizuális mű), **Szepesi Kornél:** Varázserejű növények mélyreható vizsgálata (egyéb próza), **Demény Péter:** Magányosok szép kertjei (egyéb próza).

Második díjasok: **Bánfai Zsolt:** Arcok a Pannon tükrében (vers), **Takács Nándor:** Rossz vásár (vers), **Regős Mátyás:** Strandfürdő (vers), **Csontos Ábel:** Hatamov Havdam (novella), **Böhm Norbert:** Lomtalanítás (novella), **Purosz Leonidasz:** Időutazás (színpadi mű), **Sebő József:** Deák igaza (színpadi mű), **Lex Mihály:** Göcseji tájak (vizuális mű), **Váraljai Virág:** Fekete fehér emlékek (egyéb próza), **Horváth Gábor István:** Isten báránnya (egyéb próza).

Harmadik díjasok: **Bodor Emese:** Apollón kagylót gyűjt... (vers), **Bánkövy Dorottya:** Időrés (vers), **Forgó Petra:** Metanoia (vers), **Balogh Gábor:** Csodaróka (novella), **Lackner László:** Vizsla-parki éjszaka (színpadi mű), **Barta Erika Odett:** Élet a Zala nádasában (vizuális mű), **Fodor Dániel:** Körtúra (vizuális mű), **Juhász Kristóf:** A göcseji ébergomba (egyéb próza).

Küöldíjasok: **Sidlovics Kendra:** Családommal Zalában (vizuális mű), **Takács Donáta Dóra:** Út a hévízi tündérrózsához (vizuális mű), **Németi Petra:** A hévízi tó tündére (vizuális mű), **Balázs Renáta:** El(ő)tűnőben (egyéb próza).

Lapszám- és kötetbemutatók Zalaegerszegen

A Pannon Tükör 2022/1. lapszámát és két új kötetet mutattunk be 2022. február 25-én pénteken 17 órától Zalaegerszegen, a Deák Ferenc Megyei és Városi Könyvtárban. A megjelenteket **Dr. Gyimesi Endre**, a Pannon Írók Társasága elnöke köszöntötte, majd a legfrissebb lapszám és a 2021-es év egymondataiból készült *Du musst dein leben ändern* című kötetet mutatta be **Bubits Tünde** főszerkesztő. **Nagygéci Kovács József** szerkesztő a Pannon Tükör Online Kulturális Tér néven nemrég elindult, zalai kulturális programokat gyűjtő és ajánló oldallal ismertette meg a jelenlévőket, az est folytatásában pedig **Lackner László** *Elátkozott Seuso-kincsek* című kötetéről **Arany Horváth Zsuzsa** beszélgetett a szerzővel. Az est házigazdái a könyvtár vezetői, **Kiss Gábor** igazgató és **Tóth Renáta** igazgatóhelyettese voltak.

Étel és irodalom – Dragomán Györggyel

Étel és irodalom címmel indult sorozatunk második vendége **Dragomán György** író volt, akivel **Bubits Tünde**, lapunk főszerkesztője főzött együtt és beszélgetett a szerző legújabb, *Főzőskönyv* címmel megjelent kötetéről. A helyszín ezúttal is a zalaegerszegi “Sótájm” főzőiskola volt, ezúton is köszönjük a lehetőséget! A beszélgetés felvétele megtekinthető a Pannon Kamerában, a Pannon Tükör YouTube-csatornáján.



ROZNER ANITA: Téli táj VII. – monotípiá sorozat (képzőművészet, első díj)

PANNON TÜKÖR



ROZNER ANITA: Téli táj III. – monotípiás sorozat
(képzőművészet, első díj)

Szerzőink

Bene Adrián (1977; Pécs) költő, szerkesztő
Csobánka Zsuzsa Emese (1983; Budapest) költő, író, meseterapeuta, tanár
Farkas Arnold Levente (1979; Pócsmegyer) költő, író
Fekete Vince (1965; Budapest-Kézdiszentkereszt) költő, író, szerkesztő
Finta Éva (1954; Sárospatak) költő, drámaíró, irodalomtörténész
Frideczky Katalin (1950; Budapest) író
Heiter Tamás (1963; Lovasberény) író
Kaján Anna (1995; Budapest) író
Kakuk Tamás (1952; Tatabánya) költő, író
Molnár András (1962, Zalaegerszeg) levéltáros, történész
Nagy Kata (1986; Szentendre) költő
Oláh András (1959; Mátészalka) költő, író
Pétery Dorottya (1984; Budapest) író
Petrence Sándor (1989; Budapest) író, költő, szerkesztő
Szeifert Natália (1979; Budapest) író
Tóth Kinga (1983) költő, vizuális művész

Legyen Zala! pályázat díjazott alkotói:

Balázs Renáta
Balogh Gábor
Bánfai Zsolt
Bánkői Dorottya
Barta Erika Odett
Bodor Emese
Böhm Norbert
Csontos Ábel
Demény Péter
Fodor Dániel
Forgó Petra
Gerencsér Anna
Horváth Gábor István
Juhász Kristóf
Lackner László
Lex Mihály
Locker Dávid
Margetin István
Németi Petra
Pászti Lénárt Flóra
Purosz Leonidasz
Regős Mátyás
Rozner Anita
Takács Nándor
Sebő József
Sidlovics Kendra
Szepesi Kornél
Takács Donáta Dóra
Váraljai Virág
Takács Donáta Dóra

Lapszámunk fotóit **Mészáros T. László** készítette.